EŞREFOĞLU DİVANI

Tercüman 1001 TEMEL ESER

Tercüman
1001 TEMEL ESER
4

E Ş R E F - İ R Û M Î

TERCÜMAN — 1001 Temel Eser
Heyetince Hazırlanmıştır

EŞREFOĞLU DİVANI

Tercüman gazetesinde hazırlanan
bu eser Kervan Kitapçılık A. Ş.
ofset tesislerinde basılmıştır

1001 Temel Eser'i iftiharla sunuyoruz

Tarihimize mânâ, millî benliğimize güç katan, kütüphaneler dolusu birbirinden seçme eserlere sahip bulunuyoruz. Edebiyat, tarih, sosyoloji, felsefe, folklor gibi millî ruhu geliştiren ona yön veren konularda "Gerçek eserler" elimizin altındadır. Ne var ki, elimizin altındaki bu eserlerden çoğunlukla istifade edemeyiz. Çünkü devirler değişmelere yol açmış, dil değişmiş, yazı değişmiştir.

Gözden ve gönülden uzak kalmış, unutulmaya yüz tutmuş (Ama değerinden hiçbir şey kaybetmemiş, çoğunluğu daha da önem kazanmış) binlerce

cilt eser, bir süre daha el atılmazsa, tarihin derinliklerinde kaybolup gideceklerdir. Çünkü, onları derleyip - toparlayacak ve günümüzün türkçesi ile baskıya hazırlayacak değerdeki kalemler, gün geçtikçe azalmaktadır.

Bin yıllık tarihimizin içinden, süzülüp gelen ve bizi biz yapan, kültürümüzde "Köşetaşı" vazifesi gören bu eserleri, tozlu raflardan kurtarıp, nesillere ulaştırmayı plânladık.

Sevinçle karşılayıp, ümitle alkışladığımız "1000 Temel Eser" serisi, Millî Eğitim Bakanlığınca durdurulunca, bugüne kadar yayınlanan 66 esere yüzlerce ek yapmayı düşündük ve "Tercüman "1001 Temel Eser" dizisini yayınlamaya karar verdik. "1000 Temel Eser" serisini hazırlayan çok değerli bilginler heyetini, yeni üyelerle genişlettik. Ayrıca 200 ilim adamımızdan yardım vaadi aldık. Tercüman'ın yayın hayatındaki geniş imkânlarını 1001 Temel Eser için daha da güçlendirdik. Artık karşınıza gururla, cesaretle çıkmamız, eserlerimizi gözlere ve gönüllere sergilememiz zamanı gelmiş bulunuyor.

Millî değer ve mânâda her kitap ve her yazar bu serimizde yerini bulacak, hiçbir art düşünce ile değerli değersiz, değersiz de değerli gibi ortaya konmayacaktır. Çünkü esas gaye bin yıllık tarihimizin temelini, mayasını gözler önüne sermek, onları lâyık oldukları yere oturtmaktır.

Bu bakımdan 1001 Temel Eser'den maddî hiçbir kâr beklemiyoruz. Kârımız sadece gurur, iftihar, hizmet zevki olacaktır.

Kemal ILICAK

Tercüman Gazetesi Sahibi

ÖNSÖZ

Bu kitapta Onbeşinci Asrın en büyük mutasavvıflarından biri olan Eşrefoğlu Abdullah Rûmî'nin Dîvân'ının tamamı ile, Dîvân'ında bulunmayan diğer şiirleri bir araya getirilmiştir. Bu arada Eşrefoğlu'nun hayatı, menkîbeleri, sanatı ve eserleri hakkında da bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Eşrefoğlu'nun hayatı hakkında bildiklerimiz çok azdır. Üzerinde pek az tetkîk yapılmıştır. İlk defa Fuad Köprülü «İlk Mutasavvıflar» adlı eserinde Eşrefoğlu'nu çok kısa da olsa tetkik etmiş, daha sonra bu sahada bazı çalışmalar görülmüştür. Bunların başında Profesör Mehmed Kaplan'ın Eşrefoğlu hakkında yapmış olduğu tezi zikretmek yerinde olur. Bu tezi aramamıza rağmen bulamadık. Dolayısıyla da tetkik imkânından mahrum kaldık. Eşrefoğlu hakkında diğer önemli bir araştırma da Âsaf Hâlet Çelebi tarafından yapılmış ve 1944 senesinde Eşrefoğlu Dîvânı adı ile bastırılmıştır. Bu arada bazı mecmualarla antolojilerde Eşrefoğlu'ndan çok muhtasar olarak bahsedilmiş olup bunlar hayatı hakkında etraflı bilgi vermekten uzak mahiyettedirler. Bursalı Tahir Bey'in «Osmanlı Müellifleri» adlı eserinde de

Eşrefoğlu'ndan bir, birbuçuk sahifelik bir bahis vardır.

Bütün bunlar göstermektedir ki, Eşrefoğlu, üzerinde az çalışılmış bir mutasavvıf şairimizdir. Onun halk arasındaki şöhreti, şiirlerinden çok, tasavvufî mahiyette ve halka hitap eden bir eser olan Müzekkinnüfûs'tan ileri gelmektedir. Müzekkinnüfûs, birçok islâmî bilgilerle, tasavvufu halkın rahatça anlayacağı bir şekilde izah etmiş, yer yer koyduğu ibretli hikâyelerle esere canlılık vermiştir. Kitabımızda bu ilgi çekici hikâyelerden bazılarına bugünün konuşma diliyle yer vermeyi uygun bulduk.

Eseri hazırlarken Eşrefoğlu Rûmî Dîvânı'nın birçok yazma nüshalarını karşılaştırıp eksikleri gidermeye çalıştık. Gerek eski harflerle gerek yeni harflerle basılmış olan matbu nüshaları da gözden geçirdik. Menkîbeleri için en çok faydalandığımız eser «Menâkıb-ı Eşrefzâde» oldu. Ayrıca muhtelif mecmûa ve antolojilerde Eşrefoğlu hakkında çıkan bütün yazıları ne kadar muhtasar da olsalar tetkik ettik. Bütün bunlara Müzekkinnüfûs'un gerek yazma, gerekse matbu nüshalarının tetkîkini de ilâve ettik. Ayrıca bir bibliyografya ile bir küçük sözlüğü de kitaba almayı uygun bulduk. Eser böylece meydana gelmiş oldu.

İleride Eşrefoğlu hakkında, mutlaka çok daha geniş araştırmaların yapılacağına ve daha güzel eserlerin hazırlanacağına inanıyoruz.

EŞREFOĞLU RÛMÎ, HAYATI, MENKİBELERİ VE ESERLERİ

Eşrefoğlu Rûmî, Türk - İslâm dünyasının mutasavvıf şairlerinin en büyüklerindendir. Menâkıb kitaplarına göre soyu Hz. Aliye kadar uzanır. Asıl adı Abdullah olan Eşrefoğlu babasının adına izâfeten Eşrefoğlu, İbn ül Eşref, Eşrefzâde, doğduğu yere izâfeten İznikî, şöhretine izâfeten de Eşref-i Rûmî diye anılmaktadır.

Babası gençliğinde Mısır'dan Anadolu'ya göç etmiş, daha sonra da İznik'e yerleşmiş bir zâttır. Babasının adı «Seyyid Ahmed ül Mısrî» veya «Seyyid Ahmed Eşref bin Seyyid Muhammed Süyûfî» dir. Mehmet Hâlit, Dergâh mecmuasında (cilt: 1, sene: 1337, sh: 9, sh: 26) Eşrefoğlunun künyesinin, rastlamış olduğu bütün kaynaklarda şu şekilde olduğunu yazmaktadır: «Abdullah Rûmî bin Seyyid, Ahmed Eşref bin Seyyid Muhammed Süyûfî».

Buradaki seyyid kelimeleri bu sülâlenin Hz. Peygamberin (S.A.V.) sülâlesine kadar dayandığına işaret etmektedir. Eskiden Anadolu'ya Diyâr-ı Rûm denildiği için Rûmî, Anadolu'lu veya Anadolu'da yetişmiş anlamına gelmektedir. Nasıl ki Mevlânâ Hazretlerine Mev-

lânâ Celâleddin-i Rûmî denildiği gibi. Eşrefoğlu'nun Mısır'da bulunan ve bir mutasavvıf olduğu tahmin edilen büyük babası ile Mısır'dan kalkarak önce Suriye'nin Hama şehrine, oradan da Mânisa'ya giden, daha sonra da İznik'e yerleşen babası hakkında fazla bir bilgimiz yoktur. Eşrefoğlu'nun iki kardeşinden birinin Hama'da, diğerinin de Manisa'da medfun bulunduğunu Âsaf Hâlet Çelebi «Eşrefoğlu Divanı»nda kaydetmektedir. Bu iki kardeş ya babaları orada bulunduğu sırada vefat etmişler veya daha sonra oralara giderek oralarda kalmışlardır.

Eşrefoğlu'nun dedesinin ve babasının mutasavvıf olması, o çağlarda tasavvuf'un en yaygın yerlerinden biri olan Anadolu'ya göç etmeleri için bir sebeb teşkil edeceği tahmin edilebilir. Çünkü o sıralarda Anadolu'dan Mısır'a; Taşkent, Semerkand ve Buhâra gibi Orta Asya şehirlerine tahsil için gidenler bulunduğu gibi, o taraflardan da Anadolu'ya kendilerini irşad edecek, tasavvufun aşkını ve zevkini aşılayacak olgun mürşidler, şeyhler aramak için gelenler de bulunuyordu. Eşrefoğlu'nun babası olan zât da bunlardan biri olabilir. Babasının Anadolu'ya geliş ve İznik'e yerleşiş tarihi hakkında malûmat sahibi olmamakla beraber bunun Milâdî 14. asrın sonlarına doğru olduğunu tahmin etmek mümkündür.

Babası hakkında çok az da olsa bir bilgi sahibi olmamıza mukabil annesi hakkında hiç bir şey bilinmemektedir. Mehmed Halid, Seyyid Ahmed Eşref-i Mısrî-nin, yani Eşrefoğlu'nun babasının İznik'te evlendiğini söylemektedir. Bu ihtimâlin doğru olduğunu kabul eder-

sek annesinin İznik'li bir Türk olduğu neticesine varılabilir.

Şurasını önemle belirtmek lâzımdır ki, Eşrefoğlu, ırken Türk olmamış olsa bile, tamamen Türkleşmiş, en güzel Türkçesiyle eserler yazmış ve Türk kültürüne büyük hizmetleri dokunmuş bir şahsiyettir. Türkçeyi, bulunduğu zamana göre en saf bir şekilde ifade eden bu zât, tamâmen Türk kültürünü benimsemiş, Türk cemiyetine tesir etmiş ve Türk Tasavvuf Edebiyatı'nın en kuvvetli mümessilleri arasına girerek daha sonraki mutasavvıf şairlere tesir etmiştir.

İlk tahsilini İznik'te yapan Eşrefoğlu, daha sonra Bursa'ya gitmiş ve orada Çelebi Sultan medresesi'nde tahsiline devam etmişti. Danişmentliği (talebeliği) zamanında her ilim ve fende arkadaş ve akranlarından daha fazla muvaffak olmuş ve onların arasında seçkin bir sîma olarak tanınmıştı. (Bu devreye ait Veliyüddin Efendinin Menâkıb-ı Eşrefzâde adlı kitabında muhtasar da olsa malûmat verilmektedir.) «Menâkıb-ı Eşrefzâde»de «40 yıl ilim tahsil ettiği», yani bu kadar zaman zahirî ilimlerle meşgul olduğu kaydedilmektedir. Tahsilini bitirdikten sonra o devrin büyük âlimlerinden fıkıh üstâdı «Kara Hoca» nâmıyla mâruf Afyon Karahisar'lı Alâüddin Âli'ye asistan olmuştu. İlim ve fende çok ileri gitmesine rağmen Eşrefoğlu'nun tasavvufa karşı zaten mevcut olan meyli de gittikçe artmaktaydı. Asistanlığı, hattâ dânişmentliği zamanında derslerden başka tasavvufla da geniş olarak ilgileniyor ve tasavvufî eserleri okuyordu. İlmi artıp, fikirleri olgunlaştıkça seçmesi icap eden yolun tasavvuf olduğuna kanaat getiriyor ve

kendisini bu yola sokacak hakîkî bir mürşid arıyordu. İşte bu sıralarda, Bursa'da yaşayan Abdal Mehmet adındaki bir meczûb velî ile tanışması ve aralarında geçen bir olay Eşrefoğlu'nun zâhir ilimlerden ayrılıp tasavvuf yoluna girmesine ve o yolun yıldızları arasına yükselmesine sebeb ve vesîle teşkil etmiştir.

Eşrefoğlu, bir sabah vakti erkenden medrese civarında Abdal Mehmet Hazretlerine rastlar. Abdal Mehmet perîşan kıyafetli, bazı garip hal ve tavırları olan meczûb bir zattır. Zamanın velîlerindendir. Eşrefoğlu içinden gelen bir cezbenin tesîriyle ona doğru yürümeğe başlar. Bir taraftan da içinden şöyle geçirir: «Tarikat yolundan bana nasib var ise bazı alâmetler görünsün». Abdal Mehmet'in karşısına gelince durur. Meczûb ona bir bakar ve şöyle der :

— Dânişmend, var bize köfteli çorba getir.

Bu söz üzerine Eşrefoğlu hemen çarşıya gider. Köfteli çorba aramağa başlar. Fakat ne gariptir ki bütün aşçı dükkânlarını, hatta Bursa çarşısını dolaştığı halde köfteli çorba bulamaz. Eli boş dönmek de istemez. Bir aşçı dükkânından köftesiz çorba satın alır ve doğru meczûbun bulunduğu yere koşa koşa gelir. Çorbayı Abdal Mehmet'e verir. Meczûb çorbayı karıştırır karıştırır, fakat bir türlü içinde köfteye rastlamayınca Eşrefoğlu'na dönüp :

— Dânişmend, hani bunun köftesi?

Diye sorar. Yoldaki çamurdan bir parça alarak bunu köfte şeklinde birkaç yuvarlak haline getirir, çor-

banın içine atar. Daha sonra çorbayı iyice karıştırır ve Eşrefoğlu'na uzatarak :

— Ye bunu, diye emreder.

Eşrefoğlu, büyük bir teslimiyetle ve hiç tereddüt etmeden çorbayı alır ve yer. Bunu gören meczûb da :

— Ya sen olmayıp da kim olsa gerek.
şeklinde anlaşılmaz bir söz söyleyip oradan uzaklaşır. Eşrefoğlu bu sözlerden bir mânâ çıkaramamakla beraber tasavvuf yoluna girmesi için bir işaret olduğuna inanır. Hücresine gelir. Nesi var, nesi yoksa fıkaraya dağıtır. Düşüncelere dalar. Kime gidecek ve tasavvufa kimin delâletiyle girecektir. Artık zâhirî ilimlerden vazgeçerek bâtınî ilme yönelme zamanı gelmiştir. Sonunda zamanın mânevî ulularından ve Bursa'da şöhret sahibi olan büyük velî Emîr Sultan (vefatı 1429) hazretlerine intisap etmeyi düşünür. (1)

Emir Sultan Milâdî 1368'de doğmuş, tahsilini ikmâl ettikten sonra Bursa'ya gelmiş, Yıldırım Bayazıt'a damat olmuş bir zattır. Timur ordularının Bursa'yı zap-

---

(1) Eşrefoğlu'nun tasavvuf yoluna girmesine yol açan Abdal Mehmet, Eşrefiye tarikatı mensuplarınca «Sultan ül meczûbîn» (Meczûpların sultanı) adı ile anılır. Köfteli çorba olayı da bir an'ane halinde Eşrefiye dergâhlarında tekrarlanmıştır. Sabah vakti köfteli çorba hazırlanır, topluca yemekhaneye gidilir ve duadan sonra ekmekle köfteli çorba içilirmiş. Daha sonra Kur'an okunur, gülbank çekilir ve Emir Sultan'ın kabri ziyaret edildikten sonra merasime son verilirmiş.

tından sonra Timur, Emir Sultan'a pek çok iltifat ve hürmet ederek, onu Semerkand'e götürmeyi arzulamışsa da Emir Sultan Bursa'da kalmayı tercih ederek Timur'un teklifini kabul etmemiştir.

Emir Sultan, o sıralarda, Ömer Ekmelüd Dîn isminde bir zât tarafından Hicrî 7'nci asırda kurulan Halvetî tarikatına mensup bulunuyordu. Gerek halk arasında, gerek yüksek tabakada çok tanınıyor ve çok hürmet görüyordu.

Malını mülkünü fakirlere dağıtıp, kitaplarını da arkadaşlarına hediye eden Eşrefoğlu, Emir Sultan'a giderek :

— Bizi bendeliğe kabul edip irşad buyurun, der.

Emir Sultan Eşrefoğlu'nu şöyle bir süzer. Ve daha sonra ona :

— Siz varın Ankara'ya, Hacı Bayram Velî'ye gidin, der.

Emir Sultan, Eşrefoğlu'nun halinden ve tavrından ondaki istîdadı anlamış ve onu daha iyi yetiştireceğine inandığı Hacı Bayram Velî'ye göndermişti.

Bu işâret ve arzu üzerine Eşrefoğlu Ankara'ya gider. Burada, yeri gelmişken Hacı Bayram Velî'yi ve Bayramîliği kısaca tanıtmakta fayda vardır.

Hacı Bayram Velî ve Bayramîlik :

Asıl adı Numan olan Hacı Bayram Velî (1354 — 1429) Ankara'nın Çubuk Çayı kenarında bulunan Solfasol köyünde doğmuştu. Babasına Koyunluca Ahmed derlerdi. Tahsilini tamamladıktan sonra Ankara'nın Me-

lîke Hâtun Medresesine müderris olmuş ve burada uzun müddet ders okutmuştur. Fakat onun asıl isteği tasavvuf yoluna girmekti. Aldığı mânevî bir işaret üzerine Bursa'ya Somuncu Baba nâmıyla mârûf bir zata gitti. Somuncu Baba, Bursa'da somun (ekmek) satan, az çok tahsil görmüş velî bir derviş idi.

Hacı Bayram Velî, Somuncu Baba ile görüşür, bir çok sohbetleri olur. Daha sonra beraber Hicaz'a giderler. Somuncu Baba, bu sohbetlerinde, bilhassa yolculuk sırasında Hacı Bayram Velî'ye tasavvufun derinliklerini, ince noktalarını anlatır ve bir çok hakikatlerden bahseder. Hacı Bayram Velî artık yetişmiş, olgun bir mutasavvıf olmuştur. Bir müddet Konya Aksaray'ında da bulunan Hacı Bayram, Ankara'ya dönerek Halvetîlik, Safevîlik ve Nakş-ı Bendîliğin birleşmesinden, imtizacından meydana gelen Bayrâmîliği kurar. Şunu da hemen kaydetmelidir ki, Safevîlik Şiî bir tarikat olduğu halde Bayrâmîlik tamamen Sünnî bir tarikattır.

Bayrâmîler «cehrî zikr» i benimsemişlerdir. Cehrî zikir, açıktan ve yüksek sesle okunan zikir demektir. Bu zikirde gözler yumulur, nefes tutulur ve «Lâ ilâhe illallah» ın mânâsı düşünülür. Burada hâkim olan düşünce Allah'tan başka her şeyi gönülden çıkarmak ve Allah'ı gönülde, kalbte ispat etmektir. Buna «gönüle varmak» adı verilir.

Bayrâmîler başlarına beyaz keçeden yapılmış bir başlık takarlar ki, buna «taç» denir. Bu taç 6 terkli (dilim) dir. Tacın tepesinde gene beyaz keçeden yapılmış, birbirinin içinde üç daire vardır ki, bu dairelere

«gül» denir. Bu daireler, yani güller tevhîdin üç derecesine (1) işarettir. Sarıkları ise yeşil renklidir.

Eşrefoğlu ve Hacı Bayram Velî

Eşrefoğlu, Hacı Bayram Velî'nin dergâhına tam bir teslimiyetle gitti. H. Bayram Velî Hazretleri ilk önce işe Eşrefoğlu'nun nefsini terbiye etmek, onu benlik ve gururdan tamamen temizlemekle başladı. Eşrefoğlu'nu en aşağılık bir işle vazîfelendirdi. Bu iş dergâhın helâsının temizliği işi idi. Aşağı yukarı kendisiyle aynı yaşlarda bulunan Hacı Bayram Velî'nin bu emrine Eşrefoğlu hiç itiraz etmedi. «Baş üstüne» deyip eline ibrik, kürek ve süpürge alıp işe başladı. Bu imtihanı başarı ile veren Eşrefoğlu daha sonra Hacı Bayram'ın en ileri gelen müritlerinden biri oldu ve tekkenin tam 11 sene imamlığını yaptı.

Bazıları Eşrefoğlu'nun önce Akşemseddin'e, daha sonra Hacı Bayram Velî'ye intisap ettiğini söylerlerse de zayıf bir ihtimaldir.

Şeyhine sadakatle hizmet eden, onun has müridleri arasına giren ve tekkenin 11 sene imamlığını yapan

---

(1) Tevhîdin 3 derecesi :

1 — Tevhîd-i avâm (Tevhîd-i efal) : Umumî nasın anladığı şekilde Hakk'ı birlemektir.

2 — Tevhîd-i hâs (Tevhîd-i sıfat) : Müminlerin bir derece yükselen sınıfına ait tevhîddir.

3 — Tevhîd-i hass ül has (Tevhîd-i zât) : Enbiyâ ve evliyânın anladığı mânâdaki tevhîddir.

Eşrefoğlu, «Ben şeyhime onbir sene hizmet ettim. Bu onbir senede bir defa dünya kelâmı ettim. Şeyh Efendi:

— Meşâyih katında çok söylemek küstahlıktır, çok söyleme, buyurdu.

Ben de bir daha konuşmadım. Meğer ki vâkıam (rüya, düş) olaydı. Onu bile edeple söyleyip tâ'bir ettirir idim» demektedir.

Eşrefoğlu'nun hâl ve harekâtını çok beğenen ve diğer müritlere olan fâikiyetini gören Hacı Bayram Velî, onu, kızı Hayrünnisâ ile evlendirerek damatlığa kabul etmişti. Eşrefoğlu'nun bu evlilikten Züleyha adlı bir kızı oldu. Evlendikten kısa bir müddet sonra, henüz daha yegâne çocuğu Züleyha doğmadan önce, Hacı Bayram Velî onu İznik'e gönderdi. Veya Eşrefoğlu, şeyhinden izin alarak İznik'e döndü. İznik'e dönerken Hacı Bayram Velî'nin halifeliğini alan Eşrefoğlu'na, şeyhi, tarikatın sembolü olan bir sancakla bir seccade vermiş ve İznik'te halkı irşad ederek tarikatı yaymağa memur etmişti. Orada münzeviyâne bir hayat yaşayan Eşrefoğlu, kendisinin henüz halkı irşâd edecek olgunluğa erişmediğini düşünüyordu. Onun için İznik'te kısa bir müddet kaldıktan sonra Ankara'ya, Hacı Bayram Velî'ye döndü. Sohbet esnâsında Eşrefoğlu bir gün şeyhine şöyle sordu :

— Sultanım, seyr ü sülûkun tamamı şimdiki makamımız mıdır, yoksa daha var mıdır?

Hacı Bayram Velî buyurdu :

— Bir velînin bin sene ömrü olsa envâî mücâhedât ve riyâzât eylese henüz enbiyâdan birisinin kademi (ayağı) vardığı yere velînin başı varmak muhâldir.

Buna karşılık Eşrefoğlu :

— Efendim, bendenize kanaat gelmedi. Seyr ilallah'da tayaran arzusu vardır. Daha ziyâdesini isterim. diyerek ısrar etti.

Bu söz üzerine Hacı Bayram Velî ona, Hama'da bulunan, Abdülkadir-i Geylânî hazretlerinin soyundan olup aynı zamanda da kâdirî tarikatının temsilcisi bulunan Şeyh Hüseyn-i Hamevî'ye göndereceğini ve onun yanında daha yüksek makamlara yükselebileceğini söyledi. Yalnız Hama'ya gitmeden önce İznik'e dönmesini, orada 40 günlük sıkı bir riyâzet devresi geçirmesini, bu riyâzet ve ibâdet devresinde de göreceği rüyaları yazmasını bildirdi.

Bu söz üzerine Eşrefoğlu İznik'e dönerek şeyhinin emirlerini tamamen yerine getirdi. Bu riyâzet devresindeki rüyâlarını uygun bulan Hacı Bayram Velî, nihâyet hem müridi, hem de damadı olan Eşrefoğlu'nun Hama'ya gitmesine izin verdi.

Şeyhinden müsaadeyi alan Abdullah, ailesi ve henüz çok küçük olan kızı Züleyha için bir merkep bularak yorucu ve meşakkatli bir yolculuğa çıktı.

Kendisi yayan olarak gidiyordu. İznik'ten Hama'ya kadar bu şekilde gittiler. Nihâyet bir gün uzaktan Hama şehri göründü. Çöllerin kızgın güneşi altında ilerleyen Eşrefoğlu şehir görününce büyük bir iştiyakla hı-

zını arttırdı. Hüseyn-i Hamevî, Eşrefoğlu'nun geleceğinden haberdardı. Bir rivâyete göre o gün hacdan dönmüştü. Eşrefoğlu'nun o gün Hama'ya gireceği kendisine malûm olmuştu. Müritlerine şöyle söyledi:

— Bugün Diyar-ı Rûm'dan (Anadolu'dan) bir er geliyor. Gidip onu karşılayınız ve buraya getiriniz.

Bunun üzerine müritlerinden büyük bir gurup onun şehre gireceği cihete doğru gittiler. Eşrefoğlu ise o sırada merkebte ailesi ve küçük kızı olduğu halde yanlarından geçip gitti. Onlar ise bu perîşan kıyafetli kimsenin Rûm'dan gelecek büyük zât olduğunu anlamamışlardı. Rivâyete göre Eşrefoğlu'nun hırkası sökük durur ve onu dikmeyip öyle gezermiş. Müritler Diyar-ı Rûm' dan gelecek zâtın meşâle ve cemaatle geleceğini zannetmektedirler. Eşrefoğlu bu sırada şehre girdi. Doğruca Hüseyn-i Hamevî'nin evine gitti. Şeyh Efendi kendisini gayet güzel karşıladı. Yanına aldı. Bu sırada kapıda bekleyen karısı ve kızı da Hüseyn-i Hamevî'nin ailesi tarafından alınarak kendileri için ayrılan odaya götürüldü. Şeyh Efendi henüz daha yorgunluğu bile çıkmamış olan Eşrefoğlu'nu erbaîne (küçük bir hücrede yapılan kırk günlük ibâdet ve oruç) soktu. Erbaînde pek sıkı bir ibâdete dalan, uykuyu, hatta yiyeceği bile terk eden Eşrefoğlu mâneviyyat âleminin tam mânâsıyla deryasına daldı. Zevk ve cezbe içinde tamamen kendinden geçti, adetâ bu dünyada yaşadığını unuttu. Yemek ve uyku gibi dünya ihtiyaçlarından geçti.

Bir gün bir hizmetçi hücresine yemek götürmüş, fakat Eşrefoğlu'nu hiç kımıldamaz bir halde âdetâ ölmüş gibi bulmuştu. Telâşla durumu Şeyhe bildirdi. Fa-

kat Şeyh Efendi buna hiç aldırış etmedi. Çünkü kırk günlük devre tamamlanmadan hücreden çıkarmamakta kararlıydı. Nihayet bu devre tamamlandı ve Eşrefoğlu'nun hücreden çıkacağı gün geldi.

Hüseyn-i Hamevî :

— Vakit tamam oldu, Rûmî'yi (1) erbaînden çıkarma zamanıdır, dedi.

Eşrefoğlu kendini o derece ibâdet ve taata vermişti ki, ne kırk günden haberi vardı, hatta ne de yaşadığından. İlâhî aşk içinde kaybolup gitmişti. Zikirlerle hücresinin bulunduğu yere gittiler. Kapıyı açtılar. Eşrefoğlu kendinden geçmiş bir halde âdeta ölü gibi duruyordu. Rengi sapsarı olmuş, gözleri kapanmış ve nefesi kesilmişti. Şeyh yanına yaklaştı ve kulağına eğilerek birkaç defa :

— Rûmî, kalk, dedi.

Daldığı mânevî âlemden pek güçlükle uyanabilen Eşrefoğlu, gayet hafif bir sesle ve pek üzüntülü bir şekilde :

— Sultanım, bize kıydınız.

Dedi ve oturabildi. Çünkü o ilâhî âlemden ayrılmak kendisine çok zor gelmişti. Şeyh Efendi, Eşrefoğ-

---

(1) Hüseyn-i Hamevî, Eşrefoğlu'nu ilk gördüğünde ona, «Rûmî» diye hitap etmiş ve kendisini hep böyle çağırmıştı. Bu hitap tarzı Eşrefoğlu'nun çok hoşuna gitmiş ve şiirlerinde Rûmî mahlâsını kullanmıştı. Eşrefoğlu'nun Rûmî olarak anılması bundan sonradır.

lu'nun ne derece bir insan, nasıl bir Hak âşığı olduğunu iyice anladı. Onun artık yolunu tam olarak bulduğuna ve bir mürşid olarak halkı irşâd etmesi icab ettiğine kânî oldu.

Eşrefoğlu'nu hücreden çıkardı. Kendisinin mürşid sıfatıyla İznik'e dönüp, halkı irşâdla meşgul olmasını söyledi. Daha sonra şöyle hitap etti :

— Halk senin zâhirine de bakar. Onun için kıyâfetini biraz düzmen lâzımdır. Şu hırkayı ve pabuçları al, giy.

Eşrefoğlu hırkayı giydi. Pabucu da başına geçirerek :

— Şeyhimin verdiği pabuç ayağımda değil, başımda gerektir.

Rivâyete göre Eşrefoğlu pabucu başına geçirince pabuç yedi yerinden çatlar. Eşrefiye tâcının yedi terk- (dilim) li olmasının sebebini bu olaya bağlayanlar çoktur.

Eşrefoğlu'na artık yol göründü. Şeyh Hüseyn-i Hamevî, giderken tarîkatinin sembolü olan bazı işaret ve alâmetleri Eşrefoğlu'na hediye etti. Bunlar beş tane olup şunlardı :

1 — Âlem :

Şeyhlerde bulunması icap eden ve şeyhliğe ilk başladığı zaman verilen bir nevi bayraktır.

2 — Seccade veya Post :

Şeyhler bu seccadenin üstünde otururlar. Buna post da denir. Kumaş, halı veya koyun postundan ola-

bilir. Şeyh'den şeyhe geçen seccâdenin mânevî değeri posta nispeten daha fazladır.

3 — Âsâ :

Bir nevi değnektir. Mânevî değeri büyüktür.

4 — Meşale veya çerağ :

Mürşidin, karanlıkta olanları aydınlatmasına, nura kavuşturmasına işaret etmektedir.

5 — Tâc :

Bir nevi başlık veya külâhtır. Bu taclar her tarikatte değişiktir. Tarikatların mürşid ve mürîdleri kendi tarikatlarına mahsus külâh takıp sarık sararlar. Zâhirde tarikat mensupları böyle ayırd edilir. Bu başlıklarda terk adı verilen dilimler vardır. Meselâ Bayrâmîler 6, Bektâşiler 12 terkli serpuşlar giyerlerdi. Eşrefoğlu'nun başlığındaki terk sayısı, Eşrefiye tarikatını kurduktan sonra 7 tane oldu. Evvelce Bayrâmî tarikatının 6 terkli tacını giymekte idi. Kâdiri taclarının tepesinde «gül» adı verilen ve bir keçe üstüne işlenen bir işâret bulunurdu. Eşrefoğlu, Şeyh Hüseyn-i Hamevî'nin emri ile gül yerine, 6 terkli Bayrâmîye tacına bir terk daha ilâve etti. Böylece 7 terkli Eşrefiye tacı meydana gelmiş oldu. Bu tac, diğer tarikatlerde olduğu gibi keçeden yapılmıştı.

Bu yedi terkin 7 göğe, veya «Fâtiha» sûresinin 7 âyetine işâret ettiği söylenmektedir.

Eşrefoğlu tac giymeyi sünnet saymıştır. Ona göre tacın t harfi tamlığa, yani her bakımdan tamam olmağa, elif harfi şekli itibariyle doğruluğa, cim harfi de cemâle (güzellik, mutlak güzellik, Allahın güzelliği) delâlet etmektedir. Tacın üstüne Cüneydî tâbir edilen

bir sarık sarılır ve sarığın ucu da yandan bırakılırdı ki buna taylasan adı verilirdi.

Bu emânetleri şeyhinden alan Eşrefoğlu o günlerde İznik'e gidecekti. Yalnız bu arada Şeyhin eski müridleri aralarında şöyle konuşmakta idiler :

— Biz bu kadar zamandanberi Şeyhimizin hizmetindeyiz. Bize himmet verilmedi. Bu Rûmî denilen kimseye kırk günde hem himmet, hem de izin ve icâzet verildi. Bu nasıl iştir.

Müridler, bu durumun kendilerine karşı bir haksızlık olduğunu zannetmektedirler. Hüseyn-i Hamevî bu dedikodulardan haberdardır. Müritlerini, Eşrefoğlu da dahil olmak üzere bir imtihana tâbî tutacak ve bu imtihan Eşrefoğlu'nun gerçek değerini ortaya çıkaracaktır.

(1) Müridlerini bir gün toplayan Şeyh konuşma sırasında Eşrefoğlu'na dönerek :

— Yâ Rûmî! Bu kadar misâfirimiz oldunuz. Size bir ziyâfet veremedik. Bir ziyâfette bulunalım. İnşallah ondan sonra gidersiniz.

Der. Hüseyn-i Hamevî hazretleri lâzım olan şeyleri tedârik ederek müridlerle birlikte kıra gider. Bir sahrada ilerlerken Şeyh Efendi orada oturulmasını emreder. Müridler :

— Sultanım, burada su yoktur, namaz zamanı abdest almak icap ettiğinde sıkıntı çekeriz

---

(1) Bu hikâyeyi veya olayı Menâkıb-ı Eşrefzâde adlı eserden bugünkü konuşma diline çevirerek alıyoruz.

Fakat Şeyh Hazretleri bu sözlere kulak asmaz ve oturur. Bunun üstüne müridler de otururlar. Namaz zamanı olur. Abdest almak icab eder. Şeyh Efendi, Eşrefoğlu'nun haricinde kalan müridlere su getirmelerini söyler. Müridler :

— Sultanım, burada su yoktur.

Deyince de :

— Hele bir arayın, belki vardır.

Diye cevap verir. Dervişler çarnâçâr kalkıp etrafı bir müddet dolaşırlar. Fakat su bulamayıp geri dönerler. Bunun üstüne Şeyh Hazretleri Eşrefoğlu'na döner ve şöyle buyurur :

— Rûmî! Gerçi sen misâfirsin. Misâfire hizmet ettirmek doğru değildir. Lâkin bir de sen ara. Belki su bulursun.

Eşrefoğlu derhâl :

— Emriniz, başım üstünde.

Deyip kalkar. Eline bir tas alır ve gider. Bir ağacın yanına gelince teyemmüm eder ve secdeye varır. Secdede Allah'a şöyle yalvarır :

— Ya Rabbî! Şeyhim su istiyor. Lûtfet, su ihsan eyle.

Daha sonra başını secdeden kaldırır. Bakar ki, secde ettiği yerden bir su kaynamaktadır.

Eşrefzâde Hazretleri o suya tası daldırıp doldurur ve doğru Şeyh'e götürür. Bunun üstüne Şeyh Hüseyin Hazretleri dervişlere dönerek :

— Su olmadığını iddia ediyordunuz. Bakın Rûmî nasıl bulmuş.

Diye serzenişte bulunur. Dervişler hemen kalkıp suyun bulunduğu tarafa giderler. Bakarlar ki su daha yeni çıkıp akmağa başlamış. O zaman bunun Eşrefoğlu'nun kerâmeti olduğunu anlarlar ve onun değerini takdir ederler. Vakit ilkbahardır. Çiçekler yeni açmış ve güzellikleri ile etrafı kaplamışlardır. Şeyh Hazretleri müridlere bir müddet sonra şöyle emreder :

— Dervişler, biraz menekşe toplayıp getirin.

Müridlerle birlikte Eşrefoğlu da gider. Her biri bir tarafa dalar. Deste deste menekşe toplarlar ve Şeyhlerine götürürler. Bu arada Eşrefoğlu da elinde bir tane menekşe olduğu halde Şeyh'in huzuruna varır. Şeyh Efendi tek çiçekle yanına gelen Eşrefoğlu'na:

— Misâfir olduğun için menekşenin yerini bulamadın herhalde.

Deyince Eşrefoğlu cevâben :

— Sultanım, hangi menekşeyi koparmak istedimse, «Allah rızası için beni koparma, ibâdetimden ayırma» diye söylerdi. Ben de dolaştım. Orada ibâdeti bitmiş bir menekşe gördüm. Onu koparıp getirdim.

Bu sözleri işiten diğer müridler onun değerini bir daha takdir ettiler.

Şeyh Hüseyin, Eşrefoğlu'na giderken bazı vasiyetlerde bulundu. Bunlar arasında yedi senelik sıkı bir riyâzet de vardı. Son nasihat ve vasiyetleri de dinledikten sonra Eşrefoğlu emânetlerle birlikte, ailesini ve kızını da alıp İznik'e müteveccihen yola çıktı. Şeyhi de

arkasından hayran hayran baktı ve müridlerine şöyle buyurdu :

— Bir büyük denizmiş. Neyim varsa hepsini kendisine çekti.

Burada, Eşrefoğlu'nun Şeyhi Hüseyn-i Hamevî'nin mensub bulunduğu Kâdirîlik hakkında çok muhtasar da olsa bir bilgi vermek yerinde olacaktır:

KÂDİRÎLİK :

Tarikatın kurucusu Abdülkâdir-i Geylânî'dir. Milâdî 1077 — 1166 yılları arasında yaşamıştır. Hazreti Peygamberin (S.A.V.) torunu Hazreti Hasan'ın soyundan geldiği söylenmektedir. Tahsilini Bağdat'ta yapmış, Şafii ve Hanbelî mezheplerinin fıkıhlarını devrin en büyük müderrislerinden öğrenmiştir. Şafii mezhebindeyken, Hanbelî mezhebine giren Abdülkâdir-i Geylânî önceleri vâizlik etmiş, ilim ve irfânıyla çok takdîr toplamıştı. İbâdete çok düşkündü. Tasavvufa meraklı ve heveskârdı. Ebülhay Muhammed bin Müslim Eldabbâs adlı bir velî zat kendisinin tasavvufa girmesine vesîle olmuştu. Eldabbâs'ın çok sıkı olan tarikatına giren Abdülkâdir, sofîlik hırkası giydi ve o zatın müridi oldu. Tasavvufa girdikten sonra da vaazlarına devam etti. Şeyh oldu. Bir ara uzlete çekilip kendisini tamamen ibâdet ve riyâzete verdi. Çöllerde dolaştı. Yeniden Bağdat'a döndü. Vaazlar vermekte devam ediyordu. Cemaatı o kadar çoktu ki, cami küçük geliyor, halkın çoğu dışarda kalıyordu. Daha geniş bir yer yapıldıktan sonra halka orada hitap ederek irşâd etti. Şöhreti bütün İslâm dünyasına yayıldı. Devrindeki bir çok devlet

adamları onun tarikatına girdi. Kâdiri tarikatı genişleyerek İslâm âleminin her tarafından birçok kimseler Kâdiriliğe intisâb etti.

Bilgisi, zekâsı ve dehâsıyla her tabaka insan arasında derin bir hayranlık uyandıran Abdülkâdir-i Geylânî müridlerine başlangıçta bir çile devresi geçirtirdi. Bu devrede mürid herşeyden vazgeçer ve kendini tamâmen Allah'a yöneltirdi. Çile devresini geçiren ve bu yolda olgunlaşan mürid tekrâr dünyâ işlerine dönerdi. Ama mürid bu arada kâmil bir insan hâline gelmiş ve neye, ne kadar kıymet verileceğini anlamış olurdu.

Abdülkâdir-i Geylânî Hazretlerinin müridlerinden çoğu sonradan velî olarak tanınmıştır. Hattâ vaazlarının tesiri ile birçok Hıristiyan ve Yahudiler hidâyete ererek Müslüman olmuşlar, birçok Müslümanlar da rûhânî feyze ermişler. Vaazlarının en başta gelen mevzularından biri, dünya ve âhiret nimetlerinin Allah ile kul arasında bir perde teşkil ettiği ve müridin düşüncelerini bunlara değil, yalnız Allah'a tevcih etmesi meselesi idi. Devrinde birçok lâkaplarla anılmıştı. Bunlar içinde «Kutbullah» ve «Gavs ül âzam» başta gelmekteydi. «Kutb» veya «Gavs» sözleri Müslümanlıkta, bilhassa tasavvuf âleminde, «Dünyayı mânen idâre eden lider» anlamına kullanılmıştır.

Abdülkâdir-i Geylânî'ye birçok kerâmetler izâfe edilmiştir. Onun daha doğmadan, anasının karnında iken Allah'a hamd ü senâ etmesi meşhurdur.

Kâdiri tarikatına mensup olanlar kendilerini Bağdat'taki Abdülkâdir türbesinin muhafızına bağlı say-

maktadırlar. Bu tarikat bilhassa Kuzey Afrika'da çok yayılmıştır.

Türk Kâdirîlerinin alâmeti İsmâil Rûmî tarafından kabul edilen yeşil bir şerittir. Müridliğe girmek isteyen mürid namzeti arakiye denilen çuhadan bir külâh getirir. Şeyh eğer onu müridliğe kabul ederse bu külâhın etrafına ortasında Mühr-i Süleyman bulunan onsekiz dilimli bir gül sarar. Bu külâha tac denir.

Kâdirîler yeşil rengi makbul saymakla beraber diğer renkleri de kabul ederler. Meselâ bir zaman Mısır Kâdirîlerinin sarık ve bayrakları beyaz idi. «Füyûzâtı Rabbaniye» adlı Abdülkâdir-i Geylânî'nin tanınmış bir eserinde «Halvet» veya «Halva» denilen inzivâ hayatına çekilmek isteyen kimsenin gündüz oruç tutmağa, gece de uyumayıp ibâdet etmeğe davet edildiği yazmaktadır. Oruçla geçirilen bu 40 günlük halvet devresinde yiyeceğin derece derece azaltılması ve son üç gün içinde tamamen kesilmesi lâzımdır. Halveti bitiren mürid artık hakikî bir mürid olmuştur. Bu inzivâ devresinde şahsa bir hayal görünür de «Ben Allah'ım» derse o kimsenin «Hayır, bilâkis sen Allah'tasın» diye cevap vermesi lâzımdır. Eğer bu hayal bir yalan ve aldatmadan başka bir şey değilse, derhal kaybolacaktır. Kaybolmaz da olduğu yerde ısrar edip durursa, bu hakîkî bir tecellîdir.

Abdülkâdir-i Geylânî'nin, ekseriyetle vaazlarını topladığı bir çok eseri vardır. Bu eserlerin en tanınmış olanlarından bazıları şunlardır: Feth ül Rabbânî, Fütûh ul Gayb, Füyûzât-ı Rabbaniye, Behcet ül Esrâr.

Eşrefoğlu İznik'te:

Eşrefoğlu Hama'dan, Şeyhinin yanından ayrıldıktan sonra İznik'e döndü. Fakat halkı irşâd edecek yerde silik ve münzeviyâne bir hayat yaşamaya başlamıştı. Şandan ve şöhretten hiç hoşlanmayan Eşrefoğlu, kimsenin dikkatini çekmeden fakirâne bir ömür sürüyor, elinden geldiği kadar halkla temas etmiyordu. Eşrefoğlu'nun bu şekildeki hayatı kısa bir müddet devam ettikten sonra, Eşrefoğlu'nu tanıyan ve onun şöhretini işiten birisinin Hama'dan İznik'e gelmesiyle değişti. Bu şahıs İznik'te herkese Eşrefoğlu'nun Hama'daki hayatını, Hüseyn-i Hamevî'nin yanındaki seçkin durumunu, menkıbelerini anlatmağa başladı. Bundan sonra da halkın nazarları Eşrefoğlu'nun üzerinde toplanmaya başladı. İznik halkı artık ona hürmet ve itibar gösteriyor, peşini bırakmıyordu. Eşrefoğlu, halkın bu büyük alâkasından rahatsız olmuş ve izini kaybetmek istemişti. Şehirden uzaklaşıp dağlara çekildi ve tekrar uzlet hayatına başladı. Fakat bu şekilde yaşayış da uzun sürmedi.

Onun, dağlarda başıboş dolaşması bir köylünün dikkatini çekmiş, onu bir suçlu sanarak yakalayıp evine getirmişti. Gayesi onu teslim edip mükâfat almaktı. Fakat daha sonra, Eşrefoğlu'nun şöhretini duyan köylünün annesi tarafından mesele anlaşılmış, köylü de, annesi de ona mürid olmuşlardı. Eşrefoğlu yeniden şehre döndü ve asıl vazifesi olan halkı irşâda tam mânâsıyla başladı. İlk müridi olan köylü, Eşrefoğlu'na Pınarbaşı denilen yerde bir tekke inşa etmişti. İşte bu tekkede, Kâdirîliğin bir kolu olan ve kendisiyle başlayan

Eşrefîliği yayıyor, müridlerini yetiştiriyordu. Ünü, İznik'ten başka Bursa'yı ve civar şehirleri de kapladı. Saray çevresinde de tanınan ve hürmet gösterilen bir kimse oldu. Sadrazam Mahmut Paşa onun müridleri arasına girdi. Ömrünün sonuna kadar Pınarbaşındaki tekkeden ayrılmadı. Muhtemelen Hicrî 874 (Milâdî 1469) yılının Hac mevsiminde 120 yaşına yakın olduğu halde vefat etti. Tekkesinin yanında bulunan türbesine defnedildi. Eşrefoğlu'nun türbesi daha sonra Sultan 4. Murat tarafından yeniden yaptırılmış ve kıymetli çinilerle süslenmişse de, Yunan işgali sırasında bu türbe tahrib edilmiştir. Yanında bulunan tekke de işgal sırasında Yunanlılar tarafından yıkılmıştır. Tekke ve türbenin yanında bulunan Eşrefoğlu Camii ise halen mevcuttur.

Eşrefoğlu'nun vefâtından sonra Eşrefiye postuna biricik kızı Züleyha ile evlendirdiği damadı Abdürrahim Tirsî (Vefatı M. 1519) oturdu. Bu zat mutasavvıfâne şiirleriyle tanınmış ve Eşrefiye postunu uzun müddet işgal etmiştir. Daha sonra yerine Mudurnu'lu Muslihittin Efendi geçmiş, ondan sonra da bu makama Abdürrahim Tirsî'nin oğlu ve Eşrefoğlu'nun torunu olan Pîr Hamdullah Efendi gelmiştir. Pîr Hamdullah, oğulları vasıtasıyla bu tarikâtın yayılma sahasını genişletmiştir.

Eşrefiye tarikatı, Kâdirîye ve Bayrâmîye tarikatleri ile Emir Sultan'ın sisteminin kaynaşmasından doğdu. Eşrefoğlu bu tarikatlerin kâidelerine ilâve olarak, halk ile mümkün mertebe haşır neşir olmamak, altı yıllık Dâvûdî oruca devam etmek gibi ilâveler yapmıştır. Tarikat mensûbu Dâvûdî orucu tutmayabilirse de muhak-

kak erbaîni (40 günlük riyâzet ve ibâdet) çıkarmalıdır. Kendine güvenen 6 yıllık orucu tutabilir. Nefis mücâdelesi, riyâzet ve ibâdet riayet edilecek kaidelerin başında gelir. Bu tarikat pek çok şeyh yetiştirdiği için İstanbul, Bursa ve civarlarında bulunan Kâdirî tekkelerinin çoğu Eşrefiye koluna bağlıdır.

Eşrefoğlu önce tepesinde bir pul ile 6 terkten ibaret olan Bayrâmî tacını giyerken Şeyh Hüseyn-i Hamevî'nin emri ile pulu kaldırmış ve terklerin (dilîm) sayısını yediye çıkarmıştır. Tacın bu şekle bürünmesi ile üzerine onsekizbin âleme işaret demek olan onsekiz, veya Besmele'deki harflerin sayısına uygun olarak ondokuz köşeli mührün işlenmesi de Eşrefoğlu'nun buluşudur. Bu mühür yedi renk ibrişim ile işlenir. Mührün ortasındaki Mühr-i Süleymânî de Mugayyebat-ı Hamse'ye (1) işarettir. Daha sonraları, Eşrefiye tacı İzzettin Eşrefî tarafından beyaz ve yeşil çuhadan yaptırılmış, beyaz tacı şeyhler, yeşil tacı da dervişler kullanmışlardır.

---

(1) Mugayyebat-ı Hamse, dünyada beş bilinmeyen şey demektir ki, Kuran-ı Kerîm'de Lokman Sûresi'nin 34' üncü âyetinde sıralanmıştır. Bu beş bilinmeyen şey şunlardır :

1 — Kıyametin ne zaman kopacağı,

2 — Havanın nasıl olacağı (Ne zaman yağmur yağacağı),

3 — Ana rahmindeki çocuğun cinsiyeti,

4 — Her ferdin ertesi günkü kazancı,

5 — Herkesin öleceği yer.

Eşrefoğlu'nun sanatı ve eserleri hakkında bilgi vermeden önce birkaç menkîbesini anlatmak yerinde olacaktır.

Eşrefoğlu'na Ait Bazı Menkîbeler :

★ Eşrefoğlu'nun tarîkatına bağlı olan Fatih Devri vezirlerinden Mahmut Paşa bir ara Fâtih'in gözünden düşer. Bir müddet sonra da Yedikule zındanlarına hapsedilir. Bu belâdan kurtulmak için Şeyhinden himmet niyaz eder. Bir kaç adamını İznik'e, Eşrefoğlu'na durumunu anlatmak üzere gönderir. Adamlar İznik'e gelip Eşrefoğlu'nun huzuruna çıkarlar. Sadrazam Mahmut Paşa'nın Eşrefoğlu'na yazmış olduğu mektubu verirler. Mektubu gören Eşrefoğlu adamlara Gebze kasabasına gitmelerini, orada oturan falanca isimli acûze bir kadını bulup kendisinin selâmını ve Mahmut Paşa'nın halâsı için dua etmesini söylemelerini bildirir.

Adamlar hemen aceleyle oraya varıp o kadını bulurlar ve Eşrefoğlu'nun selâmını söyleyip Mahmut Paşa'nın kurtulması için dua niyaz ederler. O ihtiyar kadın Mahmut Paşa'nın hapsedildiğini ve zor durumda bulunduğunu işitince :

— Elhamdülillah, iki senedir duam kabul olmuş, der.

Sebebini sorarlar. Şöyle cevap verir :

— Mahmut Paşa, Kaptan Paşa iken günahsız yere oğlumu asmış idi. O zaman can-u gönülden hararetle dua etmiş idim. Şimdiden sonra dönmeye mecâl yoktur. Hemen tedârikte olsun.

Bunun üstüne adamlar üzüntüyle İstanbul'a dönüp Mahmut Paşa'ya durumu anlatırlar. Paşa da hayatından ümidini keser. O gecenin yarısında Padişâh tarafından adamlar gönderilir ve Paşa'yı boğarlar.

Mahmut Paşa'yı boğdurduktan sonra Fâtih Sultan Mehmet pişman olmuş. Ama ne fayda. Tabii kader.

★ Eşrefoğlu'nun torunu Pîr Hamdi Efendinin anlattığına göre Eşrefoğlu Rûmî Hazretleri halvete çekilmiş ibâdet ederken gecenin yarısında yer ve gök ikiye ayrılıp içinden bir nûr peydâ olur. O nûrdan şöyle bir hitap duyulur :

— Ey kul! Dile benden ne dilersin. Bütün haram olan şeyleri sana helâl kıldım.

Eşrefzade Hazretleri bu olayın geri kalan kısmını şöyle anlatmış :

«Allahın izni ile o melûnu kabzam içine alıp sıktım. Meğer o şeytan imiş. Avucumun içinde bunalıp dedi ki :

— Ya Şeyh, ne yapıyorsun? Allah bana kıyâmete kadar mühlet vermiştir, ölmem. Sen beni öldürmek istiyorsun.

Dedim ki :

— Melûn! Sen, benim müridlerimin ve dostlarımın imanlarına kastetmiyeceğine söz ver, seni salıvereyim.

Şeytan :

— Onların îmanlarına kasdetmiyeceğime söz veriyorum.

Ben de :

— Melûn! Hak Teâlâ ile ahdinde vefâ etmedin. Benimle olan ahdine mi vefâ edeceksin. Bildiğin şeyden geri kalma, diye salıverdim.»

Eşrefoğlu Rûmî'ye sormuşlar :

— Şeytan olduğunu nereden bildiniz?

— «Bütün haram olan şeyleri sana helâl kıldım» dediğinden bildim, buyurmuştur.

★ Eşrefoğlu gayet halim ve tevazu sahibi bir zat idi. İznik'e döndüğünde oranın halkı Eşrefoğlu'na eziyetle onu rencide ederlermiş. Bu durum Hama'da bulunan Şeyh Hüseyn-i Hamevî Hazretlerine malûm olmuş. Şeyhin bu duruma canı sıkılmış. Hama'dan mânevî yolla Rûmî'ye şöyle hitap etmiş :

— «Yâ Rûmî! Sabır iyi şeydir. Lâkin yerinde gerek. Ya uzat ayağını, yahut ben uzatırım.»

Allahın izni ile o gece orada onyedi kimse vefât etmiş. Halkın bu olaydan aklı başına gelerek Sultan Eşrefzâde'den özür dilemişler. Yaptıkları kabahatlerinden ötürü Allaha affetmesi için yalvarmışlar.

★ Eşrefoğlu'nun kızı, Abdürrahim Tirsî'nin zevcesi ve Pîr Hamdi Efendinin validesi Züleyha Hatun, pederi vefat ettikten sonra türbesinde bir kaç gün itikâfa niyet etmiş. İbâdetle meşgul olduğu bir gece uykusu gelip biraz kendinden geçmiş. Ansızın türbenin içinden bir ses :

— Yâ Züleyha, der.

O da :

— Lebbeyk, diye cevap verir.

Eşrefzâde, türbesinden şöyle söyler :

— Hiç âşık uyur mu? Âşığa uyku yoktur.

Züleyha Hatun o esnâda gözlerini açar. Kendine gelir. Orada bir daha uyumaz. İbâdete devam eder. Allahın bir çok sırlarına vâkıf ve vâsıl olur.

★ Sonradan Eşrefoğlu'nun damadı olan Abdürrahim Tirsî, dört yaşında iken, Eşrefoğlu'nun savmaalarına (tekke) varır ve bir an bile yanından ayrılmaz imiş. Ne zaman babası Beyazıt-ı Fakîh eve alıp götürse yine gelip Eşrefoğlu'nun yanında bulunurmuş. Eşrefoğlu bir gün Abdürrahim'in babası Beyazıt-ı Fakîh'e :

— Bu masûmu bize verin. Talim-i ilim ve edep edelim, demiş.

Babasının razı olması üzerine Tirsî'yi yanına alan Eşrefoğlu, onu bir an bile yanından ayırmaz ve her nereye gitse beraber götürürmüş. Tirsî'ye Eşrefoğlu şöyle söylermiş :

— Ana rahmine düşelidenberi seni terbiye ederim. Bu dünyaya gelmekten maksadım ancak sensin.

Eşrefoğlu yaz günlerinde Abdürrahim'in doğduğu yer olan ve yayla bir mevkide bulunan Tirsî'ye gider, kış günlerinde de İznik'te olurmuş. Eşrefoğlu'nun soyundan gelenler bu âdeti uzun müddet devam ettirmişler.

★ Sultan Eşrefzâde Hazretleri bir gün Abdürrahim Tirsî'yi çarşıya elma almağa gönderir. O da çarşıya gider ve bir miktar elma alır. Geri dönerken yolun kenarında bir derviş görür. Derviş Tirsî'ye elindekinin ne olduğunu sorar. O da torbasını uzatır. Derviş bakar ve içinde bir miktar elma olduğunu görür. Elmalardan

bir tanesini alan derviş torbayı Tirsî'ye geri verir. Abdürrahim Tirsî torbada geri kalan elmaları Eşrefoğlu'na götürüp verince, Eşrefzâde Hazretleri elmalara bir bakar ve şöyle söyler :

— Elmalardan bir tanesi eksik.

Tirsî, durumu olduğu gibi anlatınca Eşrefzâde :

— O gördüğün kimdir bilir misin? diye sorar.

Tirsî bilmediğini söyler. Eşrefoğlu :

— O gördüğün zât Hızır Aleyhisselâm'dır, der ve şöyle devam eder :

— Sen, «Hızır'ı görsem» derdin. Ama bilsem demezdin. Onun için o zâtın Hızır olduğunu bilemedin.

Bunun üstüne Abdürrahim Tirsî Hazretleri de «Hızırı görsem ve bilsem» diye duada bulunur ve Eşrefoğlu'ndan rica eder. Şeyhi şöyle buyurur :

— Bu gece yaylaya git.

Tirsî «Başüstüne» deyip gider. Orada yürürken bir çeşmeye rastgelir. Bakar ki, çeşmenin yanına İznik'te kendisinden elma alan derviş oturmuş. Tirsî onu hemen tanır ve «Hay efendim» diye ayağına düşer. Bir müddet sonra kendine gelince Hızır Aleyhisselâm ona şöyle hitapta bulunur :

— Hizmetinde bulunduğun zatın kıymetini iyi bil, hayır duasını al.

Bundan sonra Hızır kaybolur. Tirsî de geriye döner.

★ Eşrefoğlu'nun tekkesinin bulunduğu yere yakın bir köyde gayet dindar bir hatun otururmuş. Bu dindar hatunun bir gece yarısı ibâdet sırasında kulağına «Gülbank-i zikrullah» sesleri gelir. Pınarbaşı civa-

rında bulunan mescidden geldiğini tahmin ederek kalkar. Evden, daha sonra da köyden çıkarak mescid tarafına doğru yürümeğe başlar. Görür ki, bir bölük asker ve hepsi de âhûlara (ceylân) binmişler. Kadın yanına yaklaşanlardan birine:

— Bu gelenler kimlerdir? diye sorar.

O kimse de:

— Bu gelen Sultan Eşrefzâde'dir, der.

Kadın hemen durur, gelenlere bakar ve görür ki, Eşrefzâde Sultan bir beyaz âhû üzerine binmiş geliyor. Kadın hemen yanına yaklaşır ve yüzünü ayağına sürer. Eşrefoğlu'nun yanında Abdürrahim Tirsî yoktur. Yanından bir an bile Abdürrahim'i ayırmadığını bilen kadın:

— Sultanım, Abdürrahim Tirsî Hazretleri, Sultanımla beraber değil mi?

Eşrefoğlu:

— Bu sene gazâya gitme nöbeti onlara gelmiştir, deyip hatunun gözünden kaybolur.

★ Abdürrahim Tirsî, bir gün Eşrefoğlu'nun bir işi için çarşıya gitmiş. Çarşıda işini bitirdikten sonra bakmış ki bir tellâl elinde bir aba gezdiriyor. Fiatını sormuş. Otuz akça olduğunu öğrenince abayı giymiş, bakmış ki, üzerine uygun geliyor. Parasını vermiş. Hatta bir akça da fazla vermiş. Tellâl:

— Sen burada biraz bekle. Ben sahibine danışıp geleyim, diyerek gitmiş.

Abdürrahim uzun bir müddet beklemesine rağmen tellâl gelmeyince yoluna devam ederek Eşrefoğlu'nun huzuruna varıp ısmarladığı şeyleri teslim etmiş ve tek-

rar hücresine kapanarak ibâdetine devam etmiş. Bir müddet sonra hücresine gelen Eşrefoğlu, Tirsî'ye ne yaptığını sorunca o da «Zikrullah» la meşgul olduğunu bildirmiş.

Eşrefoğlu :

— Hayır, yalan söylüyorsun. Zikrullah yerine «Otuzbir akça, otuzbir akça, otuzbir akça» diye söylenirsin. Bu nasıl zikrullah? Bu yetmezmiş gibi bir de inkâr edersin. Bir daha böyle bir şey yapma. Sonra mahrum kalırsın. Bizim halimize razı olursan devlet bulursun. Yoksa çok pişman olursun ama, son pişmanlık fayda vermez, diye azarlamış.

★ Fâtih Sultan Mehmet'in annesi bir ara hastalanıyor. Doktorlar hastalığına bir çare bulamayınca, sıra mâneviyata ve okumaya geliyor. Bunların da çoğundan bir fayda görülmüyor. Saraydakilerden biri İznik'te Eşrefoğlu'nu daha önceden tanırmış. Bir vezire gidip Eşrefoğlu'nun mânevî hallerinden ve kerâmetlerinden bahsediyor. Vezir de bunu Pâdişâha arzediyor. Pâdişah Eşrefoğlu'nun getirilmesi için emir veriyor. Yazılı emri Eşrefoğlu'na götürüyorlar. Eşrefoğlu emri okuyunca:

— Emr-i ilâhî yoktur, gidemem, diyor ve gitmiyor.

Haber Pâdişâha derhal bildiriliyor. Pâdişâh kızıyor ve mutlaka gidip getirmelerini istiyor. Tekrar gidiyorlar ve Pâdişâhın, mutlaka gelmesi için emir verdiğini söylüyorlar. Gene reddediyor ve gitmiyor. Buna çok içerleyen Pâdişâh, Eşrefoğlu'nun katli için emir veriyor.

Saray kapıcıları İznik yakınlarında bulunan Derbent isminde bir Hıristiyan köyüne geliyorlar. Bir gece yatıyorlar. Sabahleyin bir tulum şarap alıp İznik'e varıyorlar. Gayeleri o şarapla Eşrefoğlu'nu boğmaktır. Kapıcılar Eşrefoğlu'nun bulunduğu yere varınca, mânevî bir vecd halinde bulunan Şeyh, birden uyanıyor ve elindeki âsâsını kaldırıp yere vurarak gelenlere :

— Hoş geldiniz Pâdişah kulları, diyor.

Gelenler korkup şaşırıyorlar. Kendilerinden geçerek ona tâbi oluyorlar. Bu arada getirdikleri şarap tulumu da bala dönüyor.

Kapıcılar ertesi günü müsaade isteyerek İstanbul'a dönüyorlar ve durumu Pâdişah'a anlatıyorlar. Pâdişah yaptığından pişmân oluyor. Karamürsel civârına bir kadırga gönderiyor. Eşrefoğlu, Pâdişahın gönderdiği bu kadırgaya binip İstanbul'a geliyor. Pâdişah bizzat deniz kenarına giderek kendisini karşılıyor. Af dileyip ellerini öpüyor. Beraberce hastanın yanına varıyorlar. Eşrefoğlu, Pâdişahın annesine bir miktar nöbet şekeri veriyor ve bunu ağzında eritmesini söylüyor. Valde Sultan'ın ağzında şeker eriyince hastalık da geçiyor ve iyi oluyor. Durumdan çok memnun kalan Pâdişah, Eşrefoğlu'na bir çok ihsanlarda bulunuyorsa da, bunları alan Eşrefoğlu kapıcılara dağıtıyor. Kendine bir kuruş bile ayırmıyor. Sonra ellerini açarak :

— Allahım, Sultanları bizim kalbimizden, bizi de Sultanların kalbinden çıkar, diyerek dua ediyor.

Saraydan hemen ayrılıyor ve tekrar İznik'e dönüyor.

EŞREFOĞLU'NUN SANATI VE ESERLERİ

Eşrefoğlu 15. asrın başta gelen mutasavvıf şairlerindendir. Yunus Emre'nin tesirinde kalarak şiirlerini yazan Eşrefoğlu'nun bir dîvânı vardır. Dîvânında bulunan şiirlerinin tetkikinden anlaşılacağı gibi, hem hece, hem de arûz veznini kullanmıştır. Arûzla yazdığı şiirler oldukça kusurludur. Fuat Köprülü «Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar» adlı eserinde bu şiirlerin hece ile yazılanlarının Yunus Emre, arûzla yazılanlarının ise Âşık Paşa tesirinde olduğunu yazmaktadır. Hece ile yazdıkları Yunus'taki kadar kuvvetli ve samimî olmamakla beraber arûzla yazdıklarından daha muvaffaktır. Yunus Emre yolunda şiir yazanların başında gelen Eşrefoğlu'nun şiirleri dil bakımından sade Türkçe bir ifâdeye sahip olmakla beraber araya yer yer Arapça ve Farsça kelimeler de katılmıştır. Bu da Türkçeye, Arapça ve Farsçanın ilk giriş işaretleri addolunabilir. Şiirleri ile aramıza beşyüz küsûr yıl gibi büyük bir zaman parçası girmesine rağmen, bu şiirler bugün bile hayatiyetini ve renkliliğini muhafaza etmişlerdir.

Eşrefoğlu'nun hem matbu, hem de bir çok yazma nüshaları bulunan Dîvânı ile Müzekkinnüfûs adlı sade bir dille nesir halinde yazılmış tasavvufî islâmî duygu

ve düşüncelerini anlattığı bir kitabı çok tanınmış ve sevilmiştir. İstanbul ve Türkiye'nin diğer kütüphanelerinde 50 kadar yazma nüshası bulunan dîvânın eski harflerle 1286 ve 1301 (1870 ve 1885) tarihlerinde basılmış matbu nüshaları da mevcuttur. Ayrıca Dîvân yeni harflerle 1944 yılında Ahmet Halit Kitabevince, 1967 yılında da Cağaloğlu Yayınevince bastırılmıştır. 1286 ve 1301 baskılarında bir kaç ilâhi ile kıtalardan pek çoğu noksan olup tertipleri de karışıktır. Ayrıca bir çok mürettip hataları da görülmektedir. Bir çoğu İstanbul kütüphanelerinde bulunan yazma nüshalarda da bazı eksiklikler görülmekle beraber birbirlerinin noksanlarını tamamlar mâhiyettedir.

Eşrefoğlu'nun şiirlerinde, aynı Yunus'ta olduğu gibi tasavvufî aşkın verdiği ilâhî bir vecd, maddiyattan sıyrılmış bir ruh, mânevî bir âlem ve âhenk vardır. Bu şiirler, bir Şeyhe bağlanmanın lüzûmu hakkında nasihatlerle ilâhî aşk ve irfânın güzelliklerinden, hallerinden bahseden bir çok sözlerle doludur. Yunus'un ve Eşrefoğlu'nun şiirleri benzerlikleri dolayısıyla çok defa birbirlerine karıştırılmışlardır. Fuat Köprülü, kendisinde bulunan bir mecmuada :

«Abdülkâdir gibi bir er bulunmaz»

adlı ve Yunus'a ait olduğu söylenen şiirin, aslında Eşrefoğlu'na ait olduğunun yazıldığını kaydetmektedir. (Bkz. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar. İkinci Basım sh. 248). Şairimiz ayrıca Yunus'a bir çok nazîreler de söylemiştir. Bunlardan ayrı olarak, bir tarikat şeyhi olması dolayısıyla halkı kendisine davet ve irşat Eşref-

oğlu'na mahsus olup Yunus'ta rastlanmayan bir özelliktir.

Şiir tekniği bakımından ufak tefek kusurlarına rağmen, Eşrefoğlu'nun şiirlerini bize güzel gösteren unsur, onun samimîliği ve yazdığını duyarak, hissederek yazmasıdır. Zaten o yıllar sanattan çok; duygu, his, samimîlik ve mistisizme bakılıyordu. Sanatlı söyleyişler, daha sonraları birinci plâna alınmaya başlandı. O çağlarda Yunus'un açtığı yol, halk gönüllerini tasavvufa yaklaştırmış, ilâhî aşkın ateşiyle yakıp tutuşturmuştu. Mistik heyecan ve samimîyet estetik heyecanın çok önünde idi. Tasavvufî aşkla söylenen ilâhîler besteleniyor, yayılıyor ve tarikatleri yayan birer propaganda vasıtası oluyordu. Sade bir lisanla ve halk ruhuna uygun bir tarzda söylenen bu ilâhilerde halk sanat değil, mânevî neş'e arıyordu.

Eşrefoğlu Rûmî, Tasavvufî Halk Edebiyatımızın, Yunus Emre'den sonra gelen şairlerinin arasında mümtaz bir sîma olarak tanınmıştır ve o yolun en kuvvetli takipçilerinin başında gelmektedir.

Eşrefoğlu'nun, Dîvân'ından sonra, en tanınmış eseri, dînî ve tasavvufî nasihatlerle, bu yolda söylenmiş hikâyeleri ihtiva eden Müzekinnüfûs adlı mensûr eseridir. Tasavvufî sistemi açıklayan bir eser olan Müzekkinnüfûs, birçok yerlerde dîvânından daha yaygın bir ilgi görmüştür. Bu kitap da şiirlerinin yazılmasına vesile olan gaye ile yazılmıştır. Sade bir Türkçe ve zengin bir halk dili ile yazılan bu eserde Eşrefoğlu, fikirlerini, şiirlerinden daha etraflıca anlatmıştır. Müzekkinnüfûs tasavvufî bir halk kitabıdır ve halk tabakaları arasındaki

rolü büyük olmuştur. Bu eser Hicrî 852 (Milâdî 1448) de yazılmıştır. Müzekkinnüfûs heyet-i umûmiyesi itibariyle ilâhî aşk ve nefisle mücâhede sahasında yazılmış bir eser sayılır.

Kitap iki bâb üzerinedir : 1. babta incelenen nefis dörde ayrılır :

1 — Emmâre

2 — Levvâme

3 — Mülhime

4 — Mutmainne

Daha sonra bu nefislerin vasıfları anlatılır ve dünya sevgisi üzerinde durularak uzun boylu bu meseleden bahsedilir. Aşırı dünya sevgisinin insanı ilâhî aşktan uzaklaştırdığı izah edilir.

İkinci babta ise, nefsi terbiye etmenin yolları gösterilmektedir. İsmi ile konusu çok iyi imtizaç eden bu eser tamamen nefsi temizleme yollarını öğretmek gayesini gütmektedir.

Nefsi temizlemenin başta gelen üç şartı vardır :

1 — Az yemek

2 — Az söylemek

3 — Az uyumak.

Azgın nefsi yola getirmek Müzekkinnüfûs'a göre bu üç esaslı şarta bağlıdır. Nefis terbiyesi de bütün meselelerin başında gelmektedir.

Nefis terbiyesinin üç esasını Eşrefoğlu şu beytiyle özetlemektedir :

«Kim ki az yir az söyler az uyur
Yavuzluğu iyilüğe devşirülür»

Müzekkinnüfûs, nesir halinde yazılmış olmasına rağmen yeri geldikçe ilâhîler, münâcaatlar, kıtalar ve beyitler de bu eserde gözümüze çarpar. Bu şiirlerin bazısı dîvânında mevcuttur. Bazıları ise dîvânında bulunmayan şiirlerdir. Müzekkinnüfûs'un eski harflerle birçok baskısı olduğu gibi son yıllarda yeni harflerle bir baskısı da yapılmıştır.

Burada Müzekkinnüfûs'tan bir kaç küçük parçayı bugünkü konuşma diliyle almayı uygun buluyoruz :

Nefis denilen şey süt emen bir çocuğa benzer. Verirsen içinde binbir gıda bulunan sütü emer. Sütü keser, başka yiyecekler yedirirsen onları da yer ve onlara göre gıdasını alır.

Hz. Ömer'i bazan köleleri aldatılardı. Mescide gidip cemaata katılırlar ve namaz kılarlardı. Hz. Ömer hangi kölesini namaz kılarken görürse âzâd ederdi. Hz. Ömer onların yalandan namaz kıldıklarını ve niyetlerinin ne olduğunu bilmez değildi. Buna rağmen gene de âzâd ederdi. Bu kimseler de âzâd olduktan sonra namazı terk ederlerdi. Bunlar âzâd edilmek için Hz. Ömer'i aldatırlardı.

Bir gün yakınları Hz. Ömer'e dediler ki :

— Yâ Ömer! Kölelerin sırf âzâd edilmek için namaz kılıyorlar. Seni aldatıyorlar.

Hz. Ömer şöyle cevap verdi :

— Aldanırsam Rabbimle aldanayım. Beni aldatırlarsa Rabbin le aldatsınlar. Zira Dost'la aldanan aldanmaz.

Ey Müslüman! Dünya dedikleri bir hiçten ibârettir. Hiç olduğu şuradan anlaşılıyor ki, sonuç hiçtir.

Hiç olan dünyaya gönül veren, yolunda ömrünü çürüten ve hiç olan şeyi isteyenler de bir hiçten ibaret kalacaklardır. Amma hiç'i hiç sayan âriftir.

Azîzim! Sen o sultanları gözünün önüne getir ki, onlar dünyaya geldiler. Lâkin dünyaya itibâr etmediler. Dünyanın arkasına düşüp hırsla dünyalık toplamaya çalışmadılar. Âhiret amelleriyle meşgul oldular. Onlar, bu dünyanın âhıret yolunun üzerinde bir yol uğrağı olduğunu anladılar. Buna aldanmak olur mu? Yol tedârikinde bulunup kafileden ayrılmadılar. Bu dünyaya gönül verip aldanmadılar.

Azîz kardeşim! Pâk erleri ve azîz canları gör ki, bu dünyaya aldanmadılar. Allah kendilerine ne verdiyse nefislerinden kestiler. Kendi nefislerine vermeyip fıkaraya tasadduk ettiler. Açları doyurup, çıplakları giydirdiler. Muhtacları arayıp buldular. Kapılarına gelenleri mahrum etmediler. Darda kalanların gönüllerini ferahlattılar, işlerini gördüler. Şu hadîs-i şerîfi kendilerine düstûr edindiler :

«Her kim ki mümin kardeşinin bir ihtiyacını görüp bitirirse, Allahü Teâlâ Hazretleri de âhirette o kimsenin yetmiş ihtiyacını bitirir, tamamlar.»

Aklı olanlar bu dünyada şu üç şey ile meşgul olurlar ki, herkesin üzüldüğü gün, onlara bayram günü gibi olur :

1 — Dünya seni terk etmeden sen dünyayı terk edesin.

2 — Herşeyden âzâde olasın.

3 — Rabbinle buluşmadan Rabbin senden razı olsun.

Bunlara riâyet eden kimse Allahü Teâlâ ile buluşup kabrine öyle gider.

***

Eğer soracak olursan :

— Allah dostlarına dünyâlık verildiğinde niçin alırlar?

Cevap olarak :

— Bir muhtaca vermek için alırlar. Çünkü verene de, verdikleri için kendilerine de sevab olur. İşte aldıklarının sebebi budur, deriz.

Bâzı ululara sordular :

— Bu dünyâyı kötülersiniz. Lâkin verenlerin verdiklerini de alırsınız.

Cevap verdiler ki :

— Cehennemden alıp cennete sarf ederiz.

***

Bir kişi gelerek Peygamber Efendimize (S.A.V.) dedi ki :

— Yâ Resûlallah! Benim gönlüm ölümü hiç anmaz. Hatırlatmak istesem de kabûl etmez.

Peygamberimiz o adama sual eder ki :

— Malın var mı?

— Evet yâ Resûlallah! Malım çoktur.

Bunun üstüne Efendimiz (S.A.V.) :

— Şimdi sen o malını kendinden evvel âhirete gönder. Sana ölümü unutturan malının şerridir. Eğer malını Hak yoluna vermezsen sonra çok zarara uğrarsın. Haydi şimdi malını Hak yoluna ver, dedi.

O zat da mallarını Hak yoluna, fakirlere dağıttı. Ölümü unutmaktan da bu sâyede kurtuldu.

⁂

Evvelki zamanlarda bir pâdişah vardı. Dünyaca gayet ulu bir pâdişahtı. Bir gün ağır bir hastalığa tutuldu. Yakınlarını çağırıp vasiyet etti :

— Ey benim vezirlerim, yârenlerim, oğullarım kullarım! Benim halime bakıp ibret alın. Bu fânî beyliğe aldanmayın. Bu geçici lezzetlere gönül vermeyin. Âhiret amellerine çalışın. Yoksa benim gibi nâdim olursunuz. Ölüm insana âniden gelir. Ölüm gelince de, insan şaşırır. Ölüm arslanı insanı pençesine alır, hiç aman vermez. Tevbeyi elden hiç bırakmamak gerekir.

Sonra şöyle devam etti :

— Ben öldükten sonra beni kabire koymayın. Çünkü ben kabirden ve kabir azâbından çok korkarım. Ben başkalarına çok zulmettim. İnsanları çok incittim.

Etrafında bulunanlar dedi ki :

— Senin için ne yapmamızı istersin?

Pâdişah cevab olarak:

— Beni sarayımdaki odalardan birine koyun. Büyükçe de bir tabut yapın. Beni o tabutun içinde odaya bırakın. Tabutu muntazam yapın ki, içine su girmesin. Bir kaç gün geçtikten sonra tabutu sağlam bir iple evin ortasına asın, dedi.

Bunları söyledikten sonra da ruhunu teslim etti. Pâdişahın dediğini yerine getirdiler. Sağlam bir ağaçtan büyük bir tabut hazırlayıp pâdişahı onun içine koydular. Odalardan birinin içine bıraktılar. Bir kaç gün sonra da evin içine tabutla beraber astılar.

Bir gün akşam olup, herkes uykuya vardıktan sonra bir avaz işitildi. Saraydakiler kalkıp korku ile sesin geldiği tarafa koşuştular. Ses tabuttan geliyordu. Tabutu indirip açtılar. Gördüler ki, pâdişahın başını büyük bir kara yılan kapıp yutmuş. Bu yılan öyle bir yılan idi ki, bunun gibi bir yılanı o havalide o vakte kadar kimse görmemiştir. Pâdişahın başını o yılanın ağzından zorla çıkardılar. Yılanı öldürdüler. Başı eski haliyle gövdeye bitiştirdiler. Tabutu kapatıp yerine astılar. Lâkin ertesi gece tekrar aynı şekilde bir çığlık duyuldu. Tekrar gidip tabutu indirdiler. Kapağını açınca da, yılanın pâdişahı yarı beline kadar yutmuş olduğunu gördüler. Pâdişahı yılanın ağzından çıkarıp yılanı da öldürdüler. Tekrar tabutu kapatıp yerine astılar. Ertesi gece aynı çığlık yeniden işitildi. Bu sefer tabutu açınca bir de ne görsünler. Yılan pâdişahı bütün bütün yutmuş. Yılanı öldürüp pâdişahı içinden çıkardılar. Pâdişah kapkara kömür haline gelmiş. Sabah olunca zamanın âlimlerine bu meseleyi olduğu gibi anlattılar.

Âlimler dediler ki :

— O yılan, onun amelleri sebebiyle onun başına musallat olmuştur. Nerede olsa onu bulup yakalar.

O havalinin insanları bu hâdise üzerine iyice anladılar ki, insan ne ameller işlemişse, ondan kurtuluş yoktur. Öldükten sonra nereye konursa konsun netice değişmez. Pâdişahın yakınları bir mezarlığa varıp bir çukur kazdılar ve pâdişahı oraya gömdüler. Böylece de Allah'ın emrine râzı oldular.

***

Enes (R.A.) Peygamber Efendimiz (S.A.V.) den rivayet ediyor :

«İçkide on sınıfa lânet vardır :

1 — Sıkana, 2 — Sıktırana, 3 — İçene, 4 — Getirene, 5 — Getirtene, 6 — Sâkîlik yapana, 7 — Satana, 8 — Parasını yiyene, 9 — İçkiyi satın alana, 10 — Kendisine içki satın alınana.»

Abdullah ibn-i Ömer (R.A.) buyurur ki :

— İçki içenler mahşer gününde gözleri gömgök olarak gelirler. Yüzleri simsiyahtır. Dilleri göğüsleri üzerine sarkmış olur. Salyaları akar ve it ölüsü gibi kokar. Bunlara yakın olan kimseler iğrenir. Yüzüne tükürür, yanlarından kovar ve derler ki :

«Ey bedbaht! Dünyadan tevbe ile gelseydin bu âkıbete uğramazdın.»

İçki içmeyenler, içki içenlerle karşılaştıklarında burada öğrendiklerini onlara anlatırlarsa, umulur ki, on-

lar içki içmeyi nasihatımızın tesiriyle bırakırlar. Sevabı bize de olur.

***

Bir gün birisi, bir kölesini pazara götürdü. Satmak istiyordu. Tellala :

— Ayıbı ile satarım, de, dedi.

Tellal bağırdı. Bir müşteri geldi. Ayıbının ne olduğunu sordu. Satan da :

— Bunun bir ayıbı vardır ki, o da koğucu (dedikoducu) olmasıdır. Yalan da söyler. Yalan olsun, gerçek olsun, işitsin, işitmesin gider söyler. Evde işittiğini dışarda, dışarda işittiğini evde anlatır.

Müşteri :

— Bunlar ayıp sayılmaz, deyip köleyi satın aldı. Evine götürdü. Aradan bir kaç gün geçti. Bir gün köle, hanımına dedi ki :

— Ah benim hanımefendim! Efendim seni sevmiyor. Başka birisini senin üstüne seviyor. Onunla evlenmek de istiyor.

Kadın bu sözlere inandı. Zira bu mevzuda kadınlara ne söylenirse inanırlar.

Hanımefendi köleye :

— Peki, ben ne yapayım?

Köle :

— Ben birşey bilirim ki onu sana yaparsam beyefendi seni eskisinden fazla sever.

Hanımefendi sordu :

— Ne yapacaksın?

Köle cevap verdi :

— Efendi uyuduğu zaman sen sakalının altından birkaç adet kılı ustura ile kes ve bana getir. Ben o kıllara okuyup üfleyince mesele tamam olur.

Hanım :

— Peki senin dediğin gibi yapayım, der.

Sonra köle beyefendiye de varır, der ki :

— Efendim! Sizin hanım başka bir beyi seviyor, seni de öldürmek ister.

Efendi sorar :

— Ne bildin?

Köle :

— Sen bunu anlamak istersen bir yere yat. Uyur gibi yap. Bak o zaman ben yalan mı söylüyorum, doğru mu?

Efendi gitti bir yere yattı. Uyur gibi yaptı. Köle hemen hanımefendisine gidip dedi ki :

— Muhterem hanımefendim! Beyefendi falanca yerde yatmaktadır. Hemen gidip sakalından ustura ile birkaç kıl kesip getir.

Kadın usturayı aldı. Boğazındaki sakallardan birkaç kıl kesmek için kocasının yanına vardı. Baktı ki bey derin bir uykuya dalmış. Usturayı çıkardı. Boğazının altına eğildi. Bey uyanır gibi yaptı :

— Sen beni boğazlar mısın? deyip hatununun boğazına sarılıp gırtlağına bastı. Elinden usturayı alıp hatunu boğazladı.

Köle durumdan haberdar olunca, koşup kadının oğlan kardeşlerine vaziyeti anlattı. Onlar da koşarak gel-

diler. O kimseyi yakaladılar. O adamı boğazlayıp yere bıraktılar. Her iki taraftan da birbirini öldürmeler oldu. Kısa bir zaman içinde birçoklarının kanları döküldü.

Bunun için demişler ki :

— Koğucu, sihirciden daha şerlidir.

Çünkü koğucunun bir saatte başardığını sihir ile uğraşanlar bir senede başaramazlar.

⁂

Bir yıl Bağdat'ın zenginleri hacca gidiyorlardı. Bağdat'ta bir salih fakir Hallac vardı. İşitti ki hocalar hacca gidiyorlar. «Ben de onlarla birlikte hacca gideyim» diye niyet etti. «Onların malı varsa benim de Allahım var. Mevlâm beni besler. Bana ihsan eder. Ben Mevlâm'a sığınarak giderim» diye düşündü. Gitmeğe kalktı.

Şehrin dışına çıktılar. Şehir halkı ve şehrin ileri gelenleri hocalarla helâllaştılar. Fakir herkesten ileride idi. Komşusu olan bir hoca, katırı ile fakire yetişti ve ona :

— Sen de mi hacca gidersin? dedi.

Fakir hallac da :

— Evet, ben de hacca gidiyorum. Rabbimin evini ziyaret etmek istiyorum. Allah kısmet ederse gideceğim.

Hoca onu alaya alıp şöyle söyledi :

— Bineğin yok, azığın yok, bari birkaç bin altının var mı?

Hallac :

— Allah beni besler. Âlemin rızkını veren O'dur. Hepimiz O'nun hazînesinden yeriz.

Hoca bu sözlere güldü. Fakir de hızlıca yürüyerek hocadan ayrıldı. Bir daha da hocaya görünmedi. Mekke'ye gittiler, tavaf ettiler, hac vazîfesini bitirip döndüler. Mekke'den çıktılar. Hoca gördü ki fakir de Allah'ın evini ziyaret etmiş, dönüyor. Hayret etti. Yanına varıp dedi ki :

— Komşu, varıp beyti tavaf ettin mi?

Fakir cevap verdi :

— Allahü Teâlâ'ya şükrederim ki, benim yüzümün karasına bakmadı. Bana o mübârek makâmın ziyaretini nasib etti. Geldim, tavaf ettim, sağ salim yine evime dönüyorum.

Hoca :

— Komşu sana da hüccet (1) verdiler mi?

Hallac-ı fakir :

— Nasıl hüccet verirler? diye sordu.

Hoca hallaca hitâben :

— Allah'ın evini ziyâret edene Cehennem'den âzâd olduğuna dâir hüccet verilir. İşte bizim hüccetimiz, diye fakiri kandırdı.

Hallac-ı fakir ağlayarak Allah'ın evine döndü. Hoca ve arkadaşları fakiri aldattık diye gülüştüler. Fakir, Kâbe'nin önüne varıp başını eğdi. Yüzünü yerlere sürerek ağlayıp inledi. Dua etti :

---

(1) Hüccet: Berât. Kurtuluş kâğıdı.

— Ey âlemleri yaratan, ezelî ve ebedî olan Allah'ım! Sen her şeye kadirsin. Ganî pâdişahsın. İhsanın bütün kullarınadır. Kullarının bir kısmına hüccet vermişsin ki Cehennemden âzâd olalar. Ben kuluna hüccet verilmedi. Yoksa ben Cehennemden âzâd olmadım mı? deyip kendinden geçti, bayıldı.

Biraz sonra bir kişi yanına geldi ve ona :

— Kaldır başını ya Hallac-ı Fakir! Al hüccetini ve arkadaşlarına yetiş, dedi.

Fakir biraz sonra kendine gelince gördü ki elinde dünya kâğıtlarına hiç benzemeyen bir kâğıt var. Kokusundan mest oldu. Kâğıdı öpüp başına koydu. Yüzüne gözüne sürerek bağrına bastı. Koynuna soktu. Giderek arkadaşlarına yetişti. Hocalar gülüştüler:

— Neyledin ya Hallac. Hüccetini aldın mı? diye sordular.

Hallac-ı Fakir de:

— Aldım, dedi.

Komşusu olan hoca ileri atılarak:

— Getir, şunu bir görelim, dedi.

Fakir de elindeki kâğıdı hocaya verdi ve:

— Yâ hoca, seninkiyle beraber sakla, dedi.

Hoca baktı gördü ki, bu kâğıt yeşil, yazısı beyaz, kokusu canları mest eder. Bunu böyle görür görmez hoca hayretler içinde kalarak feryâd etti. Aklı başından gitti. Kendini katırdan attı. Bir zaman sonra aklı başına gelerek doğruldu. Kâğıdı aldı, öptü, kokladı, yüzüne gözüne sürdü, âh etti:

— Yazık benim geçen ömrüme. Boş yere çürütmüşüm. Keşke ben de bu fakir gibi olaydım. Onun erdiği saadete ben de erseydim. Bu fakir sadakatı sebebiyle bu mertebelere ulaştı. Ben bütün malımı mülkümü versem bu kâğıttakilerin bir noktasını alamam.

Hoca böyle söyleyip, âh edip gözyaşları döktü. Kâğıdı elbisesinin arasına koydu. Evlerine döndüler. Hallac hocaya dedi ki:

— Yâ Hoca! Benim hüccetimi sakla ki, öldüğüm vakit kefenimin arasına koyup kabrime benimle beraber koyasın.

Hoca kâğıdı alıp sandığına koydu. Ticâret için oradan ayrılıp gitti. Hoca ticarette iken Hallac-ı Fakir vefat etti. Beratı hocanın sandığında kaldı. Fakir'i yıkadılar, kabre koydular. Bir müddet geçtikten sonra hoca evine döndü. Fakir'i sordu:

— Öldü, sen sağ ol, dediler.

Hoca ağlayıp feryâd etti:

— Zavallının bende emâneti vardı. Emânetini yerine getiremedim. Vasiyyetini tutmamış oldum. O âhirete göçtü. Hücceti bende kaldı. Bana ısmarlayıp emânet ettiği hüccetini yanına koyamadım, dedi ve ağladı.

Sandığı açtı, hücceti aradı. Gördü ki, yok. Bulamayınca tekrar ağladı. Şöyle düşündü:

— Gidip kabrini açayım, bakayım. Belki bir kimse alıp ona vermiş olabilir.

Fakir'in mezarına vardı. Kabrini açmak istedi. Bir ses geldi:

— Kabri açma, biz ona hüccetini veririz. Dışarda bırakmayız.

Hoca bu sesi işitince kendinden geçti. Bayıldı, düştü. Yattığı yerde Fakir'i gördü. Fakir şöyle seslendi:

— Ey Hoca! Allah sana selâm etsin. O hüccet bana geçti çok şükür. Münker Nekir meleklerine gösterdim. Beni sorgu suale tâbi tutmadılar. Bana bu hücceti senin sebebinle verdiler.

Hoca evine döndü. Fakir için Kur'an okutup yemekler pişirdi. Fakir'lere dağıttı. Sadakalar verdi.

***

Azîz kardeşim, kendini denizin üzerinde bir tahta parçası bil. Denizin dalgasını ve rüzgârı da Hakk'ın tecelliyâtı ve emr ü fermânına teslim et. Sana geleni Hak getirir. Senden gideni de yine Hak giderir.

***

Eşrefoğlu'nun Diğer Eserleri

Eşrefoğlu'nun, en önemli iki eseri olan Dîvân'ı ile Müzekkinnüfûs'tan başka eserleri de vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1 — Tarîkatnâme
2 — Fütüvvetnâme
3 — Delâil ün nübüvve
4 — İbretnâme
5 — Mâziretnâme
6 — Hayretnâme

7 — Elestnâme
8 — Nasîhatnâme
9 — Esrarüttâlibîn
10 — Münâcaatnâme
11 — Tâcnâme

NOT: Bu eserler matbu olmayıp yazma nüshalar halindedir.

BİBLİYOGRAFYA

1 — Eşrefoğlu Abdullah Rûmî Dîvânı. Matbu 1286 İst.

2 — Eşrefoğlu Abdullah Rûmî Dîvânı. Matbu 1301 İst.

3 — Eşrefoğlu Abdullah Rûmî Dîvânı. Yazma. Süleymaniye, Lâleli Kütüphanesi. No. 1732.

4 — Eşrefoğlu Abdullah Rûmî Dîvânı. Yazma. Süleymaniye, Esad Ef. Kütüphanesi. N. 2590.

5 — Eşrefoğlu Abdullah Rûmî Dîvânı. Yazma. Süleymaniye, H. Hayrullah Ef. Kütüp. N. 55/5.

6 — Eşrefoğlu Abdullah Rûmî Dîvânı. Yazma. Süleymaniye, Mihrişah Sultan Kütüp. N. 383.

7 — Eşrefoğlu Abdullah Rûmî Dîvânı. Yazma. Süleymaniye, Nafiz Paşa Kütüp. N. 866.

8 — Eşrefoğlu Abdullah Rûmî Dîvânı. Yazma. Süleymaniye, Tahir Ağa Kütüp. N. 623.

9 — Eşrefoğlu Abdullah Rûmî Dîvânı. Yazma. Süleymaniye, Hacı Mahmud Ef. Kütüp. N. 3663/2.

10 — Eşrefoğlu Abdullah Rûmî Dîvânı. Yazma. Süleymaniye Hacı Mahmud Ef. Kütüp. N. 3437.

11 — Eşrefoğlu Dîvânı. Ahmet Halit Kitabevi. Hazırlayan: Âsaf Hâlet Çelebi. (Yeni harflerle) İst. 1944.

12 — Eşrefoğlu Rûmî Dîvânı. Cağaloğlu Yayınevi (Yeni harflerle) İst. 1967.

13 — Menâkıb-ı Eşrefzâde. Üniversite Kütüphânesi. Yazma Türkçe eserler N. 270.

14 — Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar. Fuad Köprülü.

15 — Osmanlı Müellifleri. Bursalı Tahir Bey. Cilt 1, sh. 17.

16 — Müzekkinnüfûs. Taş basması İst. 1269.

17 — Müzekkinnüfûs. Süleymaniye, Ayasofya Kütüp. No. 2070 (yazma nüsha)

18 — Müzekkinnüfûs. Beyazıt Devlet Kütüphanesi. N. 3642 (yazma nüsha).

19 — Müzekkinnüfûs. İst. 1322 (Osmanlı Kütüphanesi tarafından basılmıştır.)

20 — Müzekkinnüfûs. Aslan Yayınları İst. 1971. (Bugünkü dille ve yeni harflerle.)

21 — Müzekkinnüfûs dil bakımından tetkikî ve bir tenkîd. Konya mecmuası, Yıl 1, sh. 46, 239, 313, 359.

22 — İslâm Ansiklopedisi. Eşrefiye, Abdülkâdir-i Geylânî, Kadirîlik ve Emir Sultan maddeleri.

23 — Türk Ansiklopedisi. Eşrefoğlu, Eşrefiye, Eşrefî Taç, Bayrâmîlik, Hacı Bayram Velî ve Emir Sultan maddeleri.

24 — Türk Tefekkür Tarihi. H. Z. Ülken. Cilt I ve II

25 — Türk Ahlâkçıları. Ali Aynî.

26 — Türk Feylesofları Antolojisi. H.Z. Ülken.

27 — Türk Mûsikîsi Antolojisi Cilt I. sh: 15 - 22.

28 — Dergâh Mecmuası Cilt I. sh: 9, 26.
29 — Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü. Behçet Necatigil. Varlık Yayınları.
30 — Hacı Bayram Velî. Ali Aynî İst. 1341.
31 — Kamus ül Âlâm. Şemseddin Samî.
32 — Fütûh ul Gayb. Abdülkâdir-i Geylânî.
33 — Şekâyık-ı Nûmâniye. Taşköprülü Ahmet Ef.

DİVAN

A — kafiyesi:

— 1 —

Canımı uryân edüp saldım bu aşk deryâsına
Nâgehân aşkın sataştım dürr-i bî hemtâsına

Can u baş u din ü dünya verdim aldım 'derd-i yâr
Merhem ol derd oldu ancak yüreğim yarasına

İlm ü akl ü zühd ü takva çün hicâb oldu bana
Külli sevdadan geçüp düştüm anın sevdâsına

Mâsivâdan göz yumup gördüm anın didârını
Kendüzümden el yudum girdim fenâ sahrâsına

Ol fenâdan bir fenâya bir fenâdan key fenâ
Key fenâdan sonra eriştim anın bekâsına

Bir bekâdır ol bekâ hergiz fenâ irmez ana
Aklını ko gel eresin bu sırrın mânâsına

Akl ile aşka girilmez aşk aklı mahv eder
Akl aşkın ol sebebden gelemez yurasına

Âkil ister cennet ü hûr ü kusûr gılman ola
Âşıkın hiç meyli yoktur cennet ü ni'mâsına

Âşık ol kim göresin Dost yüzünü bunda bugün
Mağrûr olma zahidin ol va'de-i ferdâsına

Va'de-i ferdâya göymez âşık-ı şûrîdeler
Göz karar derd ü şer erer zülfünün karasına

Eşrefoğlu Rûmî aşkdan hoş haber verdi yine
Müddeinin hiç kulak urmaz kuru dâ'vâsına

Müddeinin her sözünde vardurur niçe garaz
Tâlib isen girme zinhâr müddei arasına

— 2 —

Aşk beni yağma kıluptur sen beni sorma bana
Ben beni bulımazım nite haber verem sana

Nûş ideliden ol harâbât-ı mugânın câmını
Aklım esrük canım esrük ne sorarsın sır ana

Ol şarabı kim ben içtim fârig-i peymaneyem
Sâkîsi ol bâkî nurdur cehd edüp eriş ana

Bu vücûdum katresin bahre irürdüm mest olup
Bu kamu mevc-i deryâdur direm önden sona

Suretim âşık velî içim dolu mâşuk benim
Âşık u mâşuk birdir hemen kalma tana

Gel bu birlik şerbetinden bir kadeh nûş eylegil
Bir bakıp bir göresin dağılmayasın dört yana

Ben bu birlik dediğim yokluktur anlarsan sözüm
İkilik bu varlığın komaz varasın aslına

Sen bu yokluktan kaçarsın bir işit yokluk nedir
Bir mücellâ âyinedir Dost yüzün görmekliğe

Eşrefoğlu Rûmî ikilik defterin yaktı oda
Bir olup birlik bulup birikti birle birliğe

— 3 —

Ey Allahım beni senden ayırma
Beni senin dîdarından ayırma

Seni sevmek benim dinim îmânım
İlâhî dîni îmandan ayırma

Sararıben solup döndüm hazâna
İlâhî hazânımı daldan ayırma

Şeyhim güldür ben anın yaprağıyam
İlâhî yaprağım gülden ayırma

Ben ol Dost bahçesinin bülbülüyem
İlâhî bülbülüm gülden ayırma

Balığın canını suda dediler
İlâhî balığım gölden ayırma

Eşrefoğlu senin kemter kulundur
İlâhi kulu sultandan ayırma

— 4 —

Elvedâ ey mah-i tâbân elvedâ
Elvedâ ey mihr-i Yezdân elvedâ
Elvedâ ey âfitab-ı şer'i din
Elvedâ ey mah-i tâbân elvedâ

Gündüzün bayram idi sâimlere
Her geçen bir kadr idi kâimlere
Nûrdan bir tâc idin âlemlere
Elvedâ ey mâh-i tâbân elvedâ

Leylet ül kadr ü berât idin bize
Hem dahi savm ü salât idin bize
Nâr-ı dûzehten necât idin bize
Elvedâ ey mâh-i tâbân elvedâ

Yılda bir gez şehri seyrân eyledin
Kendüzin bu halka mihmân eyledin
Sonra tâvûs gibi cevlân eyledin
Elvedâ ey mâh-i tâbân elvedâ

Hazrete bizden şikâyet eyleme
Aybımız çoktur hakâret eyleme
Eşrefoğlu'na melâmet eyleme
Elvedâ ey mâh-i tâbân elvedâ

— 5 —

Bu gönül derîçesinde yine bir nûr oldu peydâ
Aklımı başımdan aldı beni kıldı delü şeydâ

Temamet gönül cihânın o nurun şû'lesi tutdu
Yer ü gök tecellî doldu dağ u taş u kûh u sahrâ

Ne ki var cemî' eşya nikabın götürdü yüzden
Kamusunu gördüm ol Dost ma'şuk oldu her câ

Nereye kim bakar isem gözüm anı görür ancak
Görünen oldur hem gören kanı gelsün imdi binâ

Ne vücûd var, ne adem, ne zaman var, ne mekân
Ne pîş ü pes, ne fevk u taht, ne yesâr hod yümnâ

Kamu vahdet oldu kesret, götürüldü nûr u zulmet
Dolu arş u ferş tamamet oldu anı görmez âmâ

Meğer Eşrefoğlu Rûmî gene kendüden varupdur
Halka bir ednâ kalıptır pes anındur işbu gavgâ

— 6 —

Benim işbu garib canım aceb düşdü bu sahrâya
Yolunu Dost'a iletmeğe dolaşdı işbu sevdâya

Meğer bu can bu sevdâyı ezelden tuta geldiydi
Yine ol Dost'a varmağa bunu edindi sermâye

Bu sevdâ bir aceb sevda götürür başıma gavga
Nicenin tâc ü tahtını bu sevdâ verdi yağmaya

Bu sevdâ dediğin aşktır bu sahra dediğim dünya
Bu sahrada bu esfelden bu aşkdur ilten âlâya

Niceler işbu sahrada yolun yabana bırakmış
Vatanından cüdâ düşmüş, dolaşmış bu harâbâya

Velî her sevdâ aşk olmaz âşıklar diridir ölmez
Ölen Şol kimselerdir kim gönül verdi şu dünyâya

Bu aşkı Hak bu canlara delîl olmağa gönderdi
Bulan aşk odun aşk ile hakikat erdi Mevlâya

Gel imdi bul aşkı ki bunda göresin Dost'u
Görenler muntazır olmaz bugün ol Dost'u ferdâya

Sen ey gönlü kara münkir gider inkârı içinden
Dîdârım görmeyiser der Hak ol münkir-i âmâya

Eğer dersen ki âşıkım bu aşk yolunda sâdıkım
Budur bu da'vîye mânâ koyasın canı ortaya

Eşrefoğlu Rûmî sen bu aşkdan hergiz ayrılma
Bu aşk cûşiyledir katre taşup varduğu deryâya

Bu aşk bir derd ahıdır gidenin Hakk'a râhıdır
Bu aşka berk yapış zinhar kayıkma dünya ve ukbâya

— 7 —

Erilmez yâre bîyâr olmayınca
Cihânın halkı ağyâr olmayınca

Hakikat âlemine yol varılmaz
Bu mülkten külli bîzâr olmayınca

O vahdet bahrine kimse ulaşmaz
Akup göz yaşı pınar olmayınca

Müyesser olmaz ol yârin visâli
Yolunda varı îsâr olmayınca

Bu dünya cîfesin nefs iti komaz
Gönülde azm-i dîdâr olmayınca

Gönül cem' oluben Dost'a yönelmez
Bu dünya kârı tarmar olmayınca

Gönül Dost'a özenmez derdlü olmaz
Bir ehl-i derde uyar olmayınca

Gönüle dolmaz ol yârin hayâli
Hayâl-i gayri yuyar olmayınca

Gönül âyinesi pasdan silinmez
Dilinde Dost tekrar olmayınca

Gönül bu aşka her giz mahrem olmaz
Tamam derde giriftar olmayınca

Cihanda kimse aşkdan haz etmez
Koyup nâmûsu bîâr olmayınca

Kişi bu aşk içinde gerçek olmaz
Vefâ koyup cefâkâr olmayınca

Cefâsız kimse ermedi vefâya
Gül olmaz bellidir hâr olmayınca

Visâl-i şerbetine kimse kanmaz
Yürek derd ile yanar olmayınca

Kime kim zerre derdi yâver oldu
Komaz aşkdan haberdâr olmayınca

Ko gitsin dertsizi hayvandır ol kim
Yedilmez ana yulâr olmayınca

Var evvel derdli ol andan em iste
Timâr yok sana bîmâr olmayınca

Sözünü ehl-i derdin etme inkâr
Yolu bulmazsın ikrâr olmayınca

Var Eşrefoğlu Rûmî gibi sen de
Dolanma vasl-ı dildâr olmayınca

«D — T» kafiyesi

— 8 —

Aşk ile vîrân olan oldu imâret tâ ebed
Hardır ol her dü cihân oldu selâmet tâ ebed

Aşk ile aşka uyanlar göre mâ'şûk yüzünü
Nefs ile nefse uyan oldu melâmet tâ ebed

Aşık isen teni terk et canı ko cânâna git
Tene câna kalanın işi hacâlet tâ ebed

Sen vücûdun safhasından yu gider benlik adın
İki cihân devletinden ol ferâgat tâ ebed

Var riyâset bütin uşat yire sal nâmûsunu
Halk içinde nefsi hor et bul saadet tâ ebed

Çek mezellet dârına kibr ü kîne verme amân
Şöhreti ko küllî şöhret oldu âfet tâ ebed

Kim ki şöhret bendine bunda giriftar olduysa
Akıbet toprak olup kıldı nedâmet tâ ebed

Yürü var dünya ile fahr eyleme Firavn gibi
Bitmez illâ ol tefâhürden şakâvet tâ ebed

Fakr ile fahreyle çün «Elfakrı fahrî» der Resûl
Mala mülke mağrur olma dime heyhât tâ ebed

Cîfedir dünyâ anın talibi itler der Nebî
Cîfe kovan kişinin işi hasâret tâ ebed

Cîd eliyle can gözüne çek mücâhit milini
Nefs ile hiç dostluk etme kıl adâvet tâ ebed

Meskenet âyînesinde bak cemâl-i Dost'u gör
Hep hevâlardan beri ol Hakk'a yüz tut tâ ebed

Kes enâniyet peşini meskenet sikkiniyle
Kaz çıkar benlik kökünü ardına at tâ ebed

İşbu yolda günde bin kez ger seni öldüreler
Teslim ol yüzün çevirme vir irâdet tâ ebed

Âşıka bu yolda can virmek gerek elbette kim
Şöyledir bu aşk içinde örf ü âdet tâ ebed

Kim ki cân virmedi bunda sa'yi oldu hep hebâ
Gitmedi nefsinden anın hiç habâset tâ ebed

Eşrefoğlu Rûmî her kim pendini tutar ise
Görmeye iki cihânda ol melâmet tâ ebed

— 9 —

Yine cânım dimâğına erişti ol lezzet-i Dost
İki cihân gerekmez çün ele girmez fırsat-ı Dost

Bana işbu müddeîiler nice ta'n ederse etsin
Hele şimdi hâsıl oldu bana bunda vuslat-ı Dost

Ne yere kim bakar isem gözüme görünen oldur
Gelsin ol diyen ki yoktur bugün bunda rüyet-i Dost

Basîret gözünü açsın hakîkat nazarla baksın
Görsün ol ki nice dolmuş cihâna delâlet-i Dost

Eşrefoğlu Rûmî sana inayet erişti Hak'dan
Yedi iklimine doldu temâmet muhabbet-i Dost

«E» kafiyesi:

— 10 —

Eya gâfil bu gafletten uyane
Bu gaflet uykusuna sen de kane

Ömür gün gün geçersin hoş ferâgat
Verirsin assıyı her dem ziyâne

Nice bir nice bu nefsin muradı
Bu aşkın rengine gel bir boyane

Şular kim aşk ile hemrenk oluptur
Oları aldayamaz nakş-ı hâne

Senin gönlün bu âlem nakşın almış
Kılımazsın taleb ol bînişâne

Önü kafilenin menzîle erdi
Yabanda kaldın uş sen sanu sane

Giceler gaflet ile yatma zinhâr
Durugel erişigör kârbâne

İşini bitir erken kendine gel
Sana göymez ahi şâhım zamâne

Hevâsına bu nefsin uyma zinhâr
Habib rahmeylemez nefse uyane

Bezersin teni nefsi bîhabersin
Hacâlet getirirsin akla câne

Usan olma azığın endek alma
Sefer kılmak gerekse ol cihâne

Gidersen ol uzak yollara bir gün
Azık binit gerek anda gidene

Anın menzilleri yolak uzaktır
Azıksız yayalar doymaz binâne

Resûl dedi vatan sevmek îmandan
Niçün senin hevesin yok vatâne

Varıcak ol bekâ mülkün yıkarsın
Dürüşürsün dün ü gün bu vîrâne

Ömür sermâyesini yile verdin
Aceb esrük müsün yahut divâne

Bu dünya fânî lezzetleri fânî
Bu zişti nice bir sevmek usane

Bu sahrada gelenler bunda yetdi
Ne pîr eğlendi bunda ne civâne

Gelen geçer konan göçer dölenmez
Bu gelmekten murad ne sor gelene

Geleni gör duranı sor ki kimdir
Sora vardığı kimdir şol gidene

Cihân zeyrekleri kim geldi gitti
Bu sırdan vermediler bir nişâne

Velî şunlar ki diriyken ölüptür
Olar erişti bu râz-ı nihâne

Bu deryâdan bular çıkardı dürri
Olar girdi bu bahr-ı bîpâyâne

Gel imdi sen de ölmezden ön ölgil
İriş tahkike düşme gel gümâne

Gümân ile îmân bir yerde durmaz
Gümânı ko îmâne gel îmâne

Hakikat iş bilinmez ölmeyince
Bulunmaz yol seni bunda salane

Nice elfâz-ı mânâ bahs edersin
Serâbı su sanıp düşdün yabâne

Eğer yüz yıl serâba sen seğirtsen
Kalasın şöyle teşne yane yane

Amel kıl ilm ile ko kıyl ü kâli
Geç aldanma bu kuru ad u sane

Enâniyyet sebîlin sil gözünden
Hakikat göz ile bak bu cihâne

Göresin şemsi her zerrede zâhir
Her eşyâda görüne Hak ayâne

Sana sen ben demekten utanasın
Olasın sen dahi gele lisâne

Özünden ol saat fânî olasın
Uruc eyleyesün heft âsümâne

Fenâdan bir bekâya eresin kim
Niteliği anın gelmez beyâne

Eğer hâsıl olursa bu makâmât
Varıp seyrin erişe lâmekâne

Çağırıp Eşrefoğlu Rûmî eydür
Saladur gelsin ol câne kıyane

Gözünden götüren benlik hicâbın
Göre kim âşinâ kimdir bîgâne

Bize can verene gerek budur söz
Sözümüz yok bizim câne kıyane

Şular kim öldü bu yolda ecelsiz
Olar erişti ömr-i câvidâne

— 11 —

Ey hevâsına tapan
Tevbeye gel tevbeye
Hakk'a tap Hak'tan utan
Tevbeye gel tevbeye

Nice nefse uyasın
Nice dünya koğasın
Vakt ola usanasın
Tevbeye gel tevbeye

Nice beslersin teni
Yılan çiyan yer anı
Ko teni besle canı
Tevbeye gel tevbeye

Sen teni sandın seni
Bilmedin senden teni
Odlara yaktın canı
Tevbeye gel tevbeye

Sen dünya-perest oldun
Nefsin ile dost oldun
Sanma dirisin öldün
Tevbeye gel tevbeye

Gör bu müekkilleri
Yazarlar hayr u şerri
Günahdan olgıl beri
Tevbeye gel tevbeye

Ey miskin âdemoğlu
Usan tutma âlemi
Esmeden ölüm yeli
Tevbeye gel tevbeye

Ölüm gelicek nâçâr
Dilin tanını şaşar
Erken işini başar
Tevbeye gel tevbeye

Göçer bu dünya kalmaz
Ömür pâyidar olmaz
Son pişman assı kılmaz
Tevbeye gel tevbeye

Tevbe suyuyla arın
Dimegil bugün yarın
Göresin Hak dîdârın
Tevbeye gel tevbeye

Eşrefoğlu Rûmî sen
Tevbe kıl erken uyan
Olma yolunda yalan
Tevbeye gel tevbeye

— 12 —

Hep fesâd işlerime
Estağfirullah tevbe
Yaman teşvîşlerime
Estağfirullah tevbe

Gözümün baktığına
Gönlümün aktığına
Kulağım çaktığına
Estağfirullah tevbe

Dilimin gıybetine
Nefsimin lezzetine
Hep âzâm lezzetine
Estağfirullah tevbe

Bildim suçumu bildim
Döndüm Çalabım tuttum
Geldim kapına geldim
Estağfirullah tevbe

Benden suçumu sorma
Ayıbım yüzüme urma
Mahrûm beni döndürme
Estağfirullah tevbe

Settarül'uyûb sensin
Gaffâr üz zünûb sensin
Fettah ül kulûb sensin
Estağfirullah tevbe

Gerçi kim günahım çok
Rahmetin dahi artuk
Âsîne kapun açık
Estağfirullah tevbe

Nefs bendine tutuldum
Şeytana esîr oldum
Her hata kim ben kıldım
Estağfirullah tevbe

Eşrefoğlu Rûmî'nin
Şol çok günahlarının
Kefâretidir anın
Estağfirullah tevbe

Tevbeyi tâcil edin
Gelin cennete gidin
Ey müminler siz edin
Estağfirullah tevbe

Arzu yılanlarının
Canları sokduğunun
Tiryakı ol ağunun
Estağfirullah tevbe

— 13 —

Ne olayın dervîş olsam
Hoş yürüsem dervîşâne
Terk eylesem kibr ü kîni
Yüz sürüsem irişene

Kande baksam Dost'u görsem
Dâim Dost'tan haber versem
Dost Dost deyu Dost'a ersem
Gelip Dost'u soruşane

Döksem gözlerin yaşını
Artırsam bağrım başını
Bıraksam dünya işini
Azm etsem ol bînişâne

Kosam nefsin çirkin huyun
Hiç vermesem nefse boyun
Aşk içinde erkân âyîn
Budur Dost'a gîdişene

Şeyh elinden giysem kisvet
Nefs elinden kılsam feryat
Aşk elinden versem şerbet
Yanubanı tutuşane

Eşrefoğlu Rûmî söyler
İle şara haber eyler
Kim ki Dost'u görmek diler
Varsın Dost'a bilişene

— 14 —

Yine Dost'un kokusu geldi câne
Yine can mest olup oldu revâne

Erüp aşk leşkeri taraş edüben
Yıkıp gönlüm evin kıldı vîrâne

Beni benden giderdi kendi geldi
Kamu mülkümü aşk tuttu şehâne

Verip bu akl ü cânı aşkı aldını
Gözün assı erer mi bu ziyâne

Din ü dünya kamusun Dost yoluna
Virem aldanmayam küfre îmâne

Diseler aşkı ko al ne dilersen
Diyem aşksız cihân değmez samane

Bu aşk ağır bahalı gevher olur
Ele girmedi aşk iki cihâne

Bu aşkın kıymeti yokluk olur bil
Behâ yetürmediler yok olane

Çü aşkın misli yok sen dahî yok ol
Ki sana aşk ola genc-i nihâne

Gözüm açtı bu aşk gösterdi yolum
Bana aşk oldu mürşid-i yegâne

Nikâbın götürdüm gördüm cemâlin
Vücûd imiş nikab olan hemâne

Çü aşk oduna varlık yandı küllî
Dahî kalmadı ayruk hiç bahâne

Deme bu râzı Eşrefoğlu Rûmî
Bu sırra mahrem bîgâne

Bulunmaz bu cihanda doğru bir yâr
Aceb olmuşdürür şimdi zemâne

— 15 —

Zâhida gel aşka uy âr eyleme
Tevhidini aşkın inkâr eyleme

Zerk ü hubbün evlerin eyle vîran
Gönlünü ol mülke mîmâr eyleme

Mâsivâ rengin gönülden sil gider
Bir gönülde hubbü tekrar eyleme

Aşka değişdür tesbih ü seccâdeyi
Bundan özge dahi bâzâr eyleme

Derd-i yâr ile yüreğin yara kıl
Derdi artur derde timâr eyleme

Sırr-ı aşkı bilmez illâ aşk girü
Sana aşk besdir dahi yar eyleme

Eşrefoğlu Rûmî aşka yar isen
Dilde aşktan özge ezkâr eyleme

— 16 —

Benim şeyhim seni Hakk'a yetürür
Nice müşkülleri onda bitirür
Muhammed'in sancağına götürür
Abdülkadir Sultan derler şeyhime

Giderler gazaya çalarlar satır
Daima yaparlar hoş gönül hatır
Bağdat'ta türbesi nûr olmuş yatır
Abdülkadir Sultan derler şeyhime

Âşığın yüreği yanar tutuşur
Çiğlerin var ise var onda pişir
Her kanda çağırsan gelip yetişir
Abdülkadir Sultan derler şeyhime

Dâim Allah ile Şeyhimin işi
Dost deyinca akar gözünün yaşı
Eşrefoğlu Rûmî anın dervişi
Abdülkadir Sultan derler şeyhime

— 17 —

Eski yârem var idi yürekte açıldı yine
Yer yüzüne kanlı yaşım yine saçıldı yine

Yüreğimin şerha şerha yareleri bitmedi
Noldu yine noldu yine yare açıldı yine

Yine ayın yenisidir deliliğim depreşir
Akl u fikrim konağından yine göçüldü yine

Tevbe vermiş idi zâhid aşk şarabın içmeyem
Sındı tevbem dolu dolu yine içildi yine

Dediler idi bana kim aşk kitabın okuma
Fala bakayım dedim ol sayfa açıldı yine

Terziye ısmarladım Rûmî'ye zâhid donu biç
Tutmadı sözümü âşık donu biçildi yine

— 18 —

Devşir aklın alli âlâ eyleme
Sil gözün yaşını gavga eyleme

Demedim mi sana benden özgeye
Gözün açuban temâşâ eyleme

Dâimâ görmek diler isen beni
Eşiğimden özge me'vâ eyleme

Gâhi vasl ü gâhi mahcub oluben
Gâh nevha vü gâh telâlâ eyleme

Özge yârin var imiş var imdi var
Dahi vaslımı temennâ eyleme

Âşık isen sen de âşıklar gibi
Rûmî'ya gönlünü hercâ eyleme

— 19 —

Düşeli aşkın bu canım iline
Beni bıraktı bu halkın diline

Gözlerimden yaş ile kan akıtır
İlle yaşım dilemezem siline

Zira aktıkça gözümden kanlı yaş
Hoş teselliler gelir ben kuluna

Hoş yaraşır âşıka gözü yaşı
Kim ki âşıksa gözünden biline

Ben bu aşktan bir nefes ayrılmazam
Ger yüreğim şerha şerha diline

Aşk ile ben bir demimi vermezem
Aşksızın olan ömrün bin yılına

İsmi resmi Eşrefoğlu Rûmî'nin
Kül olup savruldu aşkın yeline

Kalmadı nam u nîşânı zerrece
Garka varup gitti aşkın seline

— 20 —

Haktan utan olma âsî
Gel ikrâr eylegil ere
Er dediğim Tanrı hâsı
Gel ikrâr eylegil ere

Zinhâr erden olma ırak
Sekiz uçmak ere durak
Etmeyesin yarın firak
Gel ikrâr eylegil ere

Er gönlü dolu Hak nûru
Ere müştâk uçmak hûri
Ko ol münkir-i tekbîri
Gel ikrâr eylegil ere

Erdir ol Hazret'e varan
Dîdârını şeksiz gören
Yüklülere meded iren
Gel ikrâr eylegil ere

Erenleri kim sevmeye
Tamu dibinde kaynaya
Kimse şefaat kılmaya
Gel ikrâr eylegil ere

Er ilter seni cennete
Hem ulaştırır rahmete
Uğramayasın mihnete
Gel ikrâr eylegil ere

Aldınsa erenler elin
Doğru vardın ise yolun
Gir uçmak içine salın
Gel ikrâr eylegil ere

Eşrefoğlu Rûmî nola
Erenler yolunda ola
Kan bahâsı dîdâr ola
Gel ikrâr eylegil ere

Gerçeklere budur nişân
Gerçek anmaz can ü cihân
Hak'tan ister isen îmân
Gel ikrâr eylegil ere

— 21 —

Nefsi zindan eylegil daim riyâzethânede
Kim halâs olup gidesin sen dahi ol hânede

Tak riyâzet zencirin boynuna nefsin aşk ile
Tâ ki nefsin devlerin getiresin imâne de

Bend edip nefsi bırak açlık susuzluk çâhına
Zikr kılıcın ele al gir yola merdâne de

Evliyâ vü enbiyâ Hak yola böyle girdiler
Nefslerin kahrettiler kıydılar hem cane de

Çünkü cana kıydılar küllî hevesden geçtiler
Lâ mekândan da ileri gittiler seyrâne de

Bend edip salmaz isen nefsi riyâzet çahına
Sen anın bendindesin hiç düşmegil gümâne de

Kim ki nefsi bağlayıp kılmadı kendüye muti
Nefse firkatte giriftar oldu ol şeytane de

Nefs-i emmâre diler emrinde dâim olasın
Hiç itaat etmeyesin ol yüce Sultan'e de

Eşrefoğlu Rûmî kim nefsi müselman ettiyse
Mürşid-i hâdî olur ol cinne hem insane de

— 22 —

Şeyhsiz varamazsın yolu
Zinhâr şeyhe eriş şeyhe
Şeyhin himmetidir âlî
Zinhâr şeyhe eriş şeyhe

Bir şeyh edin yola rehber
İşbu yola şeyh ile var
Budur sana doğru haber
Zinhâr şeyhe eriş şeyhe

Gör ol şeyhsiz gidenleri
Kimi mülhid kimi dehrî
Olma sen cebrî ya kaderî
Zinhâr şeyhe eriş şeyhe

Hak habîbi iken Resûl
Şeyhsiz Hakk'a varmadı yol
Kim şeyhi yok şeytandır ol
Zinhâr şeyhe eriş şeyhe

Talibiysen Hak yolunun
Var elin tut bir ulunun
Tut pendin Eşrefoğlu'nun
Zinhâr şeyhe eriş şeyhe

— 23 —

Koyup ağyârı sen gel yârı gözle
Gönül verme fenâya varı gözle

Cihanda lokma için gussa çekme
Yedirme nefsine murdarı gözle

Kanaat zenciriyle nefsin itin
Ki bağla yırtmasın deyyârı gözle

Gurâb-ı nefse uyup cîfe koma
Bulup can bülbülün gülzârı gözle

Bu taşra halk ile pazarı terk et
Gönül şehrine gir esrârı gözle

Sakın Bağdad'ını uğrulamasın
Hevâ ile bu nefs ayyarı gözle

Ezelden Hak ile vâde edüp sen
Hakk'a tap gayrı ko ikrârı gözle

Derip devşirme koyup gideceksin
Ne aldı gitti gidenleri gözle

Bu derbendi geç Eşrefoğlu Rûmî
Eriş kafileye sâlârı gözle

Durugel kârüban göçtü uyuma
Yabanda kaldı usanları gözle

— 24 —

Anın derdi ile dâim yine bu yüreğim yane
Kodu canımda aşk odun ezelden ta ebed yane

Beşârettir bana yanmak yolunda baş u can vermek
Bu bezîrgânlık özgedir erişmez sûd u husrâne

Bu aşk odu beni yaksın tütünüm göklere çıksın
Eğer yüz bin canım varsa fedâ olsun o cânâne

Bu aşkın âdeti yakmak ölür âşıkları dâim
Şu kim aşk oduna yanmaz yazıldı adı hayvâne

Anın aşkı bana yardır dilimde adı tekrârdır
Gönül kevnine vermezler nazar kıl ehl-i irfâne

Anın aşkı kime düştü dağıldı tedbiri şaştı
Mekânı lâmekân oldu kılur kendini virâne

Sefer kılur vücûdunda bu aşkın tâciri dâim
Erer pazarına aşkın verir bin canı bir câne

Hayatın ruh ile sanman bu uşşakın eya gafil
Tecellîsine ma'şukun bular can verdi şükrâne

Gerekse zâhid ü âbid ol Eşrefoğlu Rûmî sen
Çü vâsıl olmadın Hakk'a yazılmaz adın insâne

Ey âşıklar ey sâdıklar ey esrükler ey ayıklar
Kayurmaz can u başından girenler işbu meydâne

— 25 —

Eyâ gafil aç gözünü bir bak bu dünya haline
Hiç kimse geldi mi bunda düşmedi ecel eline

Niceleri Sultan edip tahta çıkardı bir zaman
Âhır yere vurdu anı irgürmedi visâline

Bu dünyayı benim sanup zinhâr buna verme gönül
Nice senin gibilerin gülüp geçti sakalına

Bu fenâya aldanmagıl ol bekânın kaydın görgil
İşbu geçer dünyâ içün girme halkın vebâline

Gör gör bunun fenâsını çekme zinhâr belâsını
Tiz tiz nice noksan erer bir bak bunun kemâline

An şol günü yer devrile gökler çatlayıp yarıla
Mahlûk bir yere derile İsrâfil suru çalına

Atan anan kardaşların yâd olup senden ayrıla
Şol ettiğin zulümlerin hep dâdı senden alına

Şol dünyaya benim diyen atlar binip harir giyen
Kara toprak olup yatır kimse bilmez ki hâli ne

Ârif olan baktı gördü bunun mekr ü hîlelerin
Bir parmağın da banmadı bunun ağulu balına

Buna gönül verenlerin âhır mağbunluktur işi
Âkil olan aldanmadı bunun yanlış hayâline

Eşrefoğlu Rûmî sen de âhir toprak olısarsın
Toprak olmadan toprak ol aldanma anın âline

Seni yavuz sananlara sen hayır dualar eyle
Kim kime ne sanır ise âhır geliser yoluna

— 26 —

Gözün aç imdi uyan
Tevbeye gel tevbeye
Gaflet uykusuna kan
Tevbeye gel tevbeye

Nice bir nefs arzusu
Nice dünya kaygusu
Ya nice nice isyân
Tevbeye gel tevbeye

Ey dünyayı cem'eden
Sonra koyuban giden
Olmadan sen peşîmân
Tevbeye gel tevbeye

Verme dünyaya gönül
Nefsi ko Hakk'a ol kul
Tab ziyanı assı san
Tevbeye gel tevbeye

Ne yatarsın tururu
Korku çoktur ilerü
Nâgâh göçer kârüban
Tevbeye gel tevbeye

Gelenler kamu gitti
Sevdiğini terk itti
Girdiler kabre uryân
Tevbeye gel tevbeye

Dervişliğin yoluna
Aşk ile geldin ise
Geç bitmez endîşeden
Tevbeye gel tevbeye

Eşrefoğlu Rûmî sen
Nefsine ver tevbeyi
Nefsin eyle müslümân
Tevbeye gel tevbeye

«H» kafiyesi

— 27 —

Her kim der ise dâim
Lâ ilâhe illallah
Gönlünde dura kaim
Lâ ilâhe illallah

Endîşesi Hak ola
Gönlü nûr ile dola
Mahşeredek dey'gele
Lâ ilâhe illallah

Şu dem ki göçe canı
Lâ havfün ola şanı
Çürütmeye hiç teni
Lâ ilâhe illallah

Aldatamaya şeytan
Mûnisi ola Rahmân
Hem kurtarıser îmân
Lâ ilâhe illallah

Ol gün ki kara yüzler
Hem söylemeye sözler
Hoş hüccet olup söyler
Lâ ilâhe illallah

Var Eşrefoğlu Rûmî
Terk etme bu kelâmı
Degil aleddevâmı
Lâ ilâhe illallah

Cehd eyle mâsivâyı
Tarh edegör gönülden
Tevhîde can u dilden
Lâ ilâhe illallah

«I ve İ» kafiyesi

— 28 —

Bana derdin gerek derdin
Niderem mâl ü ni'mâyı
Bana aşkın gerek aşkın
Gerekmez özge gavgayı

Yeter bu başta bu sevdâ
Gerekmez bir dahi gavga
Muhammed Mustafa'dandır
Süre geldim bu sevdâyı

Zehî gözler ki görürler
Cemâli gülşenin Dost'un
Zehî *tûtî* vü bülbüller
Ederler hoş temâşayı

Melâmet yolunu tuttum
Selâmet mülküne yetdim
Bu âşıklar makamıdır
Komazlar buna ra'nâyı

Beni kodum ana gittim
Anın ile ana yetdim
Bu Rûmî kuludur anın
Kim bile bu muammâyı

— 29 —

Zehî bahtlu şu canlar kim
Bulur anın visâlini
Zehî devletlû gözler kim
Görür anın cemâlini

Zehî baht u saadetler
Zehî lûtf u inâyetler
Zehî şad u beşâretler
Ki işitir kelâmını

Zehî tûtî vü kumriler
Ki vasl-ı şükkerin yirler
Dîdâra karşu dururlar
İçip kevser şarâbını

Zehî bülbüller öterler
Anın dîdârına karşu
Zehî âşıklar okurlar
Anın hüsn-i kitâbını

İlâhî sen müyesser kıl
Bu Eşrefoğlu Rûmî'ye
Ki ol meclis-i âlîde
Dura kavşura elini

— 30 —

Safâ ister isen terk et safâyı
Vefâ ister isen ko bî vefâyı

Mahabbet şerbetin bir zerre içir
Ki hasta gönlüne bula şifâyı

Bugün bu nefs muradın terk edersen
Yarın görmeyesin hergiz cefâyı

Kuru ekmeğe doyurmadı nefsin
İşittin Hak habîbi Mustafa'yı

Doyurma nefsini türlü taamla
Muhammed yer idi yavan gücâyı

Tenini bezeme türlü don ile
Resûl giydi müdâm eski abâyı

Sen ümmetsin uyuma gaflet ile
Ol ihyâ eder idi her geceyi

Sözüm sanadır Eşrefoğlu Rûmî
Sakın dünyâya uydurma hevâyı

İde gör nefsine zecrî kayurma
Ölümden öndin ölüp bul bekâyı

— 31 —

Anın aşkı gerek bana
Gerekmez dünya ukbâyı
Ki aşktır maksûdum ancak
Kodum cümle temennâyı

Mahabbet tadın evvelde
Kodu canım dimâğında
Kamudan el çekip bu can
Anıp ister o Mevlâyı

Muhîb mahbûb mahabbet bil
Hakikatte bular birdir
Anınçün anı sevenler
Kodular külli sevdâyı

Anın derdini bilmeyen
Cihanda nesne bilmedi
Gerekse varsın ol yüz yıl
Okusun ağ u karayı

Anın aşkı kitâbından
Şular kim okudu bir harf
Hep ismi resmi mahvoldu
Unuttu hep mâsivâyı

Ben ol şahbaz-ı kudsîyem
Kolundan uçtum ol şâhın
Şikârım sürüp götürdüm
Kim avladım bu sahrâyı

Avın aldım yine döndüm
Varıp şah koluna kondum
Cemâline bakıp her dem
Ederim hoş temâşâyı

Ben ol serbâz-ı ünsîyem
Yolunda can u baş verdim
Bu gün gördüm ayân anı
Kodum va'de-i ferdâyı

Şerâb-ı lâyezâlîden
İçip hayran u mest geldim
Sözüm mestâne anınçün
İder nükte-i garrâyı

Niderim şol dili ben kim
Anın söylemeye râzın
Niderim şol gözü ben kim
Ki görmeye dilârâyı

Var Eşrefoğlu Rûmî sen
Bu râzı ârîfe söyle
Ki her bir bîhaber âmî
Ne bilür bu muammâyı

— 32 —

Şular kim Dost elinden içti câmı
Olar bilmedi hergiz hâs u âmmı

Olar esrükdürür dâim ayılmaz
Olar fehmeylemezler subh u şâmı

Olarda dîn ü dünya tedbîri yok
Oların fikri Hakdır vesselâmi

Olar varlıkların Hakk'a verüptür
Oların Hak ile dâim kıyâmı

Olar bilmez yecûz u lâ yecûzü
Olar mezhep edinmez bir imâmı

Oların gönlüne Hak şöyle dolmuş
Unutulmuş iki cihân tamâmı

Oların varlığın Hak şöyle almış
Hemen kalmış buların halka nâmı

Olara korku yok iki cihânda
Olar görmeyiser dâr-ı melâmı

Olar iki cihândan geçtiğiyçin
Bulara verdi Hak Dâr üs selâm'ı

Olar Arşı ve Kürsü bir nefeste
Gezüp seyrân ederler Rûm u Şâm'ı

Sebeb bunlar bu yer gök durduğuna
Bu mahlûkun bularınla nizâmı

Buların şânına geldi Resûl'e
Ki «lâ havfün aleyhim» Hak kelâmı

Buları Eşrefoğlu Rûmî'ye sor
Buları sana göstere temâmı

— 33 —

Ârif ol kim bilesin esrârını
Bu gözünle göresin envârını

Heşt Bihişt'den fâriğ ol can terkin ur
Bunda bul yari bugün ko yarını

Kim ki bunda bulmak ister yarini
Varsın ol hep yâre versin varını

Yarini yarına koyan kimseler
Bellidir terk idemez ağyârını

Her kim ağyâra uyup yâri kodu
Ta ebed görmeye ol dildârını

Yâre yâr olmak gerek yâr isteyen
Yâr içün komak gerektir ârını

Bunda bugün yâre sen yâr ol dahi
Fâriğ ol var kim bulur yâr yârını

Gayrıyı terk et ki ayne eresin
Yûyasın ayniyle gayrın bârını

Yardan ayrı bir nefes olmayasın
Çün veresin yâre gönül şarını

Kande baksan yâri göresin hemân
Görmeyesin bir dahi deyyârını

Ârif anladı vü gafil tanladı
Eşrefoğlu Rûmi'nin sözlerini

— 34 —

Bir ben seni seven değil
Cümle âlemdir sevici
Yüz bin ola her köşede
Yoluna canlar verici

Ben kim olam seni sevem
Ya yoluna canım verem
Sevenleri göriceğiz
Ben de bir boynun eğici

Varın sorun mürşitlere
Var mıdır bu derde çâre
Hiç olur mu Dost'a ere
Düşman ile dost olucu

Düşman dediğim nefsindir
Şol tama' ile hırsındır
Keser tama' tamarını
Dost'a âşıkım deyici

Âşık nefsine uymadı
Canını verdi doymadı
Kim ki canına kıymadı
Oldur ol yalan da'vici

Âşık kendüden el yudu
Dünyâ vü ahreti kodu
Hiç anmaz bilişi yâdı
Kendüzün yoğa sayıcı

Durmaz akar gözü yaşı
Hiç onulmaz bağrı başı
Ah ile zâr olur işi
Kimse yok halin sorucu

Eşrefoğlu Rûmî gibi
Şöyle mücrim eksikli kul
Arasalar bulunmaya
Nefsi hevâsın koyucu

Yani ol da âşıkım der
Doyunca yer yatar uyur
Nefsine dileğin verir
Zî utanmaz lâf urucu

— 35 —

Aşk ile ol âşıkı
Sıdk ile ol sâdıkı
Mahbûbudur Hâlıkı
Sultan Abdülkâdirî

Âşık olan ülfete
Irak demez Bağdat'a
Kadrin bilir ziyâde
Sultan Abdülkâdirî

Devlet dilersen devlet
İzzet dilersen izzet
Eşiğinde kıl hizmet
Sultan Abdülkâdirî

Eşrefoğlu Rûmî
Dervişlerin mahremi
Evliyâlar hemdemi
Sultan Abdülkâdirî

— 36 —

Ey aceb bilsem nedir Yârab bu derdin çâresi
Gün gün artar hiç onulmaz yüreğimin yâresi

Yüreğimin yâresine hiç tabib kılmaz ilâç
Ey acep var mı dahi benim gibi bîçâresi

Çâresi bîçâreliktir yine bu derdin hemân
Çün belâ burcundadır âşıkların seyyâresi

Gözü yaşlı bağrı başlı yüreği delik delik
Olmuşam âlem içinde aşkının âvâresi

Her kim inler bu belâdan varsın ol âşık değil
Görsün ana neyleyiser nefsinin mekkâresi

Dünyayı mekkâreye her kim dolaştı ta ebed
Gitmedi gitmeyiser anın yüzünün karası

Her kimin gönlünde zerre denlü dünya hubbü var
Anı mahrum etti bilsin nefsinin emmâresi

Dost yolunda âşıkı ger kılsalar yüz bin pâre
Dönmeye Dost Dost deyü çağıra her bir pâresi

Eşrefoğlu Rûmî bu derde giriftâr olalı
Düştü bir deryâyâ kim yoktur anın kenâresi

— 37 —

Bencileyin yüzü kara
Gelmemiştir hiç bir dahî
Ben ettiğim yazukları
İtmemiştir hiç bir dahi

Daim işim nefs arzusu
Silinmedi gönlüm pası
Bencileyin Hakk'a âsi
Olmamıştır hiç bir dahi

Geydim dervişler donunu
İllâ varmadım yolunu
Yolu ben azduğumlayın
Azmamıştır hiç bir dahi

Ömrüm erişti âhire
Dürüşmedim hiç bir hayra
Bencileyin gönlü kara
Gelmemiştir hiç bir dahi

Her amelim dolu riyâ
Lâyık işim yok Tanrı'ya
Bu ben düştüğüm korkuya
Düşmemiştir hiç bir dahi

Âdem donun donanmışam
Hayvanleyin dirilmişem
Öyle kim nefse uymuşam
Uymamıştır hiç bir dahi

Bezirgânlığa gelmişem
Geçmez metaı almışam
Öyle kim ben aldanmışam
Aldanmadı hiç bir dahi

Eşrefoğlu Rûmî nide
İşbu derdi ile gide
Öyle kim âh u zâr ide
İtmemiştir hiç bir dahi

— 38 —

Yine aşk elçisi geldi erişti
Yine aşk kadehin cân dolu içti

Yine cûş eyledi canımda aşkın
Yine mevc urdu dürler taşra saçtı

Yine Mansur'layın hayran u mestiz
«Enel Hak» sırrını bu halka açtı

Yine ismim tılısımın bozdu aşkın
Yine canım kuşu pervâze uçtu

Yine canım hümâsı şâhin var
Şikârın lâmekâna sürdü geçti

Mekânsız lâmekânda seyrederken
Nişansız bînişan saydına düştü

Yine bu Eşrefoğlu Rûmî yine
Buluştu Dost'a canın saç'u saçtı

— 39 —

Ârife sorgıl eğer sorar isen bu haberi
Sana ârif verir ol senden içeru haberi

Haberi ister isen kim vereler cân ile sor
Ki tene zâhir olup gele belire eseri

Eseri can ile gönle erişip eyledi mest
Ol eserden yitirür Hallac-ı Mansur bu seri

Seyr ile bitmeye işin bu yola bakma güzâf
Mürg-ı rûhun döküser bunda nice bâl u peri

Per-i akl ile uruc eyleyüp irmeye beşer
Kim anın nûruna doymaz ne melek ne beşerî

Beşerî sıfatı yak aşk oduna zerre koma
Gerü kendi gözün ile yüzüne kıl nazarı

Nazarı olalı ol bînazârın Rûmî sana
Gözetir oldu gözün dâima Şâm u seheri

Seheri gözler isen Eşrefoğlu ile bile
Ten ü candan geçüben Dost'a idesin seferi

— 40 —

Cemi'-i enbiyâlardan
Muhammed cümlenin şâhı
Yüzü nurundan almışlar
Felekler şems ile mâhı

Yedi kat gökleri geçti
Kadem arş üstüne bastı
Erişti kabekavseyn'e
Tavâf eyledi dergâhı

Anın seyr ü sülûkundan
Melekler âciz olmuşlar
Ki bin yılda varamazlar
O bir demde varıp râhı

Vereydim canımı kurban
Senin yoluna ey Ahmed
Aceb bir kez yüzün görsem
Seher vakti sehergâhı

Bu Eşrefoğlu Rûmî'nin
Günâhı çokdürür gâyet
Şefaat kıl ya Muhammed
Yüzün şems ü kamer mâhı

— 41 —

Dün ü gün durma zikr et ol Hudâ'yı
Ki anın zikri verir câna safâyı

Bu fânî ömrü Dost yoluna harc et
Dilersen bulasın ömr-i bekâyı

Belâsını anın baş üzre çek kim
Diye Dost dahi sana «dost bîyâyi»

Sözün işitme değme bir habîsin
Refîk edinme her bir bînevâyı

Nice bir nice bu tenperver olmak
Nice kılmak bu nefse merhabâyı

Meğer gergessin avın oldu murdâr
Hemin sayd idemezsin sen hümâyı

Cihân yüzüne geldiğine bakma
Döner yüzü eder bir gün cefâyı

Dilersen Hak kıla sende tecellî
Gönülde koma hergiz mâsivâyı

Meleklerden öte seyrân gerekse
Bu cismin sıkletine kıl devâyı

Gözünden sil enâniyet sebâlin
Dolu Hak göresin arz u semâyı

Bu aşk bahrinde Eşrefoğlu Rûmî
Çıkardı dürri ol girân behâyı

Bu deryanın kenarın bekle zinhâr
Ko bir türlü dahi tedbîr ü râyi

Bu gevher eline düşe gümansız
Edesin Hakk'a hamd ile senâyı

— 42 —

Seni sen yavı kıl kullî
Dilersen bulasın anı
Muhal olur anı bulmak
Yetirmeyince sen seni

Biküllî varını terk et
Gidersen ana sensiz git
Bu yolun pâsbânı çok
Geçirmez sen ben olanı

Ana ermeğe can vermek
Gerek iki cihân olmaz
Ezelden böyle kalmıştır
Bu yolun âyin erkânı

Anı bulmak dilersen var
Öligör ölmeden zinhâr
Ecelsiz ölmeyince bil
Kimesne bulmaz ol hânı

Harâb et yık makâmını
Değiş adını sanını
Sana bir göz açıla kim
Göresin şah u sultânı

Eğerçi senden ol âli
Anın senden gider yolu
Seni bil sen seni bil tâ
Bilesin ol yüce cânı

Seni sen ten ü can sanma
Ya akl u nefs gönül sanma
Ya âdemdir deme değme
Beşer sûrette hayvânı

Var Eşrefoğlu Rûmî sen
Seni ko Dost'a git Dost'a
Bu varlıktan fenâ olgıl
Dilersen bulasın anı

— 43 —

Hakk'ı sev Hak sevenlerden tolundurmaz cemâlini
Velî sevmeyene hergiz tadırmaz vasl-ı balını

Budur bil âdet-i Mevlâ sevmez sevmeyeni aslâ
Kovar kurb-i cîvârından eder buğ'd u azâbını

Tamu odundan artuktur anın ayrılığı odu
Yanmasun kimesne oda bu ayrılık firâkını

Bana ansız gerekmez cân bana ansız ne dîn îmân
Cemâl-i kâbesin buldum idem hoş bir tavâfını

Bana îmân ü dîn oldur sevem hem ben anı kâmil
Ki kıble edinem dâim anın zülf-i siyâhını

Bu akl u bu gönül bu can bu mal u mülk bu hânümân
Kamusunu verdim aldım anın aşkı belâsını

Bana ne ilm ü ne fetvâ bana ne zühd ü ne takvâ
Beni şûrîde vü şeyda içirdi aşkı câmını

İçip câmını mest oldum «Enelhak» demini urdum
Ne beni ne anı bildim veremezem nişânını

Ki ondan yine bir câmı dolu sundu ve içirdi
Beni bir sahva çıkardı ki aldan seçtim alını

Şarab-ı sâfi içildi alından alı seçildi
Yüzünden burka açıldı ayân eyledi râzını

Bu râzı ol bilir kim aşk anı mahv u fenâ kıldı
Fenâsız ömre erişti bulup Dost'un bekâsını

Bu Eşrefoğlu Rûmî'nin sözün ârif bilür ârif
Ne bilsün değme bir nâdân bu uşşâkın kelâmını

— 44 —

Aşkın gamın bile çekmeğe bana bir yâr bulunmadı
Avâre olup yürürüm uş bir karar bulunmadı

Düşdüm gamın denizine mevcleri aşdı başımdan
Heyhat ümîdim gemisine bir kenâr bulunmadı

Sırrımı can u gönül ki dilerdi taşra bıraka
İllâ ki mahrem olmağa râzıma deyyâr bulunmadı

Vaslın şikâr idem deyu düşdüm aşkın hevâsına
Aşkın içinde belâdan özge şikâr bulunmadı

Ol gün ki bu aşkın ile oldu canım hasta mecrûh
Günden güne artar dahi derdine timâr bulunmadı

Derd ü firâk u firkat içinde kaldım ey dirig
Ey vay intizârım gicelerine bir seher bulunmadı

Doymadı bu can hicrine diler kim bir sefer kıla
Çünki ikamet içinde vaslına zafer bulunmadı

Aşkından Eşrefoğlu Rûmî etme yârin şikâyet
Bu aşka can vermeyince ol bir diyar bulunmadı

— 45 —

Yine bu dertli gönül
Kaynadı taşa geldi
Aşk denizinin mevci
Başımdan aşa geldi

Sabrım kararım gitti
Aşk sırrımı fâş etti
Ben dahi diyem şunu
Kim garib başa geldi

Ol benim gönlüm alan
Canıma canân olan
Hem beni deli kılan
Önüme düşe geldi

Ansızın olımazam
Buldum ayrılamazam
Ansız bu aklım bilmem
Tedbîrim şaşa geldi

Siz şöyle sanmanuz kim
Ben şimdi âşık oldum
Canım ezel gününde
Aşka ulaşa geldi

«Kalü belâ» denmeden
«Elest»den ileriden
Türlü mihnete âşık
Anda dolaşa geldi

Şol ben âşıkım diyen
Ol yalan davâ kılan
Nefse dileğin veren
Bana temâşâ geldi

Âşık hû nefse yagı
Nefsin kovarın sağı
Nefs ile âşık canı
Bunda savaşa geldi

Derd ü belâ gözgüsün
Gözlerken dünün günün
Dost yüzüne can gözü
Ansızın tuşa geldi

Gerçi kim nihân geldi
Can gözü iyân gördü
Münkir münâfık sandı
Ta'birli düşe geldi

Eşrefoğlu Rûmî'nin
Varlığı hepsi senin
Her ne kim senden geldi
Canıma hoşa geldi.

«K» kafiyesi

— 46 —

Cihânı hiçe satmaktır adı aşk
Döküp varlığı gitmektir adı aşk

Elinde sükkeri ayruğa sunup
Ağuyu kendi yutmaktır adı aşk

Belâ yağmur gibi gökten yağarsa
Başını ona tutmaktır adı aşk

Bu âlem sanki oddan bir denizdir
Ana kendini atmaktır adı aşk

Var Eşrefoğlu Rûmî bil hakîkat
Vücûdu fânî etmektir adı aşk

— 47 —

Yüreğime şerha şerha yareler urdu bu aşk
Gâret etti gönlüm ilin yağmaya urdu bu aşk

Şimdi hâkim gönlümün iklimine aşktır benim
Akla nefse tene cana hükmünü sürdü bu aşk

Her sıfat kim nefsin ü aklın u rûhun var idi
Tartdı Seyfullah yürüdü kamusun kırdı bu aşk

Bu gönül hücrelerini tahliye kıldı kamu
Âdemiyyet noktasından sildi süpürdü bu aşk

Kendi varlığıyle küllî varlığım mahv eyledi
Dost gözüyle baktı ol Dost yüzünü gördü bu aşk

Çün fenâ dârında menlik Mansûr'u berdâr eyledi
Dost eşiğinde «Enelhak» nevbetin urdu bu aşk

Dün gün Eşrefoğlu Rûmî derdin artar pes neden
Zahmine hod Dost elinden merhem irgördü bu aşk

— 48 —

Cefâ vü renc ü mihnettir adı aşk
Firâk'ı derd-i firkattir adı aşk

Verüp rahatları mihnetle alup
Dün ü gün ah u hasrettir adı aşk

Bir oddur kim cana düşmüş yanadur
Yürek dolu hararettir adı aşk

Kararı yok bu aşkın bî karardır
Ki dürlü dürlü hâlettir adı aşk

Münezzehtir gehi iki cihândan
Dükâliden ferağattir adı aşk

Gönülde derd-i yâr ancak hemîndir
Bu halktan kamu uzlettir adı aşk

Bu aşkı kimse vasfetmez dil ile
Gam u gussa vü hayrettir adı aşk

Sıfattır ma'şuka bu aşk-ı âşık
Ki aşk u maşuk bir zattır adı aşk

Bu aşkı ol bilirkim âşık oldu
Nice tevhid-i vahdettir adı aşk

Sorarsan aşkı Eşrefoğlu Rûmî
Tamam Dost ile vuslattır adı aşk

— 49 —

Her kime kim şule bıraktı bu aşk
Âleme düpdüz anı çaktı bu aşk

Atlası çıkardı giydirdi palas
Tahtlarından şahları yıktı bu aşk

İki âlemde gönül bağlamadı
Her kimin kim gönlüne aktı bu aşk

Yazılarda Mecnun'u hayran kodu
Leylî'ye çün bir nazar kıldı bu aşk

Hem de oldu bir nefes Mansûr ile
Boynuna urganını taktı bu aşk

Hârût'u Mârût'u indirdi yere
Zühreyi aldı göğe çıktı bu aşk

Nicelere bağladı zünnârını
Zühd harmanını oda yaktı bu aşk

Eşrefoğlu Rûmî aşka pek yapış
Çün sana da geldi yolaktı bu aşk

— 50 —

Ol zaman kim ben ol Dost'tan ayrı düştüm oldum ırak
Hasret ü derd ü ah ile çok ağladım tuttum firak

İstedim yedi iklîmi ne Rûm'u kodum ne Şâm'ı
Gezdim yürüdüm temamı başım açık yalın ayak

Yer mi kodum istemedik âdem mi kodum sormaduk
Aç ve susuz halvetlerde zari kılur idim yavlak

Kimse halim bilmez idi derde derman kılmaz idi
Derdim kime söyler isem der idi bana ahmak

Derdim benim ol yar idi âlem bana ağyâr idi
Gözüm yaşı revân olup akardı sanki bir ırmak

Derdim bulam mı ben anı komuştum ortaya canı
Her kim görür ise beni delüdür der idi mutlak

Ne uslu ne delü idim ne diri ne ölü idim
Dost fikriyle dolu idim endişem Dost idi ancak

Dost Dost deyu gider idim Dost kandedir sorar idim
Dost haberin verenlere iderdim yüzümü toprak

İsteyürek buldum eri gerçek ere sordum yâri
Didi yeter ettin zâri Dost sendedir sen sana bak

Yürü halvet eyle seni senden zerre koma seni
Senden gidericek seni Dost sende edüben durak

Tutdum ol erin sözünü çevirdim benden yüzümü
İzledim kendi özümü benden bana göründü Hak

Gördüm âlem Dost'dan dolu geldi bana der ol ulu
Var imdi sen şimden gerü sen ben defterin oda yak

Yaktım oda defterleri terk ettim ol tertipleri
Gördüm ki key hicap imiş âşıklara bu kara ak

Geçtim bu aktan karadan ikiliği sürdüm aradan
Birliğe yetdüm Dost ile birlikte okudum sebak

Eşrefoğlu Rûmî gibi gir bu yola gerçek isen
Tâ âşıklar arasında sana da dirler sadak

Bilesin bu muammayı yermeyesin yoksul bayı
Bir bakasın hass'a âmm'a tutmayasın kimseye tak

— 51 —

Dost yoluna gidenlere eyidem nice gitmek gerek
Kimin ile yoldaş olup kimleri terk etmek gerek

Evvel mürşid elin tuta kalmaya dünya ahrete
Hiç demeye hâlim nite bildiğin unutmak gerek

Çeke bu yolun zahmetin rahat bile her mihnetin
İki cihan saadetin cümle hiçe satmak gerek

Nefsine zecr ide kati hiç anmaya âkıbeti
Dost'a bulmağa vuslatı dünü güne katmak gerek

Meşgul ola riyâzete bel bağlaya ibâdete
Müştak olan hazrete ne uzanıp yatmak gerek

Şol kim geçe kendisinden ne canın ana ne hod ten
Cansız gider Dost'a giden dahi diyem nitmek gerek

Canlular varamaz yola canum diyen yolda kala
Can terk edip Dost'u bula candan sefer etmek gerek

Eşrefoğlu Rûmî yarı sevenlerin budur kârı
Ol dost için ağuları sükker gibi yutmak gerek

— 52 —

Ben Dost hevâsına düşdüm
Özge hevâ neme gerek
Başımda Dost sevdası var
Dahi sevdâ neme gerek

Ey zâhid-i dünya perest
Var zühdünü arz eyleme
Ben âşık-ı şûrîdeyem
Zerk u riyâ neme gerek

Ben Dost yolunda nakdümü
Hep oynayıp öldürmüşem
Çün gitti küllî varlığım
Havf u recâ neme gerek

Ben lâubâli giderim
İki cihânı niderim
Meylim yok sekiz uçmağ'a
Pes mâsivâ neme gerek

Ben uykumu fikretmezem
Düş görüp tabir etmezem
Ben gelmezem ben gitmezem
Bekâ fenâ neme gerek

Ben mest-i ezel gelmişem
Ben tâ ebed mest giderim
Hiç ayılmaz esrüklüğüm
Zühd ü takvâ neme gerek

Ben Dost ile peymânımı
Elest'den ön berkitmişem
Ben Dost'u ıyan görmüşem
Hayal u rüyâ neme gerek

Gerçi sûretde insânım
Ben sultan-ı ins ü cânım
Ben farig-i dü cihânım
İşbu gavga neme gerek

Ben Eşrefoğlu Rûmî'yem
Ben bâkiyem ben kâdimem
Ben ol mür-ı lâhûtiyem
Arz u semâ neme gerek

«L» kafiyesi

— 53 —

Ger kadîmî Dost gerekse ol kadîmi iste bul
Andan özgesinden arın var anın derdiyle dol

Andan ayru hep fenâdır bakî oldur lâyezel
Dün üzgün sen hizmet eyle var ana gerçek kul ol

Kim ana gerçek kul olsa ta ebed âzâd olur
Hiç zevâl ermez ana çün Dost anı kıldı kabul

Dünyanın lezzetine aldanma kim tizcek geçer
Heşt behişt'ten fâriğ ol kim bulasın Hazret'e yol

Var götür küllî hevesten gönlünü ey yol eri
Varlığın yokluğa değşür ölümünden öndin öl

Ölümünden öndin ölendir bugün Dost'u gören
Bu sözüm hakdur inan öyle buyurdu Resûl

Bundan içerü dahi sözüm var diyem anlar isen
Var seni küllî yitir ta sen gidesin kala ol

Andan anın gözi ile bak her neye bakar isen
Hak görüne sana küllî fevk u taht u sağ u sol

Eşrefoğlu Rûmî'nin tut pendini talip isen
Hak nuru ta gönlüne senin dahi ide nüzûl

— 54 —

Bu dünyaya verme gönül
Dünya sana kalır değil
Dünya seven Dost katına
Yüz akıyla varur değil

Bu dünyanın mahabbeti
Şol ağulu bal gibidir
Ağusun bilen ol bala
Parmağını banar değil

Bu dünyanın zehri katı
Cana erer mazarratı
Zehrini bilmeyen bunun
Kendüyi sakınur değil

Bu dünyayı derip yığma
Âhır koyup gitsen gerek
Koyup gideceğin sanan
Dünyayı devşürür değil

Âşıkların gönlü kuşu
Düşmez dünya tuzağına
Gerçek eren bu dünyayı
Hiç muhale alur değil

Ol Hak habîbi Mustafa
Bu dünyaya cîfe dedi
Ol kim ussu olan kişi
Cîfeye aldanur değil

Pes yine mahrem olmağa
Şaha bir şahbaz gerek
Yoksa değme kuş avlayan
Ulu şaha varur değil

Eşrefoğlu Rûmî sen de
Eğer şaha mahrem isen
Himmetin gözüne kevneyn
Zerre denlû gelür değil

— 55 —

Gel bu aşkın şerbetinden bir kadeh nûş eylegil
Gel bu aşk ile başını ta ebed hoş eylegil

Gel beru gel aşk elinde dolu peymâne getür
Gel bu mecliste bu gün sen canı serhoş eylegil

Gel bu âşıklar önünde yere sal namusunu
Gel bu zühdü aşka değiş aklı medhuş eylegil

Gel bu aşk pazarına gir yoğa sat hep varını
Gel beru küllî hevesden gönlünü boş eylegil

Gel biküllî mâsivâdan yüz çevir yum gözünü
Gel bugün can gözün aç Dost yüzüne dûş eylegil

Gel bu aşk ile bugün katreni deryâya ilet
Gel beru derya ile derya olup cûş eylegil

Gel bu aşk deryasının dermek dilersen dürlerin
Gel bu Eşrefoğlu Rûmî sözlerin gûş eylegil

— 56 —

Canlar canın ister isen bu cism u candan fâriğ ol
Gerçek Hakk'a âşık isen iki cihandan fâriğ ol

Bu meydana girdin ise nefsin boynun urdun ise
Kibr u kini sürdün ise dost u düşmandan fâriğ ol

Aşk şerbetin içtin ise can gözünü açtın ise
Dost ile buluştun ise assı ziyandan fâriğ ol

Gafletten ayıldın ise kendözüne geldin ise
Fesad işten döndün ise tertip düzenden fâriğ ol

Ölmezden evvel öldün ise ger sen seni bildin ise
Yola boyun verdin ise bu ad u sandan fâriğ ol

Mürşid elin tuttun ise dünyayı terk ettin ise
Hak sözün işittin ise veren elinden fâriğ ol

Eşrefoğlu Rûmî sen de eğer gerçeklerden isen
Fâriğ ol bu cümlesinden kevn ü mekândan fâriğ ol

«M» kafiyesi

— 57 —

Kararı kalmadı canın
Nidem pes azm-i yâr idem
Yıkam bünyâdını nefsin
Dağıtam târ u mâr idem

Düşem derdine ol yârın
Uram terkini ağyârın
Visâline bu hicrânın
Ola bin can isâr idem

Tasarrufdan elim çekem
Varam bir kûşede çökem
Dün ü gün gözyaşı dökem
İşim âh ile zâr idem

Bana aşk oldu çün hâdi
Gönülde urdu bünyâdı
Koyam bu ehl ü evlâdı
Beni aşka uyar idem

Nice gurbet nice firkat
Nice bu halk ile ülfet
Bulamadım beni halvet
Ki bu derde timâr idem

Uram aşk odunu cana
Nite ki yana pervâne
Olam şöyle ki dîvâne
Melâmet ihtiyar idem

Belâsın nûş idem aşkın
Sadâsın gûş idem Dost'un
İrem şâhin varam Şahın
Cemâlini şikâr idem

Teallük katidem benden
Geçem bu can ile tenden
Tecelli çün gele andan
Kamu leyl ü nehâr idem

Teberrâ eyleyem candan
Bıragam ben beni benden
Ne kim var ârife andan
Benim nem var ki var idem

Var Eşrefoğlu Rûmî var
Öligör ölmeden zinhâr
Bu derde bu olur tîmar
Ki dâim derd-i yâr idem

— 58 —

Yüzünü göreli hayran olmuşam
Bilmezem ben ben mi yâ sen olmuşam

Düşmüşem aşk bahrine gavvâs olup
Bahr içinde gevhere kân olmuşam

Zâhirde gerçi fakirem nâtüvân
Bâtında kevneyne Sultan olmuşam

Kaf ber kaf hâkimem hükmeylerem
Mühr elimdedir Süleymân olmuşam

Gulgulemle yerler gökler doludur
Ben hemin dillerde destân olmuşam

Mümine ikrârı sıdk ile safa
Münkîre inkâr u tuğyan olmuşam

Eydün ol dertlilere gelsün beri
Kim bugün her derde derman olmuşam

Sırrımı bilmez benim ins ü melek
Sırr içinde kim ne pinhân olmuşam

Gerçi kim ben Eşrefoğlu Rûmî'yem
Cümlenin istediği ben olmuşam

— 59 —

Bugün işbu yola merdâne geldim
Visâli şem'ine pervâne geldim

Elime aşk çevkânını aldım
Top edip başımı meydane geldim

Ezel nûş etmişem aşkın şarabın
Ebed ayılmazam mestâne geldim

Susamış canları kandırmak için
Elimde dopdolu peymâne geldim

Kayırmazam hezâran müddeîden
Anın aşkıyla çün bîgâne geldim

Namusum şişesini taşa çaldım
Niderim ârı çün dîvâne geldim

Ol meclis mestiyem hem sâkîsiyem
Sürerim devrimi devrâne geldim

Seladur dertli gönüller seladur
Tabib ü hâceyem dermâne geldim

Ben ol şâhinem uçdum şah kolundan
Şikâr eğlemeğe cevlâne geldim

Seladur kim gelirse şaha iletem
Delil olmağa her insana geldim

İman donun Muhammed meclisinde
Giyip tâvusleyin cevlâne geldim

Âşıklar dârını gördüm dikilmiş
Kararı kalmadı meydana geldim

Benim bu Eşrefoğlu Rûmî mücrim
Ki âşıklarıma ihsâne geldim

— 60 —

Ezelden aşk oduna yane geldim
İçdim aşkın şarabın kane geldim

Cüdâ düşmüş yârinden bir garibim
Visâlin isteyü hicrâne geldim

Şu bülbülüm ki gülden ayrı düşdüm
Firâkıyle bu hâristâne geldim

Kararım yok cihandan tiz giderim
Bu sûret mülküne mihmâne geldim

Benim Yusuf bugün Ken'aneli'nde
Beden mısrındaki zındane geldim

Bana dûzehtir ansız kamu cennet
Anın gayrına çün bîgâne geldim

Bu nefsin leşkerin kırmağa dâim
Bahadır oluben meydane geldim

Gazâ etmekliğe bu nefs'i şoma
O Dost yoluna can kurbane geldim

Şikârım süre bu sahraya çıktım
Adam iletmeğe Sultan'e geldim

Hakk'ı bilmeğe geldim bunda bellü
Ne cennet hûr u ne rıdvâne geldim

Hakka bildim ki âdem doğru yoldur
Anınçün azm edüp insane geldim

Bugün bil Dost'u Eşrefoğlu Rûmî
Yarın deme ki vah pişmâne geldim

— 61 —

Razıyem derdine yârin men şikâyeti itmezem
Kendi hâlim söylerem gayri hikâyet itmezem

Derd ü mihnet yoldaşımdır bu yola azm ideli
Dost belâsından başım bir dem selâmet itmezem

Her ne kim Dost'tan gelir sâbir ü şâkir durmuşam
Âşıkam derdim yeter özge ferâset itmezem

Niceler yârin visaline irişmeğe iver
Çün irâdet Dost elinde ben acâlet itmezem

Aşk ile bilişeli illetle kılmadum amel
Cennet ü hûr u kusûr için ibâdet itmezem

Her ne kim işledüm ise bîgaraz işlemişem
Bendeyem tâcir değilem ben ticaret itmezem

Geçüben assı ziyandan lâubâli giderem
Dost'a gider çün gönül gayra delâlet itmezem

Dost önünde nefs ile dün ü günü cenk iderem
Nefsim ile dost olup Dost'a adavet itmezem

Dost bana nefsini kahreyle berü gel didi çün
Nefsimi kahreylerem hergiz inâyet itmezem

Dost yüzün göstermedin bildim ki benlikmiş bana
Benlik evin yıkdım u yakdım imâret itmezem

Korku kaygu ar u namus olmaya âşıklara
Dost için baş oynaram vehm ü hayâlet itmezem

Aydurem âşıklara aşktan haber şimden geru
Âşikâre gün gibi gizli işâret itmezem

Söyle Eşrefoğlu Rûmî derdini âşıklara
Dime kim ben gizlerem aşkı melâmet itmezem

— 62 —

Ey Dost senin yoluna
Canım vereyim canım
Aşkını komayayım
Oda gireyim canım

Bu dünya âşıklara
Bir aldangaç olurmuş
Bu yalan aldangaçın
Terkin urayım canım

Çün ömür göçer imiş
Can kuşu uçar imiş
Yoluna cism ü cânı
Harca süreyim canım

Beni sana vereyim
Sensiz beni nideyim
Ben senin huzûruna
Bensiz varayım canım

Vahdetin şarâbından
Bir cura nûş ideyin
Enelhak çağırayın
Feryâd urayım canım

Halka gavga salayım
Ben dahi Mansur'layın
Zülfünde asılayım
Dara varayım canım

Ger beni senin için
Yetmiş kez öldüreler
Bin kez dahi ölmeğe
Boyun vereyim canım

Meşâyıhın himmeti
Kılıcını alayım
Kendi nefsim boynunu
Kendim urayım canım

Benden bana yakınsın
Canımdan sevgilisin
Ya ben seni isteyü
Kanda varayım canım

Sen canımın canısın
Gevherimin kânısın
Vaslın haberin girü
Sana sorayım canım

Eşrefoğlu Rûmî'yi
Aradan tarh ideyin
Senin ile bakayım
Seni göreyim canım

— 63 —

Duymasın bu can gönül ben Dost'a pinhan giderim
Akl ü can bîgânedir bîdil ü bîcan giderim

Mâsivâ rengin döküp aşk ile hemreng oldum uş
Kodum insan varlığım şöyle uryan giderim

Bana ne ilm ü amel ne küfr ü iman nisbeti
Kamusundan el yudum aşka uyuben giderim

Elveda olsun sana ey zühd ü takvâ elvedâ
Cezb edüp çekti beni ol bahr-ı umman giderim

Yedi tamu sekiz uçmak bir dem anlamaz beni
Lutfedip «ircii» tablın urdu Sultan giderim

Bu harabâtın niçin mimarı olam çünkü ben
Dost'la kıldım ezelde ahd ü peymân giderim

Eşrefoğlu Rûmî'yem aşkı şarabından anın
Tâ ebed şûrîde şeydâ mest ü hayran giderim

Ol şarabın curasına vermişim kevneyni ben
Vasl iydine irüp canımı kurban giderim

— 64 —

Şöyle kim bî dil ü bî cân olmuşam
Kendü ahvâlime hayran olmuşam

Gâh beni ben bilmezem kim kandeyem
Gâh cem ü gâh perişân olmuşam

Gâh oldum bînişân ü gâh bânişân
Gâh nişansız mülke Sultan olmuşam

Gâh ferişteh olmuşam gâhi peri
Gâh dîv ü geh Süleymân olmuşam

Gâh oldum Şeyh Sanan-ı zemân
Gâh tersa geh müslümân olmuşam

Gâh bulut olup hevâya ağmışam
Gâh katre gâh umman olmuşam

Gâh hevâdan yağmur olup yağmışam
Gâh nebât ü gâh hayvan olmuşam

Gâh od u su yel ü toprak fert fert
Gâh tıyn gâh tıynde pinhân olmuşam

Gâh ısı geh soğuk gâhi i'tidâl
Gâh damarlarda girip kan olmuşam

Söyleyen hem söyleten her nâtıkı
Tenlere can cana canân olmuşam

Gâh mescid gâh sâcid geh sücûd
Gâh deyr ü gâh ruhbân olmuşam

Gâh sâkî gâh sâgar gâh mey
Gâh esrük gâh mestan olmuşam

Gâh Türk ü gâh Arap gâhi Acem
Gâh Hindû gâh Yunan olmuşam

Gâh kış u gâh yaz u gâhi bahâr
Gâh bülbül geh gülistân olmuşam

Gâh cism ü gâh cevher geh araz
Gâh maadîne girip kân olmuşam

Gâh berr ü gâh bahr ü geh serâb
Gâh îmâret gâh vîrân olmuşam

Gâh zemîn ü geh zemân gâh âsümân
Geh zemânı döndüren ben olmuşam

Gâh Tûr u gâh münâcât gâh Mûsâ
Gâh Firavn gâhi Hâmân olmuşam

Gâh îrad gâh mürîd ü gâhi murâd
Gâh küfr ü gâh îmân olmuşam

Gâh dûzeh gâh muazzeb geh azâb
Gâh cennet gâh rıdvân olmuşam

Gâh renc ü gâh renclü geh tabîb
Gâh nâle gâh efgân olmuşam

Gâh bu cümlesinden oluram beri
Ne melek ne cin ne insan olmuşam

Eşrefoğlu Rûmî'yem ben kim bugün
Kesret ü vahdette yeksân olmuşam

Ben Süleyman-ı zemânım kuş dilin
Söylerem âlemde destân olmuşam

Nisbetim yok mâsivallaha benim
Bir beş on gün bunda mihmân olmuşam

Şâhinem şahım şikâre gelmişem
Bu bîşede gör ne arslan olmuşam

Saydımı aldım yine döndüm şaha
Varuben Şehbâz-ı şâhân olmuşam

— 65 —

Vatan arzuladım bundan giderim
Koyup bu varlığı andan giderim

Yuvamı özledim şûrîde oldum
Uşadup bu kafes tenden giderim

Dilerim sabr idem bir dem firâka
Alur şevk sabrımı benden giderim

Sefer kılmak için ol Dost iline
Yıkup işbu beden mısrın giderim

Bozarım bendini işbu tılsımın
Bu cism ayrılmadan candan giderim

Ezel vaslı şarabın içmiş idim
Ayılmadan humarından giderim

O meclis zevki zâil olmadı hiç
Safâ bulmadım ağyârdan giderim

«Elest» savtın henüz dinler kulağım
Temâmet doldum ol ünden giderim

Hayâli şöyle doldu gönlüme kim
Beni bensiz kodu benden giderim

Yürek kaynar bu can oynar bedende
Gönül cûşî geçer hadden giderim

Visâli önüme düştü Habib'in
Nice ayro olam Dost'tan giderim

Dime bu sözü Eşrefoğlu Rûmî
Şulara kim dimez bundan giderim

— 66 —

Gâh kendüme gelürem gâh yavî kılınuram
Gâh yok ile yok oluram gâh varlıkta bulunuram

Gâh denizlere düşerem mevc urup taşra taşaram
Gâh nâdân eline düşerem kem behâya alınuram

Gâh çıkaram bu göklere dönerem çarh ile bile
Gâh ay ile bedr oluram gâh gün ile dolanuram

Gâh nebât olup biterem gâh toprak olup yataram
Gâh et gâh kan sünük olup hep tenlerde çalkanuram

Gâh Arafât'a çıkaram «lebbeyk» urup baş açaram
Gâh kurbân yerine gelüp koç olup boğazlanuram

Gâh hânigâhta sofiyem gâh meyhânede fâsıkem
Gâh raksa girüp dönerem gâh saz olup çalınuram

Gâh onaram gâh azaram bu halk içinde gezerem
Gâh şâh olup şahbâz olup şikâr edüp avlanuram

Gâh çevgân elüme alup girerim aşk meydanına
Gâh top olup Dost önünde şarktan garba yuvarlanuram

Gâh hâssül hâs oluram gâh Hızır İlyâs oluram
Yürürem yaşda kuruda yüklülere bölünürem

Gâh deniz gâh göl oluram gâh Sultan gâh kul oluram
Gâh bahar u gül oluram elden ele yılınuram

Gâh şâkird ü gâh üstâdem gâh dadsitan u geh Âdem
Gâhi Şirin gâh Ferhâdem kaya kesüp eğlenürem

Gâh av geh avcı oluram gâh yol geh yolcu oluram
Gâh yürürem gâh araram menzil menzil dinlenürem

Gâh ne menzil var ne makam ve ne vücûd var ne a'dem
Hak'tan gayrı yok vesselâm ya ben kande dolanuram

Gâhi muti' gâh âsiyem gâh âlim gâh âmiyem
Gâh Eşrefoğlu Rûmî'yem bu dillerde söylenürem

— 67 —

Aşk sayrusu olanlara gelsünler timâr eyleyem
İçürem aşk şerbetini Dost'tan haberdâr eyleyem

Açam bâtın gözünü göresün kendü kendünü
Dost'a döndürem yüzünü âlemden bîzar eyleyem

Söyündürem nefsi odın bozam tılsımının bendin
Götürem benliği seddin ol Dost'a yular eyleyem

Ol taş olmuş gönüllere uram aşkın külüngünü
Âb-ı hayatı akıtam gönlünde pınar eyleyem

Hak bu gönüller kıflının miftâhını verdi bana
Açam gönlü kilidini gencini izhâr eyleyem

Ben dalmışam aşk bahrine sataşmışam gevherine
Ol gevherden âşıklara gelsünler îsâr eyleyem

Ben Dost'u görüp gelmişem devrânım sürüp gelmişem
Dost dostlara gelsün dedi geldim ki haber eyleyem

Kılavuzuyam ol yolun dilin bilürem ol ilin
Cem' eyledüm kâfilemi pes Dost'a sefer eyleyem

Varam ol canlar cânını ol mâdenlerin kânını
Ol iki cihân fahrini kafile - salâr eyleyem

Gel bu kafileye katıl olmasun amelin bâtıl
Gelsün âlim gelsün câhil Cafer-i Tayyâr eyleyem

Hakikat bahrine daldım marifet gevherin buldum
Tarikatte satam alam şer' ile pazar eyleyem

Tuttum Muhammed şer'ini hem görklü sünnetini
Dün ü gün salâvatını dilimde tekrâr eyleyem

Eşrefoğlu Rûmî ile gel Dost'a bile git bile
Pek yapışgıl eteğine demegil kim âr eyleyem

«N» kafiyesi

— 68 —

Ey dirîga geçti ömrün kendü özüne gelmedin
Bir gün ansızın göçersin yol yerağın kılmadın

Dünyayı ma'mur edersin dîni eyledin harâb
Şöyle gafilsin bu yolda bir içim su almadın

Nefse uydun aklı kodun Hakk'a olmadın muti'
Bu delâlet içre kaldın hiç hidâyet bulmadın

Hak yoluna bir kadem ihlâs ile yürümedin
Din ü îmân terkin urdun nefs yolundan kalmadın

Ol Hüdâ nefsini düşman kıldı sana aklı dost
Düşmanını dost edindin ey hayf kim bilmedin

Hakk'ı koydun sen hevâna uydun oldun putperest
Bende oldun nefsine bir dem Hakk'a kul olmadın

Kanı Hak ile ezelde ettiğin kavl ü karar
Ahdi sıydun gayrı sevdün doğru yola gelmedin

Eşrefoğlu Rûmî ezel ikrarına durdun ise
Mâsivâ rengin gönülden pes ne içün silmedin

— 69 —

Ey gönül var kim bu derdden sen haberdâr olmadın
Anın içindir bu yolda sen çeker dâr olmadın

Ey gönül var kim benimle Dost'a karşı yetmedin
Çok cefâlar eyledin bana vefâdar olmadın

Her gice fikrinde ben bir lâhza hâba varmadım
Sen benimle yar olup bir gice bîdâr olmadın

Ben doladım Dost zülfün boynuna kılmak kement
Sen perişanlık idüp ol dâra berdâr olmadın

Ben ki ol şâhın cemâli şem'ine pervâneyim
Var gönül var kim düşüp ol şem'a yanar olmadın

Pes senin gibi gönül varsın bana mahrem değil
Çünkü bu aşk zehrini benimle tadar olmadın

Eşrefoğlu Rûmî ile yoldaş oluben gönül
Geçüben assı ziyandan Dost'a gider olmadın

— 70 —

Bu gönlüm derdine düştü Hüda'nın
Unuttu zevkini iki cihanın

Ferâgat cübbesine çekti başın
Bıraktı kaydını bu cism ü canın

Kamu sevdiklerinden yüz çevirdi
Özünden yuydu nakşın mâsivânın

Boşaldı doldu Dost'un derdi ile
Yudu defterlerin çûn u çerânın

Taşa çaldı şişesin nam u nengin
Oda yaktı yuvasın ad u sanın

Kamu rahatların mihnete verdi
Dolu dolu içer zehrin belânın

Bu yokluk yazusunda çok seğirtti
Bekâsın tâ bulunca ol bekânın

Ne âşıktır bu gönül Allah Allah
    Ne urdu terkini göre mekânın

Gel Eşrefoğlu Rûmî sen dahi gel
Dağıt leşkerlerin kibr ü riyânın

Diriyken kendini var ölmüşe say
Geçir ol Dost ile devr-i zemânın

— 71 —

Cem' olmuş dervişleri
  Pîrim Abdülkâdir'in
Yolunda sâdıkları
Pîrim Abdülkâdir'in

Elim verdim eline
Kurban olam diline
Canlar fedâ yoluna
Pîrim Abdülkâdir'in

Arısının balıyım
Bahçesinin gülüyüm
Bağının bülbülüyüm
Pîrim Abdülkâdir'in

İnkâr eden ol eri
Mürşit eder şeytanı
Aslıdürür Geylânî
Pîrim Abdülkâdir'in

Sana direm hey kişi
Kalpten çıkar teşvîşi
Oda yanmaz dervişi
Pîrim Abdülkâdir'in

Evliyâlar rehberi
Hakkın sırra mazharı
Başında kudret gülü
Pîrim Abdülkâdir'in

Hak katında uludur
İki cihan doludur
Eşrefoğlu kuludur
Pîrim Abdülkâdir'in

— 72 —

Gel bu nefsin zulmetini tozunu sür aradan
Kande baksan gözlerüne görüne ol Yaradan

Cümle eşyada tecellîsi Hakk'ın zâhir velî
Görmez anı nefsini kurtarmayan emmâreden

Nefsini emmâreden kurtarmağa key er gerek
Yoksa gevher kıymetin isteme seng-i hâreden

Mâsivânın nakşını küllî gönülden yürü gider
Tâ ebed yüzün çevir bu dünya-yı mekkâreden

Âyin erkân aşk yolunda böyledir bellü beyân
Can virüp baş oynayanlar isteyeler çâreden

Gözsüze bak kör dimekten assı yoktur zerrece
Çün enâniyyet sebâli gitmez ol bîçâreden

Nice bir elfâz-ı ma'nî bahs idersin ey fakîh
Var utan ki Hak münezzehtir bu ağ u kareden

Geç bu sûret âleminden gir maani mülküne
Seyr edüp sırlar duyasın seb'a-i seyyâreden

Âdemin sırrıdır ol nûr-i İlâhî bil yakîn
Sûreti gerçi kim olmuştur anın dört pâreden

Eşrefoğlu Rûmî sözlerin senin mermûzdur
Ârif olanlar bu remzi fehm eder îşâreden

— 73 —

Ciddî tam et kıl amel fırsat sakın fevt olmasın
Hep hevâlardan kesil şeytan sana yol bulmasın

Nefs ü hevâ arzuları seni yoldan atmasın
Zerk u riyâ kavgası gelüp gönlüne dolmasın

Berk yapış şer'in ipine iresin menziline
Kibr ü kin buhl ü hased seni yabâne salmasın

Var eriş mürşid katına hizmet et hazretine
Saykal urdur kalbine pasıyla şöyle kalmasın

Gönlünün âyinesin gayrın hayâlinden arıt
Yek cihet kıl kalbini hem bir yana dağılmasın

Geç bu sevdâ-yı sivâdan kim yeter sevdâ-yı Dost
Kıble birdir Dost birdir ikilik anılmasın

Eşrefoğlu Rûmî gerçek ol Bir'i sevdin ise
Gönlüne ol Bir'den özgenin hayali gelmesin

— 74 —

Kanaat gencine elin meğer erişmedi senin
Anınçün nefsin ucundan bıraktın mihnete canın

Gel özün mihnete salma bu fânî zevke aldanma
Serâbı su sanup kalma sözün işitme şeytanın

Yemek içmek ve ni'metler dün ü gün dünya komaklar
Bu zevlker bu buzmaklar kati mihnettir canın

Bu dünyâ dâmına düşme varıp şeytâna baş koşma
Bahil nakes yolundan çık yürüsün hayr u ihsânın

Bu mal ü mülk hânümân senin nendir eyâ miskîn
Gör ne kıyıldı malına vü mülküne Süleymân'ın

Senin oldur kim elinle anı sen miskine verdin
Senin değil senin değil senin ardında kalanın

Sen anı vârise korsun döker saçar vü yer içer
Senin hasret ü derd ile karılır toprağa tenin

Elinde fırsatın varken malına mâlik ol zinhâr
Hiç assı kalmayıserdir sana sonraki pişmânın

Tama' hırs u hased iti elin gönlün dilin bağlar
Cidâl ü kibr ü buhl ü mekr bulardır alan îmânın

Sana çün verdi Hak varlık dedi Kur'an ile «enfık»
Sakın sen etme bahillik cehennem etme cinânın

Var ol nefsin itin kör et kanaat ile elbir et
Yerin cennet eşin hûr et gel uy hükmüne Kur'anın

Ayır nefsini şeytandan ki sırlar duyasın candan
A'talar ere Sultan'dan yakîne ere gümânın

Eğer hep varlığın versen bu varlıktan seni yursan
Ana yokluk ile varsan dîdârın göresin anın

Zîrâ dîdâr yolu yokluk varır cennete cömertlik
Gider tamuya nâkeslik bulardır yolu insânın

Velî yokluk yolun tutsan ne hoştur ol Şah'a yetsen
Fenâ bahrinde mahvetsen dükâli ayin erkânın

Kalaydın Dost ile bâkî olaydın âleme sâkî
Felek atlasın üstünde kuraydın cisr-i sayvânın

Bu Eşrefoğlu Rûmî'nin tutarsan pendin ey derviş
Olasın âlem içinde muradı cümle eşyânın

— 75 —

Gel gel beru dertli isen
Dermânı iste bul bugün
Gel imdi ey avâre kul
Sultân'ı iste bul bugün

Da'vayı bâtıl eyleme
Beyhûde sözler söyleme
Gerçek isen can terkin ur
Canânı iste bul bugün

Terkeyle bu kıyl u kâli
Hiç kimseye bakma âlî
Zaîf ol karınca gibi
Ol cânı iste bul bugün

Yık sûreti yıkılmadan
Boz nakşını bozulmadan
Su gibi alçağa yürü
Ummânı iste bul bugün

Toprak ol düş ayaklara
Toz ol kalkasın göklere
Zerre gibi âvâre ol
Tâbânı iste bul bugün

Baştan bu gavgâyı gîder
Dost'a giden halvet gider
Gel gir gönül hücresine
Pinhânı iste bul bugün

Âlet esbâb elde iken
Yoldan ayır benlik seddin
Gir bu insan kalıbına
İnsanı iste bul bugün

Sendedir ol genc-i nihân
Sendedir ol tutma gümân
Senden sana veren alan
Mihmânı iste bul bugün

Uslu isen yabanı ko
Sen sana gel sendedir o
Senden ana yoldur ulu
Sen seni iste bul bugün

Ayruğu ko sana dolaş
Senden kesil ana ulaş
Senden içerüsinde ol
Nihanı iste bul bugün

Bundan dahi diyem haber
Âlem sana âyînedir
Taklîdi ko gel bu tahkîk
İmânı iste bul bugün

Âşık isen sen ol yüze
Göyme yarınki vâ'deye
Cehd eyle gel bunda iken
Sen anı iste bul bugün

Kim bunda görmese anı
Anda dahi görmeyiser
İşbu sözüme sen delil
Kur'an'ı iste bul bugün

Ârif anı bunda görür
Yarınki vâ'deyi nider
Gel ârif ol gör sen dahi
Var canı iste bul bugün

Eşrefoğlu Rûmî gibi
Sen de seni elden bırak
İki cihânı isteme
Sübhân'ı iste bul bugün

— 76 —

Habîr olmak dilersen bu haberden
Ur aşk odun öte geçsin ciğerden

Ciğer kanın gözünden yaş yerine
Akıt kim duya canın bu eserden

Cemi'i varını hiçten hiçe ver
Ferâgat ol yürü nef' ü zarardan

Yüzünü toprağa ur kibri terk et
İniltini geçir Şâm u seherden

Öfüt şöhret bütin yandır oda hem
Gel öğren âşık isen bu hünerden

Şeker yemek dilersen tûtî olgıl
Ki karganın nasîbi yok şekerden

Aşkı inkâr eder münkir münâfık
Ki kalbi hâlîdir bu derd-i serden

Ko ol münkîri inkârında dursun
Ki gönlü katıdır anın hacerden

Gel Eşrefoğlu Rûmî'yle bile git
Ki emin olasın türlü hatardan

Kuşangıl aşk ile Dost eşiğinde
Beline hizmet için bu kemerden

— 77 —

Ey dervişim diyen kişi gayre gönül verme sakın
Canını aşk odu sanıp nefs oduna urma sakın

Aşkın odu âşıkların canın yakar ol Dost için
At bu canı aşk oduna iki sanıp durma sakın

Aşk deryâsı derin olur yüz bin yüzgeçler boğulur
Kenârı yok bu deryânın çıkam deyu sorma sakın

Bu deryânın yüzgeçleri cansız olur bahrîleri
Can terkini urmayınca bu deryâya girme sakın

Bahrîsisin bu deryânın Eşrefoğlu Rûmî sen de
Az az çıkar aşk güherin kendözünü yorma sakın

— 78 —

Arşdan yüce kurulmuş sayvanı dervişlerin
Arş u kürs levh u kalem hayranı dervişlerin

Dolu dolu kadehi içerler Dost elinden
Nişansız bînişanda cevlânı dervişlerin

Dervişler Dost'a gider iki cihânı nider
Mekânsız lâmekânda seyrânı dervişlerin

Neliksiz niteliksiz bakarlar Dost yüzüne
Pâyansız devr içinde devrânı dervişlerin

Dervişleri Hak sever Kur'an içinde öğer
Hazret eşiğindedir dîvânı dervişlerin

Âdem yaratılmazdan «elest»den ileriden
Ahdleri var Dost ile pinhânı dervişlerin

Dervişlerin sözünü ferіştehler anlamaz
Dört kitâbı cem'eder lisânı dervişlerin

Hızır'a yoldaş olmaz Mûsâ'ya sır demezler
Perkeşübdür Dost ile peymânı dervişlerin

Cümle yaratılmışın dervişler dilin bilir
Süleyman neden bilmez zebânı dervişlerin

Dervişler işbu mülke teferrüce geldiler
İki cihândan öte cihânı dervişlerin

Bu Eşrefoğlu Rûmî dervişlerin mahremı
Abdülkâdir Sultan'dır sultanı dervişlerin

— 79 —

Senin aşkın kime kim düştü ey cân
Ne mezhep kodu ne dîn ne îmân

Ne dünya âhiret ne zühd ü takvâ
Ne gayret-i âr ü nâmus ne ad u san

Ne ilm ü ne amel ne akl u tedbîr
Ne havf ü ne recâ ne şer'i erkân

Kamu yağmaladı aşkın ey Dost hay
Sûret mülkün yıkup eyledi vîrân

Fakîr eyledi halk içinde anı
Ana ta'n ider oldu dost u düşmân

Bıraktı halk diline anı yavuz
Temâmet âleme eyledi destân

Bu aşkın oynına hiç kimse doymaz
Kapularda kul oldu nice Sultân

Bu aşk zencîrine çünkim çekildi
Koyundan dahi yavaş oldu arslan

İşittin âşık oldu şah Edhem
Giyüp bir çul cihanda etti seyrân

Şunun kim aşk aluptur kamu varın
Oladır deyr ü kâ'be ana yeksân

Ezelden kim ki içti aşk şarâbın
Ebed şöyle gider ol mest ü hayrân

Kimin kim cânına aşk odu düştü
Ol dem kaynadı taştı hem çü ummân

Bu aşk güherlerin taşra bıraktı
Eğer tâlib isen dir anı râygân

Bu güheri ne bilsün değme sarraf
Ne anlasın bu remzi değme nâdân

Bu hikmete ne Eflâtun erişti
Bunu ne Calinus bildi ne Lokmân

Bu dili canlılar bilmedi hergiz
O bildi bu dili ki oldu bîcân

Bu aşk esrârın Eşrefoğlu Rûmî
Ko söyleme ki bilmez bunu insân

Bu âb u kil libâsından çıkarsan
Ola bu ma'niler sana da âsân

— 80 —

Bu dervişlik yoluna
Sıdk ile gelen gelsin
Hak'tan özge ne ki var
Gönlünden silen gelsin

Dervişlik dedikleri
Nihâyetsiz denizdir
Bu pâyânsız denizin
Mevcini duyan gelsin

Dervişlik dedikleri
Bir tükenmez kân olur
Hâs u âm kul u sultân
Bu kândan alan gelsin

Derviş dolu nûr doğar
Her lâhza göğe ağar
Ben diyem doğru haber
Canına kıyan gelsin

Dervişin gözü açık
Dün ü güni uyanık
Bu söze Tanrım tanık
Bakmadan gören gelsin

Dervişin kulağı sak
Hak'tan alır ol sebak
Deprenmeden dil dudak
Sözü işiten gelsin

Dervişin kolu uzun
Çıkarır münkir gözün
Şarktan garba düpdüzün
Sonmadık iren gelsin

Dervişler Hakk'ın dostu
Canları ezel mesti
Aşk şem'ini yaktılar
Pervâne olan gelsin

Bu Eşrefoğlu Rûmî
Dervişliğe geleli
Nefsindendir çektiği
Nefsin öldüren gelsin

— 81 —

Kârban gitti ne yatarsın eyâ gafil uyan
Yol uzak menzil öküş çoktur haramiler inan

Hubb-i dünyayı refik edinmeye eyle key hazer
Kim ağudur öldürür kalbi iricek bîgümân

Hubb-i Hakk'ı edin kim diri tuta kalbi
Hubb-i Hak âb-ı hayattır kalb-i mevte vere cân

Nefsine uyma ki nefsin diriliği hayvandır,
Diri gönüldür bulan hûr ü kusûr ile cinân

Yol yerağın kılmadın geldi erişti uş ecel
Ansızın tutar boğazını serür vermez aman

Ömrünü olmaz yere harc eyledin bilmedin
Bunda sen assı dediğin anda ebedîser ziyân

Geceler uyku ile gaflette geçti duymadın
Gündüzün nefsin muradıdır işin bil bî gümân

Hak seni bu dünyaya saldı ziraat edesin
Sen ne ektin ne biçersin hâsılın yok bir saman

Vah eğer bundan bu hâl ile eğer gider isen
Varıcak anda idisersin nice zâr ü figân

Verme Eşrefoğlu Rûmî gönlünü dünyaya sen
Nice malı çoğu gördün giydi gitti bir kefen

— 82 —

Tutarsan Hak sözü Hakk'ı göresin
Uyarsan ıefse hergiz görmeyesin

Anın sevdasına düş gayrı terk et
Nice bîhûde sevdâlar kovasın

Gönül kim hassa Dost'un halvetidir
Niçün sen an düşmanlar koyasın

Gider hubbini mahlûkun gönülden
Gönülden Hâlik'a tâ yol bulasın

Cenâbettir gönüle gayrı koymak
Tahâret oldur kim Hakk'ı sevesin

Gel anın derdine düş gayrı hep ko
Gümansız ayn ile gayrı yuyasın

Kuşangıl kendine himmet kuşağın
Binip cidd atına menzil alasın

Sana senden eğer olmazsa himmet
Kaçan maksûduna vâsıl olasın

Sen ey cân varlığın nûrun söğündür
Ki bu ism ü resimden kurtulasın

Gidersen sen vücûdun zulmetini
Bulup âb-ı hayât içip kanasın

Senin gönlün o Şah'ın gözgüsüdür
Dürüş cehd eyle gözgüyü silesin

Göresin anda aks urmuş cemâli
Şoluk dem kim sen anı sen sanasın

Eğer kalırsan işbu sanuda sen
Bu menzilde henüz bir bînevâsın

Gerek varlığın anda mahv edesin
Anın ile anı görüp bilesin

Bu dediğim cemâli pertevinden
Dahi bir noktadır ki anlayasın

Acep remz eyler Eşrefoğlu Rûmî
Seni kogıl ki bu remzi duyasın

Bu remzi kim bilirse oldur insan
Bunu bilmeyene hayvan diyesin

— 83 —

Tecelli şevki dîdarın
Beni mest eyledi hayrân
«Enelhak» sırrını cânım
Anınçün kılmazam pinhân

Acep hayrân u mestem kim
Bilişten bilmezem yâri
Gözüm her kanda kim baksa
Görünen sûret-i Rahmân

Benim her dertlü dermânı
Benim her ma'denin kânı
Benim ol dürr-i bî hemtâ
Benim ol bahr-i bî pâyân

Semâda seyr eder sırrım
Cihânı tuttu envârım
Mukaddesler cemiisi
Benim sırrımda sergerdân

Bu ay u gün bu yıldızlar
Bu giceler bu gündüzler
Bu yazlar kışlar u güzler
Benim emrimdedir yeksân

Çürümüş tenlere bir kez
Eğer dirsem «bi iznî kum»
Yalın ayak u baş açık
Duralar kamusu uryân

Benim ilm-i ledünnümde
Hezârân Hızr olur âciz
Benim her bir tecellimde
Nice bin Mûsâ'lar hayrân

Cihân tılsımının bendi
Benim elimdedir şimdi
Benim bugün bu meydanda
Benimdir top ile çevgân

Benim şâhı bu meydânın
Benim devri bu devrânın
Benim cânı bu canların
Benimle diridir her cân

Benim Mansur'u dâr iden
Benim ağyârı yâr iden
Benim her vârı var iden
Benim her giden hem duran

Değilim oddan u sudan
Veyâ toprak veya yilden
Ben irden var idüm irden
Henüz yoğidi bu ezmân

Zamansız bi zamânım ben
Nişansız bi nişânım ben
Dü âlemde hemânım ben
Benüm görünen hem gören

Görürsün sûretâ âdem
Benim emrimdedir âlem
Feleklerle melekler hep
Bana mahkûmdur ins ü cân

Sanırsın Eşrefoğlu'yam
Ne Rûmî'yem ne İznikî
Benem ol dâim ü bâkî
Göründüm sûretâ insan

— 84 —

Uyardım sizi bu yolda
Dek benümle gele görün
Arkun arkun bu dünyânın
Ardından kesile görün

Koyun bu dünyâ hâlini
Terk edin kıyl u kalini
Varın erenler yolunu
Bir yere cem' olugörün

Dağılmayın değme yola
Gelin bile gidelim bile
Bugün yarın deyip koman
Bu nefsden ayrılıgörün

Bu nefsin vâdesi çoktur
Âşıklara vâde yoktur
Güvenme yarınki va'de
Bugün Dost'u bile görün

Nefs hayr nicedir harcı
İde görün nefse gücü
Bâkî dirlik isterseniz
Dost derdiyle öligörün

Gerçek âşıksanız gelin
Bu yolda diriyken ölün
Ölmezden ön ölenlerün
Bekâsını bulıgörün

Fenâsızdır bekâları
Key yücedir makamları
Verüben bu fâni ömrü
Bakî ömrü alıgörün

Bozun bu dünya tertibin
Koman gönülde kibr ü kin
Bu gerçekler katarına
Siz dahi diziligörün

Usan olup kalman geru
Menzil uzaktır ileru
İşbu uzak yollar içün
Yerağınız kılıgörün

Usanlar bu yolda battı
Kafile menzile yetti
Yürün yürün tiz irişin
Kafleye katılıgörün

Dünyaya gönül bağlaman
Sonra ah edip ağlaman
Her kıssadan emin olun
Şâd u hurrem güligörün

Eşrefoğlu Rûmî ile
Gelin dostlar Dost'a bile
İki cihân muradından
Cehd edip üzüligörün

Nice nice nefs arzusu
Nice nice Hakk'a âsî
Geldi uş ölüm elçisi
Derip devşiriligörün

«R» kafiyesi

— 85 —

Senin aşkın bana mezhep ü dindir
Senî her kimse kim sevmez bîdindir

Senî seven nider hûr u kusûrı
Âşıklara senin aşkın hemindir

Sekiz uçmak bana sensiz cehennem
Yedi tamu seninle reyâhindir

Şeker yirsem bana sensiz acı öd
Seninle zehr-i katil key şirindir

İki cihan içinde her ne kim var
Dükâliden senin aşkın güzîndir

Nedir dünya yolunda can verenler
Ki her bir kûşede binin binindir

Benim fikrim hayâlim endişem sen
Anınçün gözlerim her dem nemîndir

Senin âşıkların çoktur dükelden
Bu Eşrefoğlu Rûmî kemterîndir

— 86 —

Gönül Dost'un cemâl âyinesidir
Gönül kim pas ola Dost'un nesidir

Hayatıdır kulûbun zikr-i mahbûb
Hayal-i Dost gönüller mûnisidir

Hayâl-i gayrdan gönlün safa kıl
Ki sâfi gönüle Dost konasıdır

Gönüldedir gönülde pertev-i Dost
Bu gönüller anın genchânesidir

Gönülde buldu Dost'u âşinâlar
O taşra isteyen bîgânesidir

Gönül Arşdan uludur nice bin Arş
Gönül zerresinin bir dânesidir

Gönül esrarı dersem akla sığmaz
Hâss ül has tevhidin hazânesidir

Yu kemter Eşrefoğlu Rûmî gönlü
Sınık meçrûh u hem vîrânesidir

— 87 —

Aşk ile avâre olan dünyada kârı nider
Gönlünü ol yâre veren bir dahi yâri nider

Talib olan can u gönülden anın dîdârına
Kal u kıyl ü ilm ü mansıb cübbe destârı nider

Dost visâli şerbetinin cürasına kasd eden
Fânî lezzetten geçer ol şehd ü sükkârı nider

Dost yolunda terk ü tecrîd olan ol âzâdedir
Sanular sanup yürümez hayrı ya şerri nider

Dost hevâsına düşen küllî hevâlardan geçer
Başını gavgaya vermez yoğu ya varı nider

Âşıkın yoldaşı derd-i ah ile göz yaşıdır
Derd-i yâr çün ele girdi dahi tîmârı nider

Aşinây-ı Dost olanlar mâsivâyı terk ider
Zikri fikri Dost'dur ancak özge güftârı nider

Her belâ Dost'tan ki gelür hiç dimez çûn u çira
Kahrı lütfü bir bilür ol nûru ya nârı nider

Evliyâ yoluna sıdk ile gelen gerçek mürîd
Mal u mülki can u başı namus u ârı nider

Hâlıkı bulan kişi halktan bikülli kesilir
Muamelesi Dost iledir satu pazarı nider

Eşrefoğlu Rûmî Dost bahçesinin bülbülüdür
Dost'a karşu dâim öter gül ü gülzârı nider

— 88 —

Halkı kodu Hakk'a tuttu yüzünü dervişler
Halka bakmaz Hak'tan ayırmaz gözünü dervişler

Çünkü yokluk şerbetinden bir kadeh nûş ettiler
Hiçe sattılar bu izz ü nâzını dervişler

Dünyanın bir çöp kadarca katlarında kadri yok
Gözlemezler çoğunu ya azını dervişler

Bildiler bu dünya hiçtir hiçe aldanmadılar
Dün ü gün arturdular ah u sûzunu dervişler

Sıdk u ihlâs ile ol Dost'un yoluna koştular
Düzdüler Dost Dost deyu ney avâzın dervişler

Kendilerin Dost yolunda şöyle kim hâk ettiler
Kimseye göstermediler tozunu dervişler

Aşk şarâbın içtiler iki cihandan geçtiler
Dinlemediler bu halkın sözünü dervişler

Öldüler ölmezden ondin bâkî dirlik buldular
Lâmekânda kıldılar pervazını dervişler

Kosalar bu Eşrefoğlu Rûmî dilini tuta
İhtiyarsız söylediler râzını dervişler

— 89 —

Âşıklar iki cihanda nefs muradın almayalar
Ağlayalar dün ü güni şâd oluben gülmeyeler

İlm ü amel terk ideler Dost ile ahdi berk ideler
Yüz tutup Dost'a gideler aldanup kalmayalar

Sekiz uçmak bezeklerin hûr u kusûr köşklerin
Arz ideler âşıklara hergiz nazar kılmayalar

Aşıkların maşûk ile candan öte esrârını
Şol sır içinde sırrını ferîştehler bilmeyeler

Âşıklar Dost dîdârını kanda baksalar göreler
Musa gibi münâcâta Tûr'u tayin etmeyeler

Tûr ne hâcet âşıklara çün her yerde maşuk bile
Dâim münâcât edeler bir dem ayrı olmayalar

Vahdet-i sırfa erenler ol Dost ile dost olanlar
Ol denizde gark olanlar ad ü sana gelmeyeler

Eşrefoğlu Rûmî sende aşk içinde mahvola gör
Ta ki sende senliğinden zerre gubâr bulmayalar

— 90 —

Kim ki Dost yolunda terk-i cân ider
Dost ana dîdârını ihsân ider

Kim bu fânî dünyayı terk eylese
Dost ebed mülke anı sultan ider

Dost için nefse murad vermeyene
Dost sekiz uçmağını erzân ider

Dost elinden cam-ı aşkı nûş iden
Sırr-ı mâşûku nite pinhân ider

Âkıbet Mansurleyin esrük delü
Ol «Enelhak» dârını seyrân ider

Can verenler kan bahâ dîdâr alur
Sanma bu pazarı her bîcân ider

Eşrefoğlu Rûmî can terk ideli
Her nefes Dost iline cevlân ider

— 91 —

Kendi tatlı canına
Nefsin yavuz yoldaştır
Nefsine uyma şâhım
Aldar seni kallaştır

Hayır der şerre iletür
Doğru tamuya çeker
Küfrü îmân gösterir
Yol urucu kalmaştır

Nefis şeytanla birdir
Çokları nefse esîr
Nicenin nefs elinden
Ciğeri dolu yaştır

Kim ki nefsine uydu
Kendini oda koydu
Ol nefsine uymayan
Bil ki devletlü baştır

Nefs kadîm Hakk'a âsi
Yoktur oddan korkusu
İşi benlik davası
Emmâredir serkeştir

Nefsin hacca vardığı
Mescidlere girdiği
Aç yalın yürüdüğü
Maksûdu bir sapaştır

Hak rızasından kaçar
Hevâ yolunda uçar
Kibr ü kin buhl ü hased
Bunlar nefse yoldaştır

Nefs ölümünü anmaz
İşin sonunu sanmaz
Öğüt versen hem almaz
Sanki bir katı taştır

Riyâdır hep taati
Hod benliktir âdeti
Terk ettir âdetini
Evliyâya ulaştır

Kanaat kılıcıyla
Kes nefsinin başını
Nefse uyup canını
Tab mihnete sataştır

Uyma nefsin itine
İriş mürşid katına
Nefsine uyar isen
Var it gibi dolaş dur

Nefsi kogıl aşka uy
Dervişlikten doy hem doy
Dervişlikten doyanın
Varı yolda taraştır

Bağla nefsin itini
Yemesin halk etini
Emîn olma nefsinden
Deme nefsim yavaştır

Keser tama' damarın
Urur nefsin boynunu
Gör âşıklar nefs ile
Dün gün nice savaştır

Bu Eşrefoğlu Rûmî
Nefsini öldüreli
Kanda baksa Dost yüzü
Gözlerine tutaştır

— 92 —

Âşıkın gönlü hemîşe aşk ile pürnûrdur
Ol gönül nite öle çün aşk ile ma'murdur

Âşıka herbir makam Tûr her nefes mi'raç olur
Aşkı olmayan gönüller tâ ebed mehcûrdur

Âşıkın her kanda baksa gördüğü Dost yüzüdür
Canı mest anın içündür gözleri mahmûrdur

Kâfirin aşkıyle küfrü akıbet îmân olur
Zâhidin sa'yi kamu aşksız hebâ mensûrdur

Aşk kitabın aşktan okuyan kamu ilmi bilir
Evvel âhir aşk kitâbında yazar mestûrdur

Aşk gözüne dolanur iki cihanda nesne yok
Aşk gözüdür Dost yüzün gören dahi meşhûrdur

Gel bu aşka mahrem ol tâ bulasın ömr-i ebed
Bâkî devrân sürmeye âşıklara destûrdur

Şah-ı kevneyn olmak istersen bu aşka ol esîr
Nice yüz bin Süleymân aşk elinde mûrdur

Eşrefoğlu Rûmî gerçek sen eğer âşık isen
Sana ne korku ne gam çün sevdiğin gayûrdur

Âkıle bu söz aceb gelür acebdir hem aceb
Aşk makâmına akıl ermedi ermez dûrdur

— 93 —

Gönlüm olanın sözünü dâim söyleyesim gelür
Derd-i hûn ile âşıkları her dem toylayasım gelür

Dünya nedir Dost yoluna âşık anı terk itmeye
Bir canım var ol Dost için kurbân eyleyesim gelür

Bu od su ile toprak libâsın çıkarıp döküp
Anın vahdet deryâsına girip boylayasım gelür

Mansûrleyin hayran u mest «Enelhak» demini urup
Aşk meydânına girüp can baş oynayasım gelür

Pervâne gibi bîkarar şâhın cemâli şem'ine
Düşüp tutuşuben her dem yanıp parlayasım gelür

Aceb şûrîde bülbülem dün üzgün kıluram zari
Dost bahçesinin güllerin müdâm toplayasım gelür

Eşrefoğlu Rûmî eydür maksudum anın derdidir
Bir dem dertsiz olur isem can ısmarlayasım gelür

— 94 —

Bu fenâya sen neden böyle gönül verdin ey yâr
Ey aceb düşmez mi hergiz önüne ol bâkî dâr

İşbu mal u mülk oğul kız bağ u bahçe ton u tay
Bunda kalur sen gidersin sinliğe çar nâçar

Buna gönül bağlayup mağrur olup kalmak neden
Çünki bir köprüdür ol gelen geçer kılmaz karar

Niceler bu köprüde yaptı imâretler dâim
Âhir ecel seli geldi kıldı anı tarumar

Ger nebîdir ger velî ger pâdişâh u ger gedâ
Gör bu köprüden gelüp kamu nice geçti geçer

Uslu isen sen de geç hergiz imâret eyleme
Usan olma gâfil olma geldiğin işi başar

Seni Hak niçün yarattı niye geldin bunda sen
Anı bil kim bilmeğe getirdi seni Girdigâr

Geç bu benlik dâvisinden yokluğu eyle kabûl
Hazrete varırsan âhir bâri yokluk ile var

Hazrete yokluk ile varan kişi key şâd olur
Binüben cennet burakına görişerdir dîdâr

Şöhreti ko şöhret âfettir didi Hayr ül beşer
Seni koymaz oda illâ işbu nâmûs ile ar

Eşrefoğlu Rûmî bu pendi yürü sen sana ver
Var kanaat cübbesin gey uzlet eyle ihtiyâr

— 95 —

Nakkaşımız bizi ezel bî levn ü renk yazupdurur
Levh-i gönülden gayrının nakşını hep bozupdürür

Kullab urup canımıza dün gün çeker kendüzüne
Küllî cihandan serteser meylümüzü üzüpdürür

Yer gök dahi olunmadan «Kalû Belâ» söylenmeden
Kendü cemâlin görmeğe gözgü bizi düzüpdürür

Ol gözgüye her dem bakar âşıkları oda yakar
Niceler ol Mansurlayın kül oluban tozupdurur

Gör âşık nider ten ü canı dün ü gün anı ister anı
Gel gör anı sevenleri dü cihandan bezüpdürür

Gör âşıkı âvâredür azmi heman ol yâredür
Düşübeni ile şara âlemi ol gezüpdürür

Bu Eşrefoğlu Rûmî'yi aşk deryâsının mevcleri
Taştan taşa çala çala mahveyleyüp ezüpdürür

— 96 —

Ger ola ömrüm cihanda sad hezâr
Sanmanız benden gide bu derd-i yâr

Ger ölem toprak ola sünüklerim
Toprağımda buluna aşktan eser

Ger kıyâmet ola topraktan duram
Çağıram Dost Dost deyu virem haber

Yoğudu bu yer ü gök ins ü melek
Âşık idim anda ben rûy-i nigâr

Ben anınla âşık u mâşuk iken
Dahi ne deyyâr var idi ne diyâr

Deprenür dil yoğidi henüz dahi
Ben anı zikr eder idim bî karar

Şimdi bu aşktan nite ayru olam
Çün ezelden gelmişem mest-i humâr

Mal ü mülk ü hânümânım aşkdürür
Niderem kevneyni ben aşksız ey yâr

Gösteren aşktır bana ol Dost yüzün
Dost'a varur kim ki bu aşka uyar

Kim ki andan bunda âşık gelmedi
Oldur ol kim yürüyüp dünya kovar

Eşrefoğlu Rûmî ezelden tâ ebed
Şöyle âşık geldi hem âşık gider

Anınçün sözleri hep mestânedir
Mest olanlar hemîşe cana kıyar

Âşık-ı şûrîde dil mest ü harâb
Aşk oduna tutuşup dâim yanar

— 97 —

Aşkın odu şol cana kim eser kılur
Her dem belâ oklarına anı tutup siper kılur

İksir-i hakîki dedikleri belâdır ey püser
Kim nûş ederse meyini sâfi zer kılur

Aşkın belâsını kim baş üzre çeker olsa
Ol devletlü başa Dost her dem nazar kılur

Aşk güheri belâ bahrinin dibindedir ey azîz
Pes güher isteyen kişi belâyı ihtiyâr kılur

Rahat-ı nefs isteyen kıl ucu duymaya aşktan
Bî derd olan belâdan gör kim nice hazer kılu

Eşrefoğlu Rûmî âşık isen belâkeş ol
Gör sadefi belâ ile katre-i güher kılur

Eyyûb gibi sabr eyle belâdan inleme zinhâr
Aşk eri belâ zehrini sabr ile şeker kılur

— 98 —

Şol ki can vermez bu yolda pes niçün canân diler
Müddeîdir ko anı kim Dost'u ol yalan diler

Dost yolunda âşıka önce cân vermek gerek
Zira ol Dost âşıkını bî dil ü bîcân diler

Varını ver Dost derdinden alıgör zerrece
Ta kim sana da diyeler derdi var derman diler

Her kimin gönlünde kim Dost derdi yok âdem değil
Düşmüş ol hayvan ıyşe dün ü gün husrân diler

Âşıkın aşkta nişânı vardürür belli beyân
Fârig-i kevneyn olur ne assı ne ziyân diler

Kibr ü kîn olduğu yerde aşk gelüp kılmaz karar
Aşk harablıklar sever mâmurları vîrân diler

Eşrefoğlu Rûmî aşka vereli hep varını
Bî murad olup yürür ne vasl ü ne hicrân diler

— 99 —

Her kimin kim aşkı yok hayvandürür
Gerçi kim sûrette ol insandürür

Sûretâ insan veli hayvan sıfat
Mâ'nide ol «belhüm edal»dendürür

Aşkı olmayan kişinin cânı yok
Sâmiri gâvi gibi bîcândürür

Bu mişede her kişi şîr olmaya
Kimi tilki kimisi arslandürür

Her hacer la'l olmaya ey bî basar
Kimi yakut kimisi mercândürür

Âşıkın mihr ü vefâ sıdk u safâ
İşi dâim lutfile ihsândürür

Aşksızın her sözü çün cenk ü cidâl
Kibr ü ucüb sıfatı şeytandürür

Âşıkın işi tevazû' meskenet
Gözleri yaşı müdâm seylândürür

Aşksızı gör kim bahîl ü nâkes ü şûm
Nefsi itin yicerür sekbândürür

Âşıkın kalbi selîm keffi kerîm
Dost yolunda canı da kurbândürür

Aşksızın gönlü daracık söyleme
Zemherî şîveli bir nâdândürür

Âşıkın gönlü müdam kaynar taşar
Taşra atar dürlerin ummandürür

Aşksızın her bir sözü bir ok gibi
Dokunur sanki katı yaydandürür

Âşıkın cünbüşleri tatlı şirîn
Her duası dertlere dermândürür

Aşksızın her taati olur hebâ
Âşıkın küfri dahî imândürür

Âşıkın varı yol içinde sebîl
Nesine hükm idesin fermândürür

Aşksızın yeri cehennem esfeli
Sekiz uçmak âşıka meydândürür

Gerçi âşık sûretâ miskin fakîr
İlle manâda ulu sultândürür

Her kimin kim aşkı var câhil değil
Zîrâ her müşkül ana âsândürür

Eşrefoğlu Rûmî'nin her bir sözü
Aşk ile bir bahr-i bî pâyandürür

— 100 —

Gönlümün bir köşesinde Arş-ı Rahman gizlidir
Katremin bir katresinde bahr-i ummân gizlidir

Zerremin bir zerresinde nice bin şems ü kamer
Ârife bu söz ıyan ille avâmdan gizlidir

Bu vücûdumda benim bir kuş vardır ol kuşun
Avcu içinde temâmet iki cihân gizlidir

Lâmekân u bînişandır ol kuşun yaylakları
Ol kuşun havsalasında sırr-ı Sultân gizlidir

Ol kuşun Şah ile ahdi var ezelden ileru
Bir melek bilmez nedir ol ahd ü peymân gizlidir

Ol kuşun avı şikârı Dost vaslıdır hemîn
Anınçün Dost ana mûnis ü mihmân gizlidir

Ey aceb böyle iken Ya Rab nedendir bu kuşun
Hiç iniltisi tükenmez yüreği kan gizlidir

Derde düşmüştür yanar zârî kılur ol dün ü gün
Zârisi ol Dost firâkı bağrı püryân gizlidir

Ol kuşun vasfı öküştür diyeydim illâ nidem
Müddeîden korkarım gönlünde gümân gizlidir

Sûret-i insanda gel insanı bil insan isen
Sûret-i insanda bu mânây-ı insan gizlidir

Mânây-ı insanı bil kim bilesin Hakkı ayân
Mânây-ı insanda ol sıfat-ı Sübhân gizlidir

Eşrefoğlu Rûmî bu remzî yine ârif bilir
Bilmedi bilmeye her âmi vü nâdân gizlidir

— 101 —

Ey gönül bir derde düş kim anda dermân gizlidir
Gel karış bir katreye kim anda ummân gizlidir

Terk edip can u cihânı gey ferâgat cübbesin
Bu ferâgat cübbesinde sırr-ı Sultân gizlidir

Değme bir derviş hakîre hor görüp hor bakma kim
Gönlünün her köşesinde Arş-ı Rahman gizlidir

Muhib ise can u dil bulur hayat-ı câvidân
Dervişin herbir sözünde âb-ı hayvan gizlidir

Gör bu Eşrefoğlu Rûmî bahr-i aşkta neyledi
Can u başı terk edip can u cihânda gizlidir

— 102 —

Noliserse ko ki olsun oliser
Tek gönül Mevlâyı bulsun noliser

Akıbet şu göze toprak doliser
Bir gün evvel ko ki olsun noliser

Aşk bağında taze güller açılır
Ömür bağı ko ki solsun noliser

Aşk deryâsı cûşa gelmiş kan akar
Âşık-ı bîçâre dolsun noliser

Bu deryâya düşen âşık öliser
Ölür ise âşık ölsün noliser

Dünyanın mansıblarının lezzeti
Eşrefoğlu alan alsın noliser

— 103 —

Yüreğime Dost derdi urdu türlü yâreler
Kim tabibler ana bulmaz ne devâ ne çâreler

İllâ olur Dost vaslı ana dermân ü tabîb
Andan özge her ne kılsam yüreğimi pâreler

Kim ezel günde Şah'a mahrem-i esrâr ise
Haldaşımdır râzdaşımdır gelsin ol âvâreler

El tutuşup gidelim Dost'tan yana ive ive
Bizi bunda aldamasun işbu aklar kareler

İlmine mağrur olanlar kaldı aşktan bî nasîb
Âşıkın bir lem'asına irmez ol bîçareler

Âlîdir aşk meclisi bîderd olanlar eremez
Gönlü bîderdin katıdır sanki seng-i hâreler

Âşık-ı şûrîdeler şûrîde şeydâ oluben
Taş gibi gönülleri yumşak muma döndüreler

Dost derdiyle hemîşe teşne dîl olanları
Dost vaslı şerbetiyle daimâ suvareler

Eşrefoğlu Rûmî'ye sorar isen Dost kandedir
Diye yir gök Arş u Kürs dopdoludur hep âreler

İllâ görmez anı bu ten gözü can gözü gerek
Can gözün açmağa bir mürşid katına vareler

— 104 —

Bahr-i ummân kuşuyem yerim mekânım andadır
Bunda adım süregeldim dü cihânım andadır

Mevc urup ol bahr-i ummân bunda bıraktı beni
Dürr-i bî hemtâ benim ma'den-i kânım andadır

Çağa çaylak baş açık yalın ayak geldim garîb
Tâc u tahtım mal u mülküm hânümânım andadır

Bunda tuzağa tutuldum ben de düştüm nâgehân
Bülbülüm zârîliğim ol gülistânım andadır

Bunda geldim Eşrefoğlu Rûmî dediler bana
Dahi bundan özge benim ad u sanım andadır

— 105 —

Gönül derdi ile yârın
Aceb şûrîde şeydâdır
Bu aşk içinde sankim ol
Bugün Mecnûn-ı Kaysâ'dır

Ben eydürem ki ey gönül
O bâkî Şah sen de bir kul
Bu aşk senin haddin değil
Bu bir olur temennâdır

Gönül hiç sözüm işitmez
Gelüp kendüyi cem' itmez
Beni bıraguben gitti
Durağı kûh u sahrâdır

Nasihatten direm bir söz
Bana hüccet kılur yüz söz
Direm bunu koyup gitme
Bana dir bu ne gavgadır

Ben eydürem bu yol uzak
Bu yola çok gerek yarak
Dedi bu yolda yok olmak
Hep esbâb-ı müheyyâdır

Dedim bu yol belâlıdır
Cefâ mihnetle doludur
Dedi kahrı nûru anın
Benim gözüme tutyâdır

Dedim gönül bu yolda bil
Gerektir ağular yutmak
Dedi aşk ile zehr içmek

Bana sükkâr u helvâdır

Dedim gönül bu yolda sen
Gerek bin kez veresin cân
Dedi bir günde bin kez cân
Verirsem dahi sezâdır

Dedim nola gönül gelsen
Benim bir halimi sorsan
Dedi bu yolda ben ü sen
Demeklik küllî hatâdır

Yine dedim ki hey gönül
Bu sevdâ key uludur key
Dedi sen beni yoğa say
Bu aşkın işi böyledir

Dedim gönül ki kendüden
Kimesne bu yola varmaz
Dedi benim bu varmağım
Girü anınla anadır

Bıraktı halkı gözünden
Geçüben kış u yazından
Elini yudu özünden
Hemen maksûdu Mevlâ'dır

Bu Eşrefoğlu Rûmî'nin
Ulaştı gönlü çün Dost'a
Temam kevneyni unuttu
Gönül Dost ile tenhâdır

Dahi gönül sözü çoktur
Eğer dersem anı olmaz
Ne hâcet söylemek a'mma
Bilir ârif ki ol nedir

— 106 —

Benim derdim emi yârin gamıdır
Bu cismim merhemi gözüm nemidir

Ahımdan zârlığımdan iniltimden
Feleklerde melekler hep semi'dir

Kimin gönlünde kim bu derd odu yok
Kamu hayvanların kemden kemidir

Bu derd oduna kim yandı göyündü
Bilin anı ki kâmil âdemîdir

Yedi tamu odu bu derd odunun
Katında sanki bir kıvılcımıdır

Bugün bu derd oduna yanmayanın
Yarın dûzehte yanmak lâzımıdır

Saadet gencinin kilidi dilin
Sorarsan ehl-i derdin bir demidir

Saladur gelsin ol pervâne âşık
Bu derd oduna yansın kim demidir

Bu derdten Eşrefoğlu Rûmî ölse
Elem değil düğünü bayramıdır

— 107 —

Nideyim sabr edebilsem kevn ü mekân oda yanar
Velî âh eyler isem kevn ü mekân oda yanar

Boyadı yer yüzünü ah ile zârım tütünü
Bu iniltim işiten cümle cihân oda yanar

Firkatin oduna yâ Rabbi yanar yedi tamu
Yine hicrân oduna kevn ü mekân oda yanar

Eşrefoğlu Rûmî yanagör kûy-ı kenârında anın
Ko desinler Rûmî'ye ibn-i filân oda yanar

— 108 —

Seni bunda komazlar gönlünü bundan götür
Terk eyle ikbr ü kini bir gönül ele getür

Buna gönül bağlayıp nefsine uyar isen
Ol nefsin alır seni doğru tamuya iletür

Bunda kimesne kalmaz gelen gider eğlenmez
Yol düşvar korku kati işini bunda bitür

Bunda bitmeyen işler anda da bitmeyiser
Gafletten uyar canın aklın başına yetür

Kanı bunda gelenler mülk benimdir diyenler
Şimdi görünce anlar toprak oluben yatur

Mülkün ıssı bellidür ya bu davalar nedür
Var utan davayı ko tab yüz karasın artur

İste bul Tanrı hâsın sildir gönlünün pasın
Gir evliyâ yoluna cânın rahmete yatur

Fırsatın elde iken düşmenzile eriş gör
Bu derbendi geç dahi var şâd oluben otur

Eşrefoğlu Rûmî var ilk öğüdünü sen al
Kevneyni ardına at yüzün Hazret'e götür

— 109 —

Bir dem dilim tuta idim
Aşk komaz beni söyletir
Aceblemen söylediğim
Aşkın âdeti böyledir

Bu aşk beni deli kıldı
Aklımı başımdan aldı
Mecnûn gibi dün ü günü
Zâri kıluban inletir

Aşktır beni benden alan
Sevdiklerimden ayıran
Kimdir aşka karşı duran
Şahları baştan aladır

Aşk kime kim saldı sâye
Başını verdi gavgaya
Mansûrlayın esrük deli
«Enelhak» dâvi eyletir

Acebdir bu aşkın işi
Gönülden sürer teşvîşi
Gözlerden akıtır yaşı
Yürekte odu biledir

Her kimin aşkı var ise
İçinde od yanar ise
Zehi bahtlı anın canı
Sohbeti şol Dost iledir

Aşktır gönülde nûr olan
Aşktır Musa'ya Tûr olan
Aşktır ki Îsâ deminde
Ölüler diri kıladır

Gel âşık ol şâd olasın
Gussadan âzâd olasın
Dürr-i yetîmi bulasın
Bu aşk bahrine daladır

Eşrefoğlu Rûmî söyler
İle şara haber eyler
Kim ki âşık olmak diler
Gelsin beri ol saladur

— 110 —

Sen ezel Sultan idin şimdi niye oldun esîr
Eksiğin yok bay idin böyle neden oldun fakîr

On sekiz bin âlemin halkı sana müştâk idi
Yerde gökte hep melekler sana olmazdı nazîr

Bakar idin Dost yüzüne işitirdin Dost sözünü
Ey aceb noldu sana şimdi kör oldun hem sağır

Lâmekân kafında hayme kuruben yaylar idin
Şimdi hâristan içinde kaldın uş hor u hakîr

Şahbâz-ı kuds idin hem mahrem-i Sultân idin
Şimdi şöyle sen neden bîgâne düşmüşsün debîr

Şah ile kıldığın ol ahdi meğer beklemedin
Getürüp sen şah katında yüzüne key ulu gir

Habs içinde sen bu can Yusuf'un evkâr eyledin
Bu beden Mısr'ına nefsin dîvini kıldın emîr

Bu harâbatın hayâlâtı tamam aldı seni
Hiç demezsin ki serencâmım ne olıser âhir

Ol uzak yollara sen bir gün gidersen nâgehân
Azığın yok yalın ayak hem yayan yolun ağır

Ne şehre uğrar yolun ne hod pazara hazır ol
Bundan al erzak binit yükünü bugün devşir

Gel beru tevbeye gel gayret demidir gayret et
Gayrı terk et kim sana ol ola gîr ü destgîr

Yoksa toprak olıcak hiç tevbeye ermez elin
Nice bin yıllar edersin zâr u feryâd u nefîr

Her ki tevbe kıldı birkaç gün ölümden ileru
İşitenler anın adın «Rahmetenlillâh» okur

Eşrefoğlu Rûmî bu sözüm sanadır key işit
Can kuşun uçurmadan gözün aç aklını dir

Nakşa aldanmaya gör kim cüdâ düşmeyesin
Dost yüzünden gözün ayırma canı başına dir

— 111 —

Cemâlin seyr edip ismin andığım
Bize himmet eyle Şeyh Abdülkâdir
Aşkın ile gönlüm pasın açtığım
Bize himmet eyle Şeyh Abdülkâdir

Senin sözün hem vücûdun mutlaktır
Ol gül yüzün iki cihanda aktır
Yer yüzünde halifelerin çoktur
Bize himmet eyle Şeyh Abdülkâdir

Müridleri hatalardan saklarsın
Münkirleri sır okuyla oklarsın
Kutbüzzemân dört köşeyi beklersin
Bize himmet eyle Şeyh Abdülkâdir

Nakiblerin sancağını götürür
Nice münkirleri yola getirir
Halifelerin yanında oturur
Bize himmet eyle Şeyh Abdülkâdir

Eşrefoğlu eydür aşkın elinden
Kimse mahrum kalmaz senin yolundan
Gerek bunda gerek Bağdat ilinde
Bize himmet eyle Şeyh Abdülkâdir

«Ş» kafiyesi

— 112 —

Bu derdimden inler idim derdim bana derman imiş
Bîderd olan kimselerin den adı müslümân imiş

Bîderd olan insan değil hiç ameli olmaz kabûl
Derdsiz kişi bu âlemde bir yularsız hayvan imiş

Hayvan deme insan deme hergiz yaramaz bir eme
Çün ermedi aşka deme varsın kim ol bîcân imiş

Ko gitsin ol dertsiz ebter bu derd bize derman yeter
Kim bundan anda derd ilter yardımcısı Sübhân imiş

Derdlilerin ah u sûzu hoş cûşa getirir bizi
Derdsizlerin serd serd sözü kati zemheriden imiş

Derdsizleri görür gözüm yanar içim göner özüm
Kim ol bîçare gözsüzün kılavuzu şeytan imiş

Maksûd bu ilm ü amelden bir derd-i ah ü sûz imiş
Çün derd ü ah ü sûzun yok bu ad sana bühtân imiş

Gel Dost derdine düş yürü bîderd olandan gen yürü
Bîderd olanların yeri cehennemde katran imiş

Kim ki bu derde düşmedi bir mürşide erişmedi
Çiğdir ol dahi pişmedi pes süstliği andan imiş

Gelsin derdli âşık kanı versin cânı alsın yâri
Dost yoluna olmak fâni âşıklara erkân imiş

Eşrefoğlu Rûmî senin gün gün artsın derdin hemîn
Çün katında bu dünyanın varı yoğu yeksân imiş

Bunun fânî lezzetine aldanmagıl şöhretine
Mağrûr olma devletine hîlesi çok fettân imiş

113

Seni seven âşıkların
Göz yaşı dinmez imiş
Hem seni maksûd edenler
Dünyâ ahret anmaz imiş

Ölmez imiş âşık canı
Hiç dağılmazmış teni
Aşk kimi kim kıldı fânî
Ana zevâl ermez imiş

Gönlün sana verenlerin
Eli sana erenlerin
Gözü seni görenlerin
Devranları dönmez imiş

Aşkına düşen canların
Yoluna baş verenlerin
Aşk bülbülü olanların
Kimse dilin bilmez imiş

Kim ki gerçek sever seni
Yoluna kor teni canı
İster seni dün ü günü
Hûri'ye aldanmaz imiş

Aşkın ile bilişenler
Senin ile buluşanlar
Sen Sultan'a ulaşanlar
Ebedî ayrılmaz imiş

Hak yoluna gelenlerin
Hakk'ı gerçek sevenlerin
Nişânı budur anların
Mala cana kalmaz imiş

Sen Leylî'yi görenlerin
Mecnûn olup kalanların
Kendüzünden varanların
Kimse hâlin bilmez imiş

Eşrefoğlu Rûmî senin
Yansın aşk oduna canın
Aşk oduna yanmayanın
Kalbi sâfî olmaz imiş

— 114 —

Cana cefâ kıl ya vefâ
Senden hem ol hoş hem bu hoş
Ya derdin gönder ya devâ
Senden hem ol hoş hem bu hoş

Hoştur bana senden gelen
Ya hil'attır yahut kefen
Ya tâze gül yahut diken
Senden hem ol hoş hem bu hoş

Halimi bir dem soragel
Diler isen bağrımı del
Ey lutfu hem kahrı güzel
Senden hem ol hoş hem bu hoş

Ya bağ u ya bostân ola
Ya bend ü ya zindan ola
Yâ vaslu ya hicrân ola
Senden hem ol hoş hem bu hoş

Gelse celâlinden cefâ
Yahud cemâlinden vefâ
İkisi de cana safâ
Senden hem ol hoş hem bu hoş

Gâhî nûş u gâhi nîşdir
Gâhi merhem gâhi rîşdir
Eşrefzâde hem dervişdir
Senden hem ol hoş hem bu hoş

«U» — «Ü» kafiyesi

— 115 —

Ol Dost'u ben sevdiğim
Bu canımdan ilerü
Ol Dost'u ben gördüğüm
Bu gözümden ilerü

Ezel ebed olmadan
Sohbet anınla idi
İşitirdim sözünü
Bu gûşumdan ilerü

Ben kul idim ol Sultan
Olmamıştı ins ü cân
Okur idim medhini
Bu dilimden ilerü

İlk ol mu sevdi beni
Ya ben mi sevdim anı
Ol beni sevmiş idi
Bu sevgiden ilerü

Sevdi beni yarattı
Aşkın oduna attı
Aldı bu gönlü gitti
Şol gönlümden ilerü

Ben oradan âşıktım
Aşka evvel eriştim
Sevişirdik anınla
İlerümden ilerü

«Levh u kalem» yoğ idi
Ben anda pinhân idim
Key onla kande idim
Benliğimden ilerü

Andan kaynadım taştım
Geldim gurbete düştüm
Nice göz yaşı saçtım
Bu yaşımdan ilerü

Hâlim dilim bilinmez
Derde derman bulunmaz
Âlemde bir derd yoktur
Bu derdimden ilerü

Derdim dinmez dil ile
Ahım iniltim ile
Kimseler âh etmedi
Bu âhımdan ilerü

Her bir âşık bu aşktan
Bir türlü nişân dedi
Biri nişân demedi
Nişânımdan ilerü

Eşrefoğlu Rûmî'yem
Söylerim Dost haberin
Bir haber veren yoktur
Haberimden ilerü

— 116 —

Görelden yüzünü yârin
Belâ bana şikâr oldu
İniltim arttı gün günden
Gözüm yaşı pınar oldu

Gözüm dünyayı hiç görmez
Akar kanlı yaşım durmaz
Bu derd ü bu firâk ile
İçim dışım yanar oldu

Aceb yâ Rab ne derddir bu
Getirmez gözüme uyku
İçimdeki yanan od hod
Yârelerim yakar oldu

Gönül fikrindedir hayrân
Bu can âvâre sergerdân
Bu sevdâya düşeliden
Dü âlem bana dar oldu

İniltim âleme doldu
Gören eydür buna noldu
Esirgeyüp bu halk derdim
Geri bana sorar oldu

Benim derdim hemen ol yâr
Bana ne il gerek ne şar
Bu can ancak anı ister
Kamusundan bîzâr oldu

Yüreğim yâresine hem
Gözüm yaşı yeter merhem
Geceler subhadek bu gam
Bana mûnis ü yâr oldu

Gamı yarın heman vardır
Saadet kimde gam vardır
Şular kim gerçek erlerdir
Gamı bugün çeker oldu

Var Eşrefoğlu Rûmî var
Bu derdi kılma âşikâr
Sana çün dürd-i zehrin yâr
Dolu dolu sunar oldu

— 117 —

Zehî âşık ki mâşûku Hak oldu
Zehî. kulak ki hak söze sak oldu

Zehî göz kim gözetir dâim anı
Zehî dil zikr-i Hak anda çok oldu

Zehî gönül ki Hak aşkıyla doldu
Cihânın zehri ana tiryak oldu

Zehî nefs Hak'tan özgesin unuttu
Ana «ircii» erdi mülhak oldu

Ne can kim tenhâ geldi bu cihâna
Nazar kılmadı ferd-i mutlak oldu

Zehî kim dün ü gün kıldı taat
Varıcak Hazret'e yüzü ak oldu

Bu varlıktan geçen erişti vara
Yok olmadan ol âşık kim yok oldu

Bekâ bulmak dilersen var fenâ ol
Bekâya yol fenâya varmak oldu

Toz oldu kalktı yerden götürüldü
Ayaklara şular kim toprak oldu

Cihanda ölmeden şunlar kim öldü
Ölümsüz dirliğe ol elyak oldu

Bu şöhretten geç Eşrefoğlu Rûmî
Ki âşıklara şöhret tuzak oldu

Elin çek fâriğ ol cümle cihandan
Sana çün bu cihan bir uğrak oldu

«Z» kafiyesi

— 118 —

Müflisiz iki cihanda aşka verdik varımız
Pîşemizdir Dost sevmek koduk özge kârımız

Nideriz biz dü cihânı çünkü bulmuşuz anı
Andan artuk cân u dilde yokdürür tekrârımız

Biz safanın sâfisin içdik safâdır kalbimiz
Mâsivâdan aynamızda zerre yoktur bârımız

Biz teni canı anın yolunda îsâr etmişiz
Akl ü fehm ü ilm ü zühdden kalmadı deyyârımız

Münkir olma sen bu aşka sıdk ile gel bul safâ
Kargadır münkir anın tatmaz bizim sükkârımız

Siz bizim bizden bize gittiğimiz kılman aceb
Bir nefesde iki iyd eder bizim tüccârımız

Zâhidâ var var ki bu aşktan duyarın yok senin
Bilmedi bilmeyiser bîderd bizim esrârımız

Kimyây-ı aşkı bulduk misi altun ederiz
Ortadan çıksın zagal kim safdır pazârımız

Biz fenâ olup fenâdan key fenâya yetmişüz
Şöyle kim mahv olmuşuz hiç kalmadı âsârımız

Aşk ile olduksa fânî Dost ile bulduk bekâ
Çün bekây-ı asl oldu bâkîdir envârımız

Levnimiz bî levn ü renktir niteliksiz nûrumuz
Ruhumuzda dâim esrük yokdürür huşyârımız

Sen bu Eşrefoğlu Rûmî'nin sözün tanlama kim
Dahi bundan özgedir âşıklara ihbârımız

— 119 —

Bîâr olugör kim ârile yâr ele girmez
Dek durmağ ile rü'yet-i dîdâr ele girmez

Bülbül gibi kıl tâbeseher her gice efgân
Yatma ki gül vakti geçer gülzâr ele girmez

Ko ikiliği birliğe gel bir ile bir ol
İnkârını ver alıgör ikrâr ele girmez

Nefs bütlerini hurd edüben sen de Halîl ol
Gir âşıkın esrârına kim esrâr ele girmez

Hep varlığın Dost yoluna küllî fenâ kıl
Yok ol yürü bu varlık ile var ele girmez

Sen senliği Dost'a verüben Dost'u alıgör
Kaçırma bu pazarı bu pazâr ele girmez

Baş terkin ur iste anı etme tevakkuf
İki sanuben durma geçer fırsat-ı dîdâr ele girmez

Eyyûb gibi sabr eyle derde kılma şikâyet
Aşk avcısına belâdan özge şikâr ele girmez

Tut pendini bu Eşrefoğlu Rûmî'nin kim
Dost haberin doğru verir her yâr ele girmez

— 120 —

Bu aşk düştü canımıza bahar eyledi kışımız
Kaygu bulutların sürdü komadı hiç teşvîşimiz

Dilimizde ol Dost adı canımızda ol Dost tadı
Gönlümüzü ol Dost aldı unuttuk yâd bilişimiz

Dost'tur heman endişemiz Dost'u sevmektir pîşemiz
Ol Dost sevmekten özge bir dahi yoktur işimiz

Ol Sultandır biz ana kul her dem yeni yeni nüzûl
Andandır bu cümle usûl andandır her bahşişimiz

Her dem bakarız ol yüze her gün bayram kadir bize
Biz Dost'u ayân görürüz düş değil bu görüşümüz

Kande baksam Dost görünür sanma Dost doğar tolunur
Yer ü gök dopdolu Dost'tur bu sözde yok yanlışımız

Biz ol Dost ile diriyiz Dost'suz olursak ölüyüz
Dost'tur bize ten can olan Dost ile her cünbüşümüz

Eşrefoğlu Rûmî eydür Dost bizi şöyle alıptır
Mahlûktan hep kesiliptir alışımız verişimiz

— 121 —

Bir nice derttir ki düştü cana derman istemez
Arttırır günden güne derdine noksan istemez

Âşıka derdi anın besdir gerekmez dü cihân
Bülbülün maksudu güldür bağ u bustân istemez

Neylesün nitsün serâyı pâdişâhı isteyen
Hûriye kılmaz nazar cennât-ı rıdvân istemez

Kangı başta kim anın sevdası yoktur ko anı
Zağdır ol murdara gitsin sükkeristan istemez

Kangı canda kim anın aşkı odu yanar müdâm
Ta ebed cansızdır ol bîcân ki cânân istemez

Şol gönül ki aşkı nûr ile münevver olmadı
Kaldı nefsi zulmetinde âb-ı hayvân istemez

Derdin artır sen ey Eşrefoğlu Rûmî ârı ko
Derd ile rüsvây olan âlemde pinhân istemez

— 122 —

Bana sen can yetersin can gerekmez
Seni gerek seni kevneyn gerekmez

Senin fikrin ile doldum temâmet
Yeter derdin dahi derman gerekmez

Muradım sensin ey Dost senden özge
Sekiz uçmak ü hûr ü gılmân gerekmez

Yönü sana vü kıblem ma'budum sen
Iyân gördüm seni gümân gerekmez

Beni küllî yitürdüm seni buldum
Bu ben sensin ben öldüm ben gerekmez

«Enelhak» sırrını fâş eylerim fâş
Melâmet olurum pinhân gerekmez

Sana Dost aşkı Eşrefoğlu Rûmî
Yeter îmân dahî îmân gerekmez

— 123 —

Can verir âşık bu yolda kasd-ı cânân eylemez
Küfr ile kılmaz adâvet meyl-i îmân eylemez

Dünya ahret küfr ü îmân nisbeti yok âşıkın
Korhu dûzehden ümîdi hûr ü cinân eylemez

Yaz u kış u leyl ü nehâr cümle bahâr olur ana
Her çiçek gül yok diken azm-i gülistân eylemez

Mescidi büthâneden fark eylemez âşık olan
Kande olsa Dost iledir vasl-ı hicrân eylemez

Baktığı yerde görür Dost yüzünü bî levn ü renk
İllâ bu sırra melek mahrem ye insan eylemez

Bînişân olur nişânın kimse bilmez âşıkın
Niteliği hiç belirmez reng ü elvân eylemez

Şems olur zerre iken hem katreyken deryâ olur
Cûş eder taşra atar ol dürri pinhân eylemez

Tut dilin söyleme Eşrefoğlu Rûmî kıl sükût
Ârifin sözlerini çün fehm-i nâdân eylemez

— 124 —

Bu ben bîmâra yok timâr hergiz
Bu resme olmaya bîmâr hergiz

Ezeldendir bana bu derd ezelden
Velîkin kılmadım izhâr hergiz

Bu derdi sakladım candan dahî ben
Bunu bilmedi nefs-i gaddar hergiz

Cihân içinde derdimi demeğe
Aradım bulmadım bir yâr hergiz

Bu cân u bu gönül bîgânedir çün
Bulara açmadım esrâr hergiz

Ebed gününe iletem ben bu derdi
Çü mahrem olmadı deyyâr hergiz

Garibim âşıkım hasta vü mecrûh
Diyemez derdimi diller hergiz

Dünüm günüm inilti ile geçti
Ünümü duymadı ağyâr hergiz

Tütünüm tütmedi yandım kül oldum
Külümden kalmadı âsâr hergiz

Ne şirîn tatlu derddir işbu derd kim
Buna öykünmedi sükkâr hergiz

Sükût et Eşrefoğlu Rûmî tınma
Bu remzi anlamaz huşyâr hergiz

Bu derdden mest olup mestanelik kıl
Başından gitmesin humâr hergiz

— 125 —

Bu akl ü fikr ile ol cân bulunmaz
Nice yıl oldu sergerdân bulunmaz

Denizler içerim susuz geçerim
Beni kandurası ummân bulunmaz

Yitürdüm Yusuf'u Ken'an içinde
Yusuf bulundu Ken'an bulunmaz

Bu derde nice yanarsın ey derviş
Gerek göyün gerekse yan bulunmaz

Bu derde mübtelâ olmuş cihanda
Bu Rûmî gibi bir insan bulunmaz

DİVANDA BULUNAN MESNEVİ TARZI ŞİİRLER

— 1 —

Baş ko tevhîdi koma zinhâr
Can verip tevhîdden ayrılma ey yâr

Tevhîd olur zîrâ sermâyen senin
Can içindeki asıl mayan senin

Tevhîdi terk etme zinhâr ey azîz
Tevhîd için gönlünü eyle temîz

Her kimin kim tevhîdi yok cânı yok
Can mıdır ol cân kim anın îmânı yok

Tevhîd eden dildir ol yanılmayan
Tevhîd edendir tamuda kalmayan

Tevhîd eden dile Hak tanık ola
Tevhîd eden gözler uyanık ola

Tevhîd edeni oda yakmayalar
Boynuna zencirleri takmayalar

Tevhîd edenden kaçar şeytân-ı lâîn
Tevhîd eden mekr-i şeytandan emîn

Tevhîd ehlidir Hakk'a doğru giden
Tevhîdi koyandır ol eğri giden

Her amel kim kılasın tevhîd ile
Zerresiyle tamam yer ü gök dola

Tevḫîd olmazsa kamu olur zagal
Yer ü gök ehli kadar kılsan amel

Tevhîdi sen gaflet ile demegil
Gönül canı ile tevhîdi söylegil

Müminin tevhîdi kaç yerde gerek
Canda vü gönülde hem dilde gerek

Candan öte tevhîde vardır makâm
Hâs bilür anı velî bilmez avâm

Tevhîdini muhkem eyle canda sen
Dimegil tevhîdi ancak dilde sen

Muhkem olmak diler isen tevhîdin
Tevhîdi can u gönülde berk edin

Tevhîdi muhkemdir ol azad olur
Tevhîdi muhkemdir anda şâd olur

Tevhîdin muhkem ise buldun Hakk'ı
Tevhîdin yok ise sen oldun şakî

Şunların kim dili söyler tevhîdi
Canı bilmez nicedir tevhîd tadı

Ol behâyimden dahî azgundurur
Cîfe öğer sanki bir kuzgundurur

Olur ol hak dediği gâfil kişi
Zehî kim düşvâr olur anın işi

Vâriddir Kur'anda âyet bu söze
Hak Çalap «Belhüm edal» dedi size

Eşrefoğlu Rûmî'nin sen ey Ganî
Can içinde muhkem et tevhîdini

Dili zâkir, gönlü âşık, canı mest
Tevhîdin iderdi olmadın «elest»

Kamu yerde tevhîdini söylesin
Canı tevhîdinden ayrı olmasın

— 2 —

Ârifi gör değme sözü söylemez
Değme bin söze cevâbı bir dimez

Ger yürüye gerine ger uyuya
Her nefes hâşâ ki bîhûde vîre

Uykusundan uyanur Allah der
Her nefes kim vire yar Billah der

Gicelerin ekserîsin uyumaz
Gâhi tesbîh gâh namaz u gâh niyâz

Kimseyi ya medh ü ya zem eylemez
Ya bu yavuz ya bu iyü olsa dimez

Tınmayup tutar Hakk'ın fermânını
Hak yoluna teslîm eder cânını

Zâyi itmez bir demi bir saati
Zikr ü tesbîhdir dilinde âdeti

Çün dilin tuttu bular söylemedi
Âlem içre söylenür hem adları

Bunda işlerin bitirüp gittiler
Vardılar ol ulu Şâha yettiler

İşte nefs elinde biz kaldık zebûn
Canlarımıza bu nefs urdu düğün

Yâ İlâhî sen medet kılgıl bize
Sen sabırlık ver bizim dilimize

Eşrefoğlu Rûmî sen tut dilini
Hazrete arz eyle her dem halini

Her kula «kadiyyulhâcât» oldürür
«Âlim ül sırr ül hafiyyât» oldürür

— 3 —

Uzlet ehli doğru gider cennete
Uzlet ehli uğramaz hiç mihnete

Uzlet ehlinin riyâsız taati
Uzlet ehlinin Hakk'adır himmeti

Uzlet ehlidir Çalap sevdiği kul
Uzlet ehlidir 'ata verdiği kul

Uzlet ehli bilişir Allah ile
Uzlet ehli buluşur ol Şâh ile

Uzlet ehlidir sevip hem sevilen
Sen bu uzletten kaçarsın pes neden

Uzlet idüp oturan insân olur
Hergelede yürüyen hayvân olur

Kim halktan kesilir Hakk'a ulaşır
Hakk'ı koyandır ki halka dolaşır

Çık bu halktan Hakk'ı halvet istegil
Hakk'ı halvette bulursun belli bil

Dost'u bulan cümle halvet buldular
Her kimi kim Dost diler halvet diler

Eşrefoğlu Rûmî halktan yüz çevir
Ol ulu dergâha var yüz yere vur

Oldürür ol cümle derdlere devâ
Andan artuğu kamu nefs ü hevâ

— 4 —

Çok yiyenlerdir ibâdet etmeyen
Çok yiyendir doğru yola gitmeyen

Çok yiyendir bu işi başarmayan
Çok yiyendir Hak cemâlin görmeyen

Çok yiyendir nefs arzusun kovan
Çok yiyenlerdir bu dünyayı seven

Çok yiyenlerin teni olur ağır
Çok yiyenlerin kulakları sağır

Çok yiyenler gaflete dalmışdürür
Çok yiyenler dünyaya dalmışdürür

Çok yimekliktür kâfirler hasleti
Çok yiyenler göre yarın mihneti

Çok yiyenlerin gözü görmez yolu
Çok yiyenlerin zikir etmez dili

Çok yimeklik key ulu mihnetdürür
Az yimeklik bil büyük devletdürür

Az yimektir enbiyâlar hasleti
Az yiyenlerle Hakk'ın inâyeti

Az yiyenlerdir Hakk'a gönül veren
Az yiyendir Hak dîdârını gören

Az yimekten evliyâ olur kişi
Az yiyenlerin Hakdürür teşvîşi

Az yiyendir Cennete doğru giden
Az yiyendir dün ü gün ta'at iden

Az yiyenlerin olur nefsi halîm
Az yiyenlerin olur kalbi selîm

Az yiyenler söylese hikmetdürür
Az yiyenin baktığı ibretdürür

Az yiyenlerin Hak ile sohbeti
Az yiyenlerin âlîdir himmeti

Kim ki az yir az söyler az uyur
İyiliğe yavuzluğu devşürülür

Eşrefoğlu Rûmî çok yimeği ko
Az yimeği idegör kendine hû

— 5 —

Var kanaat ihtiyâr et sabr ile
Kim kanaat etse gizli genc bula

Sabr eden kullarını Allah sever
Sabr edenleri Çalap kendi öğer

Sabr edenlerdir muradına eren
Sabr edenlerdir behişte ön giren

Sabr edenler bulur ecr-i bîhisâb
Sabr edenlere ağu sükker çulab

Sabr edenler evliyâ oldu kamu
Uçmak oldu sabr edenlere tamu

Kim ki sabr ede belâsına Hakk'ın
«Rahmet ullahi aleyh» adın okun

Kim ki sabr ede günah işlemeye
Anı şeytan-ı lâin taşlamaya

Kim ki taat zahmetine sabr ede
Sorusuz dosdoğru uçmağa gide

Kim ki kakıduğu dem sabr eyleye
Hak anı rahmet hânıyla toylaya

Kim ki yoğa sabr ede varın vere
Şeksizin ol Hak dîdârını göre

Sabr ile malûm olur esrâr-ı Hak
Sabr ile bilindi her müşkil sebak

Sabr ile toprağı altun ettiler
Sabr ile gökteki kuşu tuttular

Sabr ile düşmana buldular zafer
Sabr ile derman her derde erer

Yâ İlâhî Eşrefoğlu Rûmî'ye
Sen sabırlık ver ki aşkına doya

Aşkına dağlar ü taşlar doymadı
İllâ sabırlar bu aşkı daymadı

— 6 —

Bu uyku rahatına olma mağrûr
Sakın kim itmesün Hak'dan seni dûr

Ömür sermâyesini yele verme
Bidaatını kamu seyle verme

Bu uyku bil ki şeytan tuzağıdır
Cemi' a'zanın ol uyku bağıdır

Uyuma gaflet ile her giceler
İşittin hiç uyumadı niceler

Eğerçi uykuya Hak dedi rahat
Velîkin demedi subha değin yat

Şular kim uyudu durmadı dünle
Tut anı öldü evi ana sinle

Bil andan yeğ öten kümeste bednûs
Çağırup Zikrullah ider o horos

Geçer uykuda bu dünler seherler
Uyanıp kılmadın derd ile ahlar

Bu uyku gaflet ile seni yıktı
Ki aklın nefsin elinden sınıktı

Nice gaflet nice uyku uyana
Zehî mağbunluk uykuya uyana

Ne yatursun ey Eşrefoğlu Rûmî
Göre âşıkları yatur uyur mu

— 7 —

İlâhî seyyidî settâr Mevlâ
Teveccüh dergâhına geldim Hüdâ'ya

Benim hâcât ile gönlüm doludur
Velî nidem bu nefs bedhûludur

Günah yükünü arkama uruben
Acz toprağına yüzüm sürüben

Tevâzu' birle el sana götürdüm
Tapuna yüz karasını getürdüm

Bilürem Pâdişâh-ı bîniyazsın
Sana yalvaranı mahrum komazsın

Verirsin kullarına istedüğin
Bilirsin her kulunun ne didüğin

Yer ü gök ehli hep senden umarlar
Kamusu Hazretine yalvarurlar

Benim dahi günâhım çok elim dar
Kapına geldim ey Settar ü Gaffâr

Getürürem şefi' ol Mustafa'yı
Nebi-i server-i kân ü vefâyı

Senin anınla dostluğun hakkıyçün
O dostlukla olan muştluk hakkıyçün

Dilerim Hazret'ine ere âhım
İşitip afvidesin hep günâhım

İnâyet gözüyle bir kez bakasın
Beni haşa kim odlara yakasın

Bu îmân hil'atin ahir nefeste
Çıkarıp kılmayasın beni hasta

Beni uryân u rüsvây itmeyesin
Götürüp beni oda atmayasın

Zebânîler eline vermeyesin
Kapından horluğula sürmeyesin

Şuna kim sen iman ihsân idesin
Anı andan girü nite alasın

Göçicek canımız işbu bedenden
Ayırmagıl bizi ey Hak îmândan

Bu Eşrefoğlu mücrim Rûmî miskin
Kapına geldi aç u yalın ilkin

Seni senden diler ol «Şeyenlillâh»
Ayırma anı dîdârından Allah

Ki sendendir sana ermeğe çâre
Senin derdinden oldu uş âvâre

F :

Visâlin lengeriyle doyur anı
Dîdârın şerbetiyle kandır anı

Ümîdi sen iki âlemde ancak
Bilir kim sensin ol ma'bud-ı mutlak

Duâmı kıl kabûl eyle beni şâd
Behakki Ahmed ü Mahmud ü Muhammed

RUBAİLER

— 1 —

Ki nadân eline düşmeye gevher
Sanur nâdân anı bir kuru mermer
Ya alur kem bahâya satar anı
Ya olur bıragakor kalur ebter

— 2 —

Gel imdi Hakk'a talibsen karındaş
Var evvel iste bir yahşı yoldaş
Anı mürşid edin pek tut elini
Seni menzile ilete kurtara baş

— 3 —

Kılavuzsuz bu yola varamazsın
Bu müşkül işi sen başaramazsın
Seni cem' etmeğe bir kimse gerek
Dağılmışsın seni devşiremezsin

— 4 —

Biz bu aşkı candan önden bulmuşuz
Âşıkı aşk u mâşûk bir bilmişiz
Medresesinde bu aşkın biz ezel
Okuyup her ilmi hâsıl kılmışız

— 5 —

Hak müderrisdi bize ol medresede
Yoğıdı müşkülümüz her nesnede
Bunda ol ilmi nite unudavuz
Ya nite aldaya bizi müfside

— 6 —

Her gelen bu âleme bir biri âbâd etmede
Sırrı zâhir olmadı gittikçe viran olmada
Geldiği yollar bilinmez gittiği râh âşikâr
Kendüzin gitmez sanur amma ki âlem gitmede

— 7 —

Bu yolda bekçiler var hiç uyumaz
Bu yoldan nâm ü nişân kimse bilmez
Bu yolda iz ü toz her giz belirmez
Gerü döndürür ol hiç kimse komaz

— 8 —

Nice bin enbiyâlar geldi geçti
Nice yüz evliyâ bunda seğirtti
Birisi kılavuzsuz varmadı yola
Bu yola bunları mürşid iletti

— 9 —

Muhammed kim Habib-i Hazret idi
Dükâli mahlûka ol devlet idi
Yer ü gök tamu uçmak gice gündüz
Bular olmaklığa sebeb ol idi

— 10 —

Bu yola ol delîl ile yürüdü
Delîl olan ana Cebrâil idi
Getürdi Cebrail çekti Burak'ı
Resûl Mîrac'a gitti ana bindi

— 11 —

Gerekmiş tâlibe elbette mürşid
Olur pes mürşide uyan muvahhid
Eğer mürşîde uymazsan ey tâlib
Olursun sen ya dehrî veya mülhid

— 12 —

Bu yola kim girer ise delilsiz
Anı şeytan kodu dinsiz imansız
Gerektir bil gerektir bir kılavuz
Varamazsın bu yola kılavuzsuz

— 13 —

Bu razı Eşrefoğlu Rûmî açma
Sınırı bekle zinhar öte geçme
Bu aşk deryâsının gevherlerini
Çıkarıp olur olmaz yere saçma

— 14 —

Bilir âşık niçin geldi cihâna
İnanır akl ile düşmez gümâna
Ne işe geldiyse anı bitirir
Yemez içmez uyumaz kana kana

— 15 —

Bu ten dükkânını var eyle yağma
Başından ta ki gide külli kavga
Kamu sevdaları hep ardına at
Gönlünü Dost ile ko şöyle tenhâ

— 16 —

Berây-i maslahat bir el ucuyla
Bakar isen dahi bir göz ucuyla
Zira senden bunu yine alırlar
Birine dahi verirler güç ile

— 17 —

Bu dünya kimseye mülk olmadı mülk
Sana denilmedi mi «Limen il mülk»
Buna benim diyen key bîedeptir
Pes evvel âhir oldu Mâlik el Mülk

— 18 —

Bu Eşrefoğlu Rûmî gördü âlem
Örümcek ağına benzer dahi kem
Buna rağbet gözüyle bakmadı hiç
Taleb kılmadı buna oldu ebsem

— 19 —

Ne denlü bunda nefsin şâd idesin
Yarın pişmân olup feryad idesin
Uralar makraa diyeler «üsküt»
O vakt ey nefsine uyan nidesin

— 20 —

Gelin insafa ey nefse uyanlar
Demidir kim uyana uyuyanlar
Döneler Hakk'a nefsi terk ideler
Bağışlanır bugün tevbe idenler

— 21 —

Tiz idin tevbeyi kon va'deyi siz
Ecel olayı yürür tutar ansız
Düşürür dâmına elbette bir gün
Bozulur işbu düzgünler gümansız

— 22 —

Bu dünya zevki nefsânîlerindir
Bu nefs için cehennem key derindir
Bu nefsin işreti zevki temamet
Cehennemde nedir kandır irindir

— 23 —

Murad-ı nefs için her iş kim ola
Ol iş murdar ü mühmel şöyle kala
Yarın Hak Hazret'ine kağrılacak
Seninle Hazret'e ol bile gele

— 24 —

Seni Hak red ide aybın ola fâş
San ol mühmel iş çün oldu yoldaş
Beze senden nebîler hep velîler
Üşe sana zebânîler ura taş

— 25 —

Gel uy bu aşka kim bu aşk bekâdur
Bu aşkın dâimâ meyli Hakk'adur
Dilersen kim göresin Hak cemâlin
Bu aşk gözgüsüne her dem bakadur

— 26 —

Bu yolda can ü baş hergiz anılmaz
Bu dünya âhiret sağışa gelmez
Velî bîcan olanın kadri artuk
Anınçündür ki âşık câna kalmaz

— 27 —

Nitekim sende senlik ola mevcûd
Kalasın senliğinde şöyle merdûd
Musa didi ki «Erni yâ ilâhi»
Musa'ya «Len terânî» didi Mâ'bûd

— 28 —

Çü Mûsâ kendüden mahv oldu gitti
Mûsâ'ya Hak tecellî andan itti
Anınçündür ki âşık varını hep
Getirdi tiz pazara yoğa satdı

— 29 —

Bu aşk yolunda yokluk oldu izzet
Bulunmadı yoğ olmayınca vuslat
Visâlin isteyü yoktan yoğa git
Zirâ yoklukta yoktur zerre illet

— 30 —

Bu yolda gerçek isen cane kalma
Cihan varlığını bir çöpe alma
Bu kımıltı bu cünbüş verme alma
Kamu bir düş gibi bu gitme gelme

— 31 —

Bu varlığın sana yavlak tuzakdır
Tuzaktan kaçmağa key er gerekdir
Gel imdi bendini merdâne kes kim
Tuzağa tutulan Dost'dan uzakdır

— 32 —

Zâhidin yolu dolamaçtır ırâk
Âbidin yolu teâbi ile firâk
Âşıkın yolu yakın hem doğrudur
Vasl-ı mâşûk âşıka olur durak

— 33 —

Ol ezel bâğında biz bir gül idik
Dost'a karşı söylenir gulgul idik
Bunda nitedek dura bu dilimiz
Çünkü anda şûrîde bülbül idik

— 34 —

Sözüm anladın ise ey karındaş
Bu sırrı keşf edip uş eyledim fâş
Eğer âşık isen al bu sözümden
Kamu sermayeyi var eyle taraş

— 35 —

Bu dünya maksudu ahret muradı
Bulardır aldayan biliş ü yâdı
Âşıklar yolu bu yoldan dahi dûr
Âşık Dost'a gider açıp kanadı

— 36 —

Budur yokluk ki sen senden geçesin
Fenâ suyunu sâkîden içesin
Temâmet varlığından el yuyasın
Seni bunda koyup Dost'a kaçasın

— 37 —

Bu düşe pes niçin aldana âkil
Gönül vermez buna illâki gafil
Bu gafil kişiler hayvan gibidir
Olur hayvan dahi hep ayşe mâil

— 38 —

Buna ey gözlü kişi anlayu bak
Buna gönül virenlerdürür ahmak
Bîhûde yerlere ömrü çürütme
Fenâdır bu fenâ gerçek muhakkak

— 39 —

Pes öyle olsa lâbüddür kılavuz
Kılavuz da gerek kim ola key uz
Bu sarp yolları asân ide sana
İnişi yokuşu göstere düpdüz

— 40 —

Gönül iklimini Dost'a bağışla
Gönülsüz gir yola sen dahi başla
Vücûdun oyna bu meydan içinde
Varılmaz bu yola can ile başla

— 41 —

Bu mekkâreye igen de yakışma
Tama' idüp buna berk berk yapışma
Bu ömre izze câha tekye urma
Bugün meydan benim deyu çapışma

— 42 —

Bu fettâna gönül gözüyle bakma
Benim deyu buna gönül bırakma
Bunun sihri tuzağına tutulup
Bunu yapıp varacak yeri yıkma

— 43 —

Cehennem korkusun uçmak ümidin
Âşık anmaz buların hiç birisin
Gözün yumdu çün evvel Dost yüzünden
Kamu kırdı geçirdi nefs çerisin

— 44 —

Adüv bil kim seni Hak'tan ayırsa
Zebâni'n bil hûr ü gılman olursa
Tama' kılma sekiz uçmağa zinhâr
Bezenüben sana karşu gelirse

— 45 —

İçmeğe aşkın şarabın şîr gerek
Basmağa bu nefsini delîr gerek
Konmaya şâhın koluna hiç külâh
Pes harîf olmağa mîre mîr gerek

— 46 —

Var ey zâhid var ki aşk yolun değil
Söyleyem sanma ki aşk dilin değil
Bunda ki şâhin gerek şahbâz ola
Yoksa karganın evi seklik değil

— 47 —

Sanmagıl bu aşkı sen kâğıttadır
Aşkı kâğıtta diyenler mürdedir
Aşkı yazmadı kalem ve ârây-ı fakîh
Aşk ezelde can ile perverdedir

— 48 —

Yoğ idi levh u kalem aşk var idi
Âşık u mâşuk u aşk bir yar idi
Aşk u âşık u mâşûk bir iken
Cebrail ol arada ağyâr idi

— 49 —

Aşk dilini yine âşıklar bilir
Ol ezel aşka ulaşıklar bilir
Aşk dilinden söylese aşk mestleri
Ol dili sanma ki ayıklar bilir

— 50 —

Biz ezelden aşkı tuta gelmişiz
Ta ebed Dost vaslın uta gelmişiz
Dost ile peymanı berk eylemişiz
Bunda aşk dürrini sata gelmişiz

— 51 —

İki âlemden ötedür aşk eli
Lâ mekân kaftan işler aşkın yolu
Her tasavvurdan münezzehtir bu aşk
Söylenür bî harf ü bî savt aşk dili

Aşkı isteme kitapta ey faki
Bu kitapta aşk yoktur Dost hakkı
Bulmayasın aşkı kıylu kal ile
Var gerek âlem yüzün yüz yıl oku

— 53 —

Bu aşkın gözgüsü yokluktur ey cân
Bu gözgüde görünür rûy-i Sultan
Bu gözgünün kılıfıdır dü âlem
Bu gözgüde ne küfr var ne îmân

— 54 —

Münezzehtir bu gözgü dü cihândan
Ferâgattir kamu assı ziyandan
Anınçün değmeler vasf idemezler
Nihândır aşk nihân ender nihândır

— 55 —

Âşık bir sözden anlar bin cevâbı
Çün açtı ma'ni yüzünden nikâbı
Bular aşk şerbetini içti kandı
Gâfil su sanuben kovar serâbı

— 56 —

Tâ gün yüzünü görelden ey şem' tırâz
Ne iş oruc ve ne vird ü tesbîh u namâz
Vaslında muharrem oldu ser cümle hicâz
Hicrinde namâzım oldu ser cümle mecâz

— 57 —

Murâdından öte yok sana menzîl
Murâdın maksûdundur Mâ'bud'un bil
Kamudan el çekip fâriğ gereksen
Murâddır key murâd olursa bir kıl

— 58 —

Seni Hak'tan cüdâ iden o bir kıl
O bir kıldan dahî sen key hazer kıl
Hicâbdır hicâb ender hicâbdır
Gerekse ol kılı boz kovla var dil

— 59 —

Bu halktır tâlibi yoldan ileden
Bu mahlûkdur kesilir Hakk'a giden
Neye meşgul isen oldur murâdın
Murâdındır seni her yana yiden

— 60 —

Eğer tâlib isen iş böyle gerek
Eğer kâzib isen ko çekme emek
Odur tâlib Hakk'ı isteye dün gün
Gerekmez halk ile almak u vermek

— 61 —

İlâhî tâlibi mürşîde dûş it
Anın mürşîd ile vaktini hoş it
İlâhî tâlibine derd bağışla
Pişir derdin od ile perverîş it

— 62 —

İlâhî tâlibine ver kanaat
Kanaat eyliye bula harâret
Cefâya sabr ide göre vefâyı
Kanaat sabr ile muhkem irâdet

— 63 —

Bu aşk yolunda seni târ ü mâr it
Bu mâristanda sen seni bîmâr it
Bitir bu aşk ile aklı temâmet
Yeter varlık sana aşk aşkı yâr it

— 64 —

Sûk u pazarı muvakkat idiğin çü bilegör
Yürü dağılmadan erbâb-ı ticaret idegör
Zâd-ı râh elinde nen var ise ver olma hasîs
Bu sahâvet yoludur durma sahâvet idegör

— 65 —

Üzüldü küllî sebebten nesebten
Rıza verdi kazaya her taraftan
Bu böyledir şu şöyle olsa dimez
Ve ger kahr u ve ger lûtf olsa Hak'tan

— 66 —

Kimin zâtında kim gevheri vardır
Murad maksûdundur bir sözden anlar
Bu sözü Eşrefoğlu Rûmî söyler
Hakk'ın tâliblerini tenbîh eyler

— 67 —

Cehennem esfeli ola sana yurt
Ne deyvere o vakt işbu savul yort
Karıncadan zaîf olasın anda
Zîra bunda işitmedindi öğüt

EŞREFOĞLU RÛMÎ'NİN DİVANINDA BULUNMAYAN DİĞER ŞİİR, KITA VE BEYİTLERİ

ŞİİRLER
VE
ŞİİR PARÇALARI

— 1 —

Bu dünya bir ejderhâdır bilesin
Bu ejderhayı sen niçin seversin

Bu dünya ağulu bir yılandır
Cefâsı çok, safası hep yalandır

Bunun ağusunu şeker sanırlar
Anın içün buna hep aldanırlar

Kime kim parmağıyla ağu verdi
Ana sonra tasıyla ağu verdi

Kimin kim yüzüne şu'le bıraktı
Anı sihrile sonra oda yaktı

Kime kim bir saat yoldaşlık etti
Anı gör kim sonra bir nice yuttu

Buna gönül verenler oldu mahzûl
Bunu terk eyleyenler oldu makbûl

Buna hem çün demişti Fahr-i Âlem
Buna niçün aldana âkil âdem

Bu dünyâ cîfedir çirkin kokulu
Hezârân mekrûhiyle içi dolu

Bunun kokusunu burnun duyaydı
Damağında dimâğın söküleydi

Lâkin mezkûm olduğundan duymazsın
Anın içün dünyaya sen doymazsın

Getir at dünyayı dünya itine
Ne aldandın bunun sen lezzetine

Mâdem ki derdin var, dermânın iste
Ki dünya sevgisi canın kıldı hasta

Eğer hasta değil ise bu cânın
İşiteydi bu sözleri kulağın

— 2 —

Çü gitti yârın yoldaşın, bil gidersin sen dahî
Anı kim terketti bular, terk edersin sen dahî

Bu çarh elinde nicesi ağular tattılar bular
Kaçan ki peymânen şek yok tadarsın sen dahi

Sermâyeyi verme yele, bir fâide getir ele
Bir göç ki var Azrâil'e, bir gün edersin sen dahi

Eyâ gafil eyâ miskin, uyan gafletten bak uyan
Yağmaya vardı can u ten, nefsini güdersin sen dahi

Bâtıl yola günden güne cüst oldun sen dahi
Ayağını Hak yoluna süst edersin sen dahi

Dünya benimdir diyeni, gözünle gördün sen anı
Ne etti ettirdiğini verip ne edersin sen dahi

Eşref, dürüş getir şeref, yeter ömrün geçer telef
Yoksa bir gün hur-ı harf nâgâh görürsün sen dahi

— 3 —

Ey lezzet alan iyş-i cihandan hazer et kim
Nûşundan anın nîşi ve zevkinde belâsı

Devlet evi divârına yaslanmayıp gör kim
Muhkem değil ey şâh bu bünyâdın esâsı

Bu kubbeye kim girdi kim çıkmadı kabadan
Bu suffaya kim geldi kim gitmedi safâsı

Uryân şol emîr oldu kim atlastan eder fahr
Sultân şol gedâdır kim libâs etti palası

— 4 —

Şeker yer isen şehrini Mısır eyle temâmet
Lâle hevesin varsa bedehşân eteğin tut

Ger îns ü melek dîv ü peri sana kul olsun
Sen senliği terk eyle Süleymân eteğin tut

Tut bağbân yolunu bağdan sapıtınca
Bağlarda müsellem yürü, bağbân eteğin tut

— 5 —

Bir âşıkı sözünden
Gitmez nemi gözünden
Gözü yaşı yüzünden
Seylân olur hemîşe

Aşk erinin nişânı
Bilmek dilersen anı
Ana bu mülk-i fânî
Zindân olur hemîşe

— 6 —

Sen anı isterim sanırsın ey dûn
O seni istese otur dün ü gün

O sana gel dese yol geniş olur
Uçarsın kuş gibi ırak az olur

Sana kim gel demedi istemedi
Muradı bulmadı hem nâmurâdî

KITALAR

— 1 —

Dediğim iş bu beşârettir sana
Kim risâlet tâcın giydin başına
Gördüğün nâmus-u ekber Cebrail
Kim kamu peygambere oldu delîl

— 2 —

Gelin zikredelim ol Zülcelâli
Ki gönülden süren oldur melâli
Velî zikrin harâmından sakın kim
Safâ vere anın sana helâli

— 3 —

Yer gök benim seyrangâhım, dembedem seyrân eyleyem
Yüzbin Süleyman gibisin, seyrimde hayrân eyleyem
Gâh arş üzre uram kadem, ğâh lâmekânda dembedem
Yerden göğe şarktan garba bir demde cevlân eyleyem

— 4 —

Ger dûr etsen beni sen ey perverî sıfat
Sanma kim bu tenîm rûh ile bula hayât
Aşkla diri bil beni ruhla değil
Zîra ruhları göreli şâh oldu mât

— 5 —

Müddeî sorma ki sana yoktur rü'yetten haber
Bîhaber olanlara haber denilse eder bir zarâr
Görmek dilersen ol Sultan'ın cemâl-i şem'ini
Var enâniyyet vebâlini gözünden sil gider

— 6 —

Niceleri «benim» dedi ve gitti
Birisi kılmadı sözünü isbat
Toprak içinde zerre zerre yatar
Muntazır ne vakit ola arasât

— 7 —

Ger yürek yansa etse bir kerre âh
Nice başlardan gider altın külâh
Bir nice sultanları tahtından yıka
Taht u tahtalarını oda yaka

BEYİTLER

— 1 —

Dost'a gidenin yolu gönüller içinden gider
Sen hemen hulk idegör, giregör gönüllere

— 2 —

Sumt eyle ağzını bağla, göresin Hakk'ı ayân
Göz bağı bu cihân halkının ağzıdır hemân

— 3 —

Ey mürâî ko riyâyı sıdk ile ihlâsa gel
Kır riyâ leşkerlerini ihlâs kılıcın ele al

— 4 —

Ey Hüdâ rahmettiğin hergiz melâmet görmedi
Kakıyıp hışm ettiğin âlemde rahat bulmadı

— 5 —
Cân u gönülden gerektir Hâlık'ı zikreylemek
Yoksa Allah demeklik sakız olur her dile

— 6 —

Şular kendilerin sultan sanırlar
Ölüp toprak olunca utanırlar

— 7 —

Seni Hak'tan ırak eden zebânî tut yahut gılmân
Geri koyan adüvdür eğer küfr ü eğer îman

— 8 —

Rabbini bilmek nefsini bilmeye mevkûftur
Bu tılsım-ı genc-i mahfî âşıka mârûftur

— 9 —

Kimya istersen gel sohbeti dervişlerin
Saltanat mayasıdır bil himmeti dervişlerin

— 10 —

Âlim midir ol ilmine lâyık ameli yok
Câhil midir ol aşka satar iki cihânı

— 11 —

Câhil ermez bu hikmete, câhili koyma sohbete
Yiye de muşlaya yata, ahır dolu saman gerek

SÖZLÜK

— A —

Âb	:	Su
Aba	:	Dervişlerin giydikleri kaba yünden yapılmış, basit bir cübbe.
Âbâd	:	İmâr edilmiş, mâmûr.
Âb-ı hayvan	:	Âb-ı Hayat da denilen ve içenin ölmeyeceğine inanılan hayat suyu. Bu suyu Hızır Aleyhisselâm'ın içtiğine inanılır.
Aceblemek	:	Şaşırmak, yadırgamak, acâib bulmak.
Adem	:	Yokluk.
Âdem	:	İlk insan olan Hz. Âdem. İnsan, insanoğlu.
Adüv	:	Düşman.
Ağmak	:	Yükselmek.
Ağu, avu	:	Zehir.
Ahd, ahid	:	Mukavele yapma, anlaşma.
Ahi	:	Kardeş.
Âl	:	Hile.
Aldamak	:	Aldatmak.
Aldangaç	:	Aldatıcı şey.
Aldanmagıl	:	Aldanma.
Alıgörmek	:	Almak.
Aled devam	:	Dâima, devamlı olarak, sürekli.

Âlimüssırru Vel hafiyyât	:	Allah'ın sıfatlarından olup, gizli olan sırları bilen anlamındadır.
Âm	:	Avam, halk.
Anı, anın	:	Onu, onun.
Arınmak	:	Temizlenmek.
Âriyet	:	İğreti.
Arkun arkun	:	Ard arda, arka arkaya.
Artuk	:	Çok, ziyâde, fazla.
Âsan	:	Kolay.
Assı	:	Kâr, fayda. Assı ziyan: Kâr-zarar.
Âsitan	:	Eşik.
Aşk	:	Kuvvetli sevgi. Tasavvufta Allah'a karşı duyulan aşırı muhabbet.
Ayıtmak	:	Söylemek.
Ayruk	:	Başkası.
Ayyâr	:	Hilekâr.
Azduğumlayın	:	Azdığım gibi.
Azuk, azık	:	Yiyecek, rızık.

— B —

Bâb	:	Kapı, bölüm.
Bâd	:	Rüzgâr.
Bâde	:	Şarap. Tasavvufta Allah'ın âşık kullarına sunduğu feyz.
Bağırbaşı	:	Göğüs.
Bahr	:	Deniz.
Basîret	:	Varlıkların ve olayların sırlarını keşfetmeğe yarayan sevgi. İleri görüş. Tedbirlilik.
Baş	:	Yara.
Bay	:	Zengin. Bay u geda : Zengin, fakir.

Baz	:	Doğan kuşu. Tasavvufta mürşid anlamına.
Bedhûlü, bedhuylu	:	Kötü huylu.
Bednus	:	Horoz.
Behişt, bihişt	:	Cennet.
Belhüm edâll	:	«Sapıklıkta belki hayvandan daha aşağıdırlar» anlamına Kuranı Kerîm'den bir âyet.
Benân	:	Parmak.
Bencileyin	:	Benim gibi.
Berî olmak	:	Kurtulmuş olmak.
Berk	:	Sağlam, berketmek : Sağlamlaştırmak.
Berr	:	Kara. Bahr ü berr : Deniz ve kara.
Bes	:	Yeter, kâfi.
Bezek	:	Süs.
Bezm	:	Meclis. Tasavvufta dervişlerin mânevî toplantısı.
Bî basar	:	Âma, görmeyen. Tasavvufta olayların gerçeğini sezemeyen, basiretsiz.
Bidaat	:	Bilgi, sermaye.
Bîdâd	:	Zulûm.
Bîhemta	:	Benzersiz, eşsiz, emsâlsiz.
Bîhûd	:	Kendinden geçmiş, bayılmış.
Bi izni kum	:	«İznimle kalk» anlamına.
Bi külli	:	Büsbütün.
Bile	:	İle, beraber
Biliş	:	Tanıdık, bildik, ahbab.
Bîmâr	:	Hasta.
Binit	:	Binilecek şey, at.
Birle	:	İle.
Buhl	:	Cimrilik, hasislik.
Bular	:	Bunlar.
Burak	:	Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.V.) in Miraç gecesi üstüne binip göğe çıktığı

		ve ata benzediği söylenen bir binek.
Burka'	:	Yüz örtüsü. Tasavvufta Al-lah'ı görmeğe mani olan şey-ler.
Bühtan	:	İftira.
Bünyâd	:	Temel, esas.
Büt	:	Put. Güzel. Sevgili.

— C —

Câ, câh	:	Yer, mansıb.
Câm	:	Kadeh. İlâhî aşkın zuhur etti-ği yer veya şey.
Câme	:	Elbise.
Cem etmek	:	Toplamak.
Cenân	:	Kalb, yürek.
Cevher	:	Mücevher, kıymetli taş. İn-sanın yaratılışında olan yük-sek değer.
Cid	:	Ciddiyet.
Cîfe	:	Leş.
Cisr	:	Köprü.
Cür'a	:	Yudum.

— Ç —

Çah	:	Kuyu.
Çalab	:	Allah.
Çapışmak	:	Yağma etmek.
Çerağ	:	Meşâle.
Çevgân	:	Cirit oyununda kullanılan so-pa.

Çü, çün	:	Çünkü.
Çûn u çira	:	Nasıl ve niçin.

— D —

Dâd	:	Zulüm.
Dağ	:	Yara.
Dâm	:	Tuzak.
Dâr	:	Yer, yurt, ev.
Dârüsselâm	:	Selâmet evi. Aynı zamanda sekiz cennetten biridir.
Dâvî	:	Dâvâ. Mesele.
Debîr	:	Kalem.
Değin	:	Kadar.
Değşirmek	:	Değiştirmek.
Dehân	:	Ağız.
Delâlet	:	Yol göstericilik, kılavuzluk, aracılık.
Den, denlu	:	Derece, mertebe.
Depreşmek	:	Kımıldamak.
Derîçe	:	Pencere.
Dermek	:	Toplamak.
Derya	:	Deniz.
Derd-i ser	:	Baş derdi.
Devşirmek	:	Toplamak.
Deyr	:	Kilise.
Deyyâr	:	Ev sahibi, kimse, kilise sahibi.
Dîdar	:	Sevgilinin yüzü.
Dilki	:	Tilki.
Dilârâ	:	Sevgili.
Dimek	:	Demek, söylemek.
Diriğ	:	Uzak. Bir işten uzak durma. Yazık.
Dîv	:	Dev.
Don, ton	:	Elbise.
Dost biyâyi	:	«Ey dost gel» anlamına.

Durmak, turmak	:	Ayağa kalkmak.
Dûr	:	Uzak.
Dûzeh	:	Cehennem.
Dü	:	İki, dü cihân : İki cihân, dünya ve âhiret.
Dükeli, dükâli	:	Hepsi.
Dükeliden	:	Hepsinden.
Dün ü gün	:	Gece ve gündüz.
Dür	:	İnci.
Dürr-i yetîm	:	Sedefinden ayrılmış büyük inci.
dürür	:	«-dir» eki.
Düş	:	Rüya.
Düşvâr	:	Güç, zor.

— E —

Ebter	:	Sülâlesi mahvolan, soyu kesilen. Yaramaz kimse.
Elest	:	Ruhlar yaratıldığı zaman Allah onlara: «Elestü bi Rabbiküm» (Ben Rabbınız değil miyim?) dedi. Ruhlar da «Belâ» (Evet) dediler. «Elest» kelimesi ile Allah'ın ruhlara soru sorduğu zaman kastedilmektedir.
El fakrü fahrî	:	Peygamberimizin bir hadisi olup şu anlamdadır: «Fakirlik benim öğündüğüm şeydir».
Elfâz	:	Sözler.
Elyâk	:	Daha lâyık.
El yumak	:	El yıkamak. Günahlardan vazgeçmek.
Em	:	İlâç.

Emmâre : İnsanı günaha zorlayan nefsin en aşağı derecesi. Nefs-i Emmâre.

Enaniyyet : Benlik.

Enel Hak : Büyük mutasavvıf Hallac-ı Mansur'un sözü olup «Ben Hakkım» mânâsına gelir. Bu söz üzerine Hallac-ı Mansur, Allahlık iddia etti diye idam edilmiştir.

Enfık : «Nafaka ver, besle» anlamına.

Erzân : Lâyık, uygun, münâsib.

Erni : Hz. Musa Tûr Dağı'na çıktığı zaman Allah'a: «Rabbi Erni» (Allahım bana görün) dedi. Erni : Görün.

Esrük : Sarhoş.

Eyitmek : Söylemek, eyit : söyle.

Eylük : İyilik.

Erbaîn : 40 gün devâm eden ve bir hücrede geçirilen ibâdet ve taat devresi.

— F —

Fahr : Öğünme.

Fâş : Ortaya çıkmış.

Fehm : Anlayış.

Fenâ : Fânîlik, yok olma.

Fenâ fillâh : Bir tasavvuf deyimidir. Kendi varlığından sıyrılıp Allah ın varlığında erime, yok olmak demektir.

Fettâh ul kulûb : Kalpleri açan. Allah.

Firdevs : Cennet.

Firâk	:	Ayrılık.
Ferişte, ferişteh	:	Melek.

— G —

Gaffâr üz zünûb	:	Günahları affeden. Allah.
Gavvâs	:	Dalgıç.
Gavs ül Âzam	:	Mânevî rütbelerin en yükseklerinden. Abdülkâdir Geylâni bu rütbeye çıkmıştır.
Garrâ	:	Parlak, güzel.
Gâret	:	Yağmalama.
Gayyûr	:	Gayretli.
Gedâ	:	Dilenci, fakir.
Geliser	:	Gelecek.
Genc	:	Hazine, genc-i mahfî : gizli hazine.
Gendüzüne, kendüzine	:	Kendisine.
Gerges, kerkes	:	Akbaba kuşu.
Gevher	:	Cevher.
Giriftar	:	Derde uğramış.
Girü	:	Geri.
Görmeyiser	:	Görmeyecek.
Görklü	:	Güzel.
Göymek	:	Yakmak.
Göyünmek	:	İçin için yanmak.
Gözgü	:	Ayna.
Gulgul	:	Gulgule, gürültü.
Gûş	:	Kulak.
Gurab	:	Karga.
Gücâ	:	Bulgur.
Güman	:	Şüphe.
Günc, künc	:	Köşe.
Güzîn	:	Seçilmiş.

— H —

Habib	:	Sevgili. Peygamberimizin sıfatlarındandır.
Habîr	:	Haberli.
Hacer	:	Taş.
Hakk	:	Allah.
Hâk	:	Toprak.
Halvet	:	Yalnızlık, tenhâlık.
Hâmân	:	Hz. Musa zamanında yaşayan Firavun'un vezîri.
Hân	:	Sofra.
Hârîr	:	İpek.
Hâristan	:	Dikenlik yer.
Hârût ve Mârût	:	Dünyaya indirilen ve dünyada kötülük yaptıkları için Bâbil'de cezâ olarak bir kuyuda ayaklarından asılan ve başları aşağıda olan, insanlara büyücülük öğreten iki âsî melek. Bunlar kıyâmete kadar bu şekilde azab göreceklerdir.
Hâssül âm	:	Yüksek tabaka ve aşağı tabaka halk. Tasavvufta Allah'ın sevgili kulları, yani Hak âşıkları ile ilâhî aşktan habersiz kimseler.
Hâssül hâs	:	Hasların hası. Allah katında en üstün tabaka insan.
Hatar	:	Tehlike.
Havf	:	Korku.
Hay	:	Diri.
Hayme	:	Çadır.
Hayrül Beşer	:	Hz. Peygamberin bir sıfatı olup insanların en hayırlısı anlamına gelmektedir.

Hemîn	:	Böylece.
Hemîşe	:	Dâimâ.
Hergiz	:	Hiçbir zaman, aslâ.
Heşt behişt	:	Sekiz cennet.
Hevâ	:	Geçici dünya arzuları.
Hezârân	:	Binlerce.
Hilât	:	Elbise.
Hızr	:	Âb-ı hayatı bularak içtiği için ölmediğine inanılan ve darda kalanlara yardım eden Hızır Aleyhisselâm.
Hû	:	Huy.
Hûb	:	Sevgili.
Humâr	:	Sarhoşluktan sonra başın sersemlemesi.
Hûr u kusûr	:	Cennetteki hûri kızları ve cennet köşkleri.
Huşyar	:	Aklı başında, ayık.

— I —

Is	:	Sahib.
Issı	:	Sahibi.

— İ —

İbrâhim Edhem	:	Horasan Sultanı olan ve ilâhî aşk uğruna tacını tahtını bırakıp derviş olan zât.
İl	:	Memleket, yabancı.
İletmek	:	Götürmek.
İlter	:	İletir, götürür.
İlm-i ledün	:	Allah'ın zâtına mahsus olan ilim.

İns	:	İnsan.
İns ü can	:	İnsan ve cin.
İrcii	:	«Bana dönünüz» anlamına olup Allah'ın kullarına hitabıdır. Kur'andan alınma bir âyet.
Îsâr	:	İkram, bahşetme, cömertlikle verme.
İşbu	:	İşte bu.
İşâre	:	İşaret.
İvmek	:	Acele etmek.
İve ive	:	Çabuk çabuk.
İyân	:	Belli, açık, görünen.
İyd	:	Bayram.

— K —

Kabe kavseyn	:	Miraçta Peygamberimizin Allah'a olan yakınlığını anlatan Âyet-i Kerîme ki, iki kaşın birbirine olan yakınlığı kadar demektir.
Kaçan	:	O zaman.
Kadiyyul hâcât	:	Hacetlere hükmeden, yani Allah demektir.
Kaf	:	Burada dağ anlamına kullanılmışsa da aslında bir dağın ismidir. Kaf dağı.
Kâfile sâlâr	:	Kervan reisi.
Kağrılmak	:	Çağrılmak.
Kakımak	:	Kızmak, hiddetlenmek.
Kalaba	:	Kalabalık.
Kalmaş, kolmaş	:	Akla uymayan saçma söz.
Kâlû belâ	:	Ruhların Allah'a «Belâ» (Evet) demeleri. «Evet, dediler» anlamına. (Elest kelimesine bakınız).

Kâm	:	Murad, istek.
Kamu	:	Hepsi.
Kân	:	Kaynak, maden ocağı.
Kân-ı vefa	:	Vefâ kaynağı, vefâ madeni.
Kanı	:	Hani, nerede.
Kanda, kande	:	Nerede.
Kârban	:	Kervan.
Kati	:	Çok.
Katında	:	Yanında, huzurunda.
Kavşurmak	:	Kavuşturmak.
Kays, Kaysa	:	Leylâ ve Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı Mecnûn'un asıl adı olan Kays.
Kayıkmak	:	Aldırış etmek.
Kayurmak	:	Ehemmiyet vermek, aldırış etmek.
Kef	:	Avuç.
Kem	:	Aşağı, âdi.
Kemter	:	Aşağı, âdi.
Kendü	:	Kendi.
Kendüzi	:	Kendisi.
Kerkes	:	Akbaba.
Kevneyn	:	İki cihan. Dünya ve âhiret
Key	:	Pek, çok.
Kez	:	Defâ.
Kıyl u kâl	:	Dedikodu. Boş sözler.
Kıfl	:	Kilit.
Kimesne	:	Kimse.
Koğan	:	Takib eden.
Kogıl	:	Koy, bırak.
Koyuben	:	Koyup, bırakıp.
Kûh	:	Dağ.
Kulûb	:	Kalbler.
Kusûr	:	Köşkler, kasırlar.
Kutb	:	Her devirde bulunan ve mânevî bakımdan dünyayı idare etmeye memur olan Allah indinde derecesi çok yüksek zât.

Külünk	:	Sivri kazma.
Kürsi	:	Arş-ı Alâ'da bulunan bir mekân.

— L —

Lâbüd	:	Lüzumlu, gerekli.
Lâ havfün aleyhim	:	«Onlar için korku yoktur» anlamına gelen Kuranı Kerim'den bir âyet.
Lâ mekân	:	Mekânsız. Mekândan münezzeh olan Allah.
Levh u kalem	:	Allah'ın ezelî iradesinde yazılı olan şeyler.
Len terâni	:	Hz. Musa Tûr Dağında Allah'a: «Rabbi Erni», yani «Allahım bana görün» dedi. Allah, Hz. Musa'nın bu sözüne «Len terâni», yani «Beni göremezsin» şeklinde cevab verdi.
Levn	:	Renk.
Leyin	:	Gibi. Musaleyin : Musa gibi.
Leyl	:	Gece.

— M —

Mağbunluk	:	Aldanma.
Mahbûb	:	Sevgili. Tasavvufta Allah anlamına.
Mânî	:	Mânâ âlemi. Mâneviyat.
Mansûr	:	Büyük mutasavvıf Hallac-ı Mansur. Bir ilâhî cezbe anın-

		da «Enel Hak», yani «Ben Hakk'ım» dediği için idam edilmişti. Onun «Enel Hak» sözü ile kasteddiği mâna aslında şudur: «Allah'ın varlığında eridim, yok oldum. Her an Allah'la beraberim.»
Marifet	:	Tasavvuf'un; şeriat, tarikat, marifet ve hakikat denen dört derecesinden üçüncüsü. İrfan.
Mâsivâ	:	Allah'tan başak olan şeyler.
Mâşuk	:	Sevgili. Tasavvufta Allah.
Mecnûn-ı Kaysa	:	Kays, Kaysa'ya bakınız.
Mekr	:	Hile.
Melâmet	:	Ayıplanmak. Kendi iradesi ile halka rezil, rüsva görünmeye çalışmak.
Mermûz	:	Remizli. İşaretli.
Mest	:	Sarhoş. Tasavvufta İlâhî Aşka dalarak kendinden geçme hali.
Mevc	:	Dalga.
Mezellet	:	Zillet, horluk, hakirlik.
Mişe	:	Meşe ağacı. Meşe ormanı.
Mıkraa	:	Kırbaç.
Mûr	:	Karınca.
Mûsî	:	Peygamber Hz. Mûsa.
Muştulamak	:	Müjdelemek.
Muvahhid	:	Bir olan Allah'ı zikr eden.
Müdâm	:	Daima.
Müddei	:	İddiacı.
Mülhid	:	Dininden dönen.
Münkir	:	İnkâr eden.
Münker Nekir	:	Kabirdeki soru melâikeleri.
Mürid	:	Şeyhe bağlanan derviş.
Mürşid	:	Doğru yol gösterici. Şeyh.

Mürg	:	Kuş.
Müheyyâ	:	Tertip edilmiş, düzenlenmiş.

— N —

Nâr	:	Ateş.
Nâtüvân	:	Kuvvetsiz, zayıf.
Nehâr	:	Gündüz. Leyl ü nehâr : Gece ve gündüz.
Nefîr	:	Kervanlarda kullanılan öküz boynuzu veya bir kabuklu deniz hayvanından yapılan hareket borusu.
Nemîn	:	Islak, nemli.
Nenk, Neng	:	Ar, nâmus.
Netmek, nitmek	:	Ne etmek, ne yapmak.
Nice	:	Nasıl.
Niş	:	Böcek iğnesi. Zehir.
Nite	:	Nasıl.
Nite ki	:	Nasıl ki.
Noliser	:	Ne olur.
Nihan ender nihan	:	Gizlinin içinde gizli.
Nûş	:	İçilecek şey.
Nûş etmek	:	İçmek.
Nuût, naat	:	Peygamberimiz için söylenen şiirler.

— O —

Od	:	Ateş.
Olar	:	Onlar.
Olıgör	:	Ol.
Olıser	:	Olur.

Olmadın	:	Olmadan, yapılmadan, yaratılmadan.
Onmak	:	İyileşmek.

— Ö —

Ögeş, öküş	:	Çok.
Öndin	:	Önce, önceden, önden.
Özge	:	Başka.
Öykünmek	:	Benzemek.

— P —

Palas	:	Paçavra.
Pasbân	:	Bekçi.
Per	:	Kanad.
Pertev	:	Işık, parıltı.
Pervâz etmek	:	Uçmak.
Perveriş	:	Besleyip büyütmek, terbiye etmek.
Pes	:	Öyle ise, sonra.
Pend	:	Nasihat.
Pinhân	:	Gizli, saklı.
Pîşe	:	Sanat, iş güç.
Pîş ü pes	:	Ön ve arka.
Pür	:	Dolu.

— R —

Rab	:	Allah.
Râh	:	Yol.
Rahîm	:	Allah. Allah'ın acıyıcı sıfatı.

Rahman	: Allah. Allah'ın acıyıcı sıfatı.
Rahmet ullahi Aleyh	: Allah rahmet eylesin.
Renc	: Sıkıntı, hastalık, ağrı.
Riyaz	: Bahçeler.
Rûşen	: Aydın, açık, belli.
Rûzgâr	: Zaman.
Rü'yet	: Görme.

— S —

Saçu saçmak	: Düğünde gelinin başına para saçmak.
Sâdık	: Sözüne güvenilen, gerçekten bağlı.
Sad hezâr	: Yüz bin.
Safâ kılmak	: Temizlemek.
Sâfî	: Temiz.
Sabak	: Ders.
Sağış	: Sayma, hesaplama.
Sahv	: Ayıldıktan sonra şuurun yerine gelmesi, kendine gelmek.
Sak	: Gizli, emin.
Sâl	: Sene, yıl.
Sâlar	: Reis, baş.
Sâlik	: Tasavvuf yoluna girmiş olan ve bu yolda yürüyen.
San'an	: Feridüddin Attar'ın «Mantıkut Tayr» adlı eserinde geçen Şeyh San'an. Önce çok bilgili ve takvâ sahibi bir zât olan Şeyh San'an gördüğü bir rüya üzerine Diyar-ı Rûma gider. Orada bir hıristiyan kızına âşık olur. Onun uğruna domuz çobanlığı yapar. Şeyhliği ve takvâyı bırakır. Daha sonra tekrar

		doğru yola girer. Hıristiyan kızı da müslüman olur. Bu zâta Abdürrezzak da denilmektedir.
Sanu	:	Sanmak, şüphe etmek.
Sanu sane	:	Öyle zannederek, kanaat getirerek.
Sâmir-i gâvi	:	Besili öküz.
Sapaş	:	Aferin.
Sayd	:	Av.
Savul yort	:	Çekil, uzaklaş.
Sayru, sayrı	:	Hasta.
Sâye	:	Gölge..
Sayvan	:	Gölgelik.
Sebak	:	Ders.
Seb'a-i seyyâre	:	Yedi yıldız. Yedi gezeğen.
Sebel, sebal	:	Göze perde inmesi.
Sekban	:	Av köpeklerinin bakıcısı.
Sekr	:	Sarhoşluk hali.
Sema'	:	Mevlevî raksı.
Seng, senk	:	Taş.
Serd	:	Soğuk.
Settar ül uyûb	:	Ayıpları örten. Allah.
Seyr'il Allah	:	Allah'a doğru seyr. Allah'a doğru yakınlaşma.
Sınık	:	Kırık.
Sırât	:	Cehennemin üstünde kurulan kıldan ince, kılıçtan keskin köprü.
Sikkin	:	Bıçak.
Sin	:	Mezar.
Sivâ	:	Başka, gayrı.
Sovarmak, suvarmak	:	Sulamak, su vermek.
Subh	:	Sabah.
Sûd	:	Fayda.
Sûk	:	Çarşı, pazar.
Sûr-ı İsrâfil	:	Dört büyük melekten (Cebrâil, Azrâil, Mikâil, İsrâfil)

biri olan Hz. İsrafil'in borusu. Kıyamet, O'nun borusunu öttürmesiyle kopacak.

Sükker : Şeker.
Sünük : Kemik.
Süstlük : Gevşeklik.
Sülûk : Tasavvuf yoluna girme.

— Ş —

Şad olmak : Neşe ve sevinç hali dolayısıyla memnuniyet içinde bulunmak.
Şah-ı kevneyn : İki cihanın (dünya ve âhiret) şahı olan. Yani Hazreti Peygamber.
Şâkir : Şükreden.
Şar : Şehir.
Şefî' : Şefaat eden.
Şehd : Bal.
Şek : Şüphe.
Şekkeristan : Şeker kamışlığı.
Şem' : Mum.
Şems : Güneş.
Şerha : Bıçak yarası.
Şey'en lillâh : «Allah rızası için bir şey» anlamına gelen dilenci sözü.
Şeriat : Allah'ın emirlerinin bütünü. İlâhî kanunlar.
Şeyda : Sevgiden dolayı aklını kaybetmiş, deli, dîvâne olmuş.
Şeyh : İhtiyar kimse. Tasavvufta tekkede bulunan başkan.
Şeytan-ı lâîn : Lânet edilen şeytan.
Şîr : Aslan.
Şikâr : Av.

Şol	:	Şu.
Şolup	:	Şu.
Şular	:	Şunlar.
Şûride	:	Perişan.
Şûm	:	Uğursuz.
Şumâr	:	Sayı.
Şûr eylemek	:	Coşmak.

— T —

Taallûk	:	İlgi, ilgilenmek, bağlanmak.
Taat	:	İbâdet.
Tâbân	:	Işık saçan. Meh-i tâban : Parlak ay.
Tabl	:	Büyük davul.
Tahtesserâ	:	Yerin altı.
Tâ ebed	:	Ebediyyete kadar.
Takvâ	:	Allah'dan korkarak O'nun emirlerine riâyet etme.
Tâlib	:	Allah'ı arayan, Hak dostluğunu isteyen kimse.
Tamu	:	Cehennem.
Tan	:	Şaşma, şaşkınlık.
Tana kalmak	:	Şaşırmak.
Tanlamak	:	Ayıplamak, kınamak, hayrette kalmak.
Tanık	:	Şahid.
Tarac	:	Yağma.
Tarîk	:	Yol.
Tarîkat	:	Gerçeğe varan yol. Tasavvufta Allah'a ulaşmak için tutulan doğru yol.
Tar ü mar	:	Darmadağın.
Taşra	:	Dışarı.
Tartmak	:	Çekmek.

Teberrâ	:	Sevmeyip ondan yüz çevirmek.
Tecellî	:	Görünmek. Allah'ın sıfatlarının görünmesi.
Tecrîd	:	Tek bırakmak.
Teferrüc etmek	:	Gezinmek.
Tehî	:	Boş.
Temâmet	:	Tamamiyle.
Temâşâ	:	Seyir.
Temren	:	Okun ucundaki sivri demir.
Tersâ	:	Hıristiyan.
Teşvîş	:	Karıştırmak, zihni bulandırmak.
Tezcek	:	Çabucak.
Tiğ	:	Kılıç.
Timâr eylemek	:	Bakmak, tedâvi etmek.
Tiryak	:	Panzehir.
Tınmak	:	Ses çıkarmak.
Toy	:	Ziyafet.
Toylamak	:	Ziyâfet vermek. Doyurmak.
Tûr	:	Hz. Musa'nın Allah'la konuşmak için çıktığı dağın adı. Tûr-ı Sinâ.
Tutmak	:	Farz etmek.
Tuyûr	:	Kuşlar.
Türâb	:	Toprak.
Tütün	:	Duman.

— U —

Ucb	:	Kendini beğenme.
Uçmak		Cennet.
Ufutmak	:	Gururla başını kaldırarak yürümek.
Uğru	:	Hırsız.
Uğrulamak	:	Çalmak.

Ulu	:	Çok büyük.
Umu	:	Umut.
Umman	:	Çok büyük deniz.
Urmak	:	Vurmak.
Urûc etmek	:	Yukarıya doğru yükselmek.
Unulmak	:	Yaranın iyi olması.
Uryân	:	Çıplak.
Us		Akıl.
Usan	:	Gafil, akılsız.
Uş	:	İşte.
Uşatmak	:	Boşaltmak, dökmek.
Uşşak	:	Âşıklar.
Utmak	:	Oyunda kazanmak.
Uzlet	:	İnzivaya, yalnızlığa çekilme.

— Ü —

Ün	:	Ses.
Ünlemek	:	Seslenmek.
Ümmet	:	Bir dîne uyan cemiyet.
Üş	:	İşte.
Üsküt	:	«Sus» anlamına.
Üzmek	:	Koparmak, bağını çözmek.

— V —

Vâcib	:	Lüzumlu, icâb eden.
Vahdet	:	Birlik. Allah'ın birliği.
Vak'a	:	Olay. Uyumakla uyanıklık arasında görülen rüya.
Vakt	:	Vakit. Geçmiş ve gelecekle ilgisi olmayıp halen içinde bulunduğumuz zaman.

Varuben	:	Varıp.
Vecd	:	Mânevî bir zevk içinde kendinden geçme hâli.
Veli	:	Lâkin, fakat, ancak.
Velî	:	Ermiş kimse. Evliyâ kelimesinin tekili.
Velikin	:	Fakat, lâkin.
Vücûd	:	Tasavvufta Allah'ın varlığı.

— Y —

Yaban	:	Issız yer, yabancı yer veya yabancı kişi.
Yâd	:	Yabancı.
Yağı	:	Düşman.
Yahşı	:	İyi, güzel.
Yandurmak	:	Yanmak, yandırmak.
Yâr	:	Dost, sevgili.
Yarag	:	Silâh, lüzumlu eşya.
Yarak etmek	:	Hazırlık yapmak.
Yavi, yavu	:	Kayıp, kaybolmuş.
Yavuz	:	Kötü, fena.
Yaylak	:	Yayla.
Yavlak	:	Çok, gayet fazla.
Yazuk, yazık	:	Suç, günah.
Yedilmek	:	İdare edilmek.
Yetürmek	:	Ulaştırmak, eriştirmek.
Yicermek	:	Yedirmek.
Yil	:	Yel, rüzgâr.
Yitirmek	:	Kaybetmek.
Yoluk	:	Çok.
Yol urucu	:	Harâmi, yol kesen, eşkıya.
Yol yerağı	:	Yol hazırlığı, yol eşyası.
Yönelmek	:	Bir yere doğru çevrilip gitmeye başlamak.

Yöre	: Çevre.
Yumak, yuvmak	: Yıkamak.
Yudum	: Yıkadım.

— Z —

Zag	: Karga.
Zagal	: Kalpazan. Sahtekâr.
Zâhir	: Görünen, görünüş. Zâhirde Görünüşte.
Zahm	: Yara.
Zehî, zî	: Ne hoş, ne kadar güzel. Ne de, amma da.
Zecr	: Önlemek, yaptırmamak.
Zerk	: Riyâ.
Zeyrek	: Akıllı.
Zî	: Kılık kıyafet.
Zi	: Zehi. Amma da, ne de.
Zillet	: Alçaklık.
Zinhâr	: Sakın.
Zişt	: Çirkinlik.
Zülcelâl	: Ululuk sahibi olan Allah.
Zühd	: Zahitlik, sofuluk. Yalnız günahtan değil, şüpheli şeylerden bile kaçınma.
Zünnâr	: Hıristiyanlık alâmeti olan ve papazların taktıkları kuşak.

kapak düzeni; NECATİ ONAT

Fiatı : 20 TL.